

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ФЕНОМЕН БІБЛІОТЕК У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції

30 вересня 2020 року

Частина III

За загальною редакцією
доктора культурології, професора,
завідувача кафедри культурології та інформаційної діяльності
Ю. С. Сабадаш

Маріуполь – 2020

Редакційна колегія:

Ю. С. Сабадаш, доктор культурології, професор (голова),
С. В. Янковський, кандидат філософських наук, доцент.

Затверджено на засіданні кафедри культурології та інформаційної діяльності
(протокол № 4 від 20.10.2020)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою
історичного факультету Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 21.10.2020)

Ф 42

Феномен бібліотек у сучасному світі : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 30 вересня 2020 р. : у 3 ч. / Маріуп. держ. ун-т ; гол. ред. Ю. С. Сабадаш ; упоряд. С. Янковський. – Маріуполь : МДУ, 2020. – Ч. III. – 128 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Феномен бібліотек у сучасному світі», яка відбулася 30 вересня 2020 року з ініціативи кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

В конференції взяли участь представники освітянської, наукової, фахової спільнот України та Білорусі.

У тематичних напрямках учасників конференції висвітлені актуальні питання якісних змін бібліотек, розвитку бібліотечної справи і інформаційно-культурного середовища у забезпеченні сталого розвитку України та її територіальних громад.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку бібліотек і бібліотечної справи в країні.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори, опублікованих у збірнику доповідей

© Автори тез, 2020

© МДУ, 2020

БІБЛІОТЕКА В УМОВАХ КАРАНТИНУ: НОВІ ВИКЛИКИ І НОВІ МОЖЛИВОСТІ

На нашу думку можливість дітям та сім'ям скористатись вільним доступом до національного, світового культурного надбання, в умовах пандемії, становить важливу складову підвищення рівня життя. Адже в умовах карантину задоволення інформаційних потреб є невід'ємною частиною самодосконалої особистості. Нажаль маємо констатувати, що стабільна система бібліотеки в умовах карантину, яка б була достатньою для її ефективної діяльності та розвитку відсутня. Нарешті вважаємо, що в сучасних умовах успішні ті бібліотеки, що надають переваги інтерактивним, ігровим та інтелектуальним формам роботи з читачами, використовуючи інноваційні методи. Основним фактором який негативно впливає на ефективну діяльність національних бібліотечних інституцій є недостатні темпи впровадженнь інформаційних технологій у бібліотечну справу, чим значно ускладнює виконання ними виробничих процесів, головним з яких є якісне обслуговування читачів-користувачів на сучасному рівні.

Впровадження інноваційних онлайн-форм – є важливою складовою комфорту читача та якісного отримання інформації тими хто її потребує. Використання інноваційних форм діяльності відкриває нові горизонти розвитку, підвищує якість обслуговування користувачів, що позитивно впливає на репутацію та імідж бібліотеки, як соціально значущого суб'єкту, який активно розвивається.

В останні роки спостерігається помітне зацікавлення бібліотечних спеціалістів впровадженням інноваційних форм роботи. Реалізація інновацій – це складний, але дуже цікавий та творчий процес, який стає важливим аспектом для функціонування бібліотек. Останнім часом у діяльність бібліотеки, для покращення обслуговування користувачів, створення комфортних умов для якісного задоволення читацьких запитів, а також забезпечення розумного балансу між необхідністю інновацій і збереження цінних бібліотечних традицій впроваджено онлайн-заходи. Така форма роботи з читачами є також актуальною у процесі впровадження карантинних заходів, в умовах боротьби з пандемією.

Хочеться зазначити, що саме з розвитком інформаційних технологій спілкування з реальними людьми в реальному часі подекуди стає просто розкішшю, мистецтвом, якому треба навчати і яке варто популяризувати в роботі бібліотеки. Тому популярною формою роботи з читачами сьогодні є сторітелінг (від англ. *storytelling*) - спосіб передання інформації через розповідання історій. Сторітелінг використовують, щоб розважити, залучити або переконати співрозмовника (аудиторію). Сюжет будується таким чином, щоб зацікавити слухача, заволодіти його увагою та змусити повірити у краще;

щоб за позитивним прикладом героя розповіді розв'язати певну проблему чи внутрішній конфлікт тощо.

Отже, маємо констатувати, що сучасні читачі комп'ютерно грамотні, оснащені мобільними телекомунікаційними приладами, тому вони хочуть «брати» багато. З огляду на це бібліотеки активно використовують інноваційні форми роботи, намагаються стати найпопулярнішим місцем навчання і відпочинку, створюють нові шляхи для комунікацій.

УДК 028.6

В. О. Бабич

/ г. Минск, Республика Беларусь /

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО НАСЛЕДІЯ ПИСАТЕЛЯ В МОЛОДЕЖНОЇ СРЕДІ

Устойчивой тенденцией последнего десятилетия в Республике Беларусь является возрастание интереса молодежи к культурному наследию своей Родины. Внимание к белорусской культуре, ее материальному и нематериальному наследию со стороны молодого поколения является попыткой поиска последними своих исторических корней в рамках существующих в XXI веке географических, культурных, а также ментальных границ. С усилением социально-культурных, политических, экономических изменений, происходящих в мире и затрагивающих всех его жителей, процесс поиска молодыми людьми себя через свою культуру только возрастает. Важную роль в осуществлении данного поиска играет культурный потенциал страны, с помощью которого у молодежи формируются представления о своей национальной культуре, ее достижениях, а также представление о ее значимости как для отдельно взятого человека, так и для всего народа в целом. Необходимо отметить, что культурный потенциал представляет собой действенный ресурс, который может быть использован в контексте формирования патриотизма у подрастающего поколения, формирования у них ответственности за сохранение своего прошлого и его приумножения для будущего поколения. Культурный потенциал, по мнению Л.И. Шайхлисламовой, может представлять собой, в широком смысле, «совокупность накапливаемых ресурсов культуры, средств, источников, запасов и возможностей, которые, с одной стороны, находятся в природе или аккумулируются обществом в форме материальных и духовных результатов человеческого труда, а с другой стороны, сохраняются в качестве культурных ценностей и объектов культурного наследия» [3], в узком, «совокупность объективных и субъективных факторов», способствующих развитию культурного пространства конкретно взятой территории. К объективным факторам развития культурного потенциала исследователь относит социокультурные институты, к субъективным – «отношение граждан к действующим социокультурным институтам», а также характер различных

культурных связей и взаимоотношений [3].

Использование культурного потенциала в познании окружающего мира и самого себя позволяет представителям молодежной среды выявить не только перспективные пути своего развития (физического, интеллектуального, духовного, креативного), но и познакомиться с ценностно-смысловыми детерминантами людей, которые сформировали данный потенциал, сохраняли его и передавали последующему поколению. Интерес в данном аспекте представляет их литературное наследие, созданное как симбиоз авторского осмысления реальности в контексте существующей системы ценностей, а также его популяризация в молодежной среде.

Необходимо отметить, что популяризация литературного наследия классиков национальной литературы (М. Богдановича, Я. Коласа, Я. Купалы, Л. Гениуш и т.д.) и приобщение к нему молодежи происходит сегодня в рамках изучения последними учебной дисциплины «Белорусская литература» в учреждениях общего среднего, среднего специального, высшего образования. В то же время большой пласт белорусской литературы, представленный работами современных писателей остается малоизвестным для большинства людей, тем самым идеи, заложенные в них, остаются неизученными, а их культурный потенциал неиспользованным. Согласно результатам исследования, проведенного Институтом социологии НАН Беларуси в 2018 году, «меньше половины белорусов с разной периодичностью читают художественную литературу, остальные не притрагиваются к книге вовсе» [1].

Большой проблемой является популяризация писателей, чье литературное наследие связано с конкретной местностью и носит не страноведческий, а в большинстве своем краеведческий характер. О проблеме чтения белорусских авторов своими соотечественниками говорит и исследователь белорусской литературы К. Стаселько: «Ситуация в Беларуси специфическая и не самая радужная. Нет устоявшегося поля критики, развитой дистрибьюторской сети... Около 90% книжного рынка Беларуси — российская продукция. Литературных премий, которых на западе сотни и тысячи, в Беларуси — несколько десятков. Многие из них очень закрытые: не совсем понятно, как они функционируют, как там вручаются премии...» [2].

Примером для изучения форм популяризации литературного наследия в молодежной среде может быть интеллектуальное наследие Марьяна Николаевича Дуксы (05.04.1943–19.04.2019), белорусского прозаика, поэта, основными мотивами произведений которого являлись проблемы добра и зла, духовная красота Родины, а также темы любви, веры в человеческий дух. М.Н. Дукса являлся членом Союза белорусских писателей, Лауреатом Литературной премии имени А. Кулешова за книгу поэзии «Заснеженные ягоды». На своей малой родине, Сморгонщине, работал учителем в средней школе, преподавателем..... Является автором сборников стихов – «Свидание» (1967), «Шаги» (1972), «Станция» (1974), «Горсть земляники» (1976), «Валуны на холмах » (1994 г.), «Прийти к алтарю» (2003), сборников для детей «Зеленый аквариум» (1980), «Трудолюбивое солнце» (1994). Также

М.Н. Дукса является создателем текста песни «Сморгонская торжественная», созданный к 500-летию первого упоминания населенного пункта Сморгони в летописях. Данный текст является гимном города Сморгони.

Информация о творческой деятельности, результаты литературного труда М.Н. Дуксы не единожды отражались на страницах районной газеты «Светлы шлях» – стихотворения, выдержки из рассказов, что, конечно, позволяло найти автору своего читателя. Учреждения культуры, в рамках популяризации краеведческой информации, приглашали писателя на встречу со своими читателями, проводили литературные гостиные, посвященные его творчеству.

Информация о М.Н. Дуксе представлены не только статьями в местной периодической печати и на страницах энциклопедических изданий, но и на различных интернет-ресурсах:

1. Персональная страничка писателя (краткие биографические сведения, библиографические ссылки на работы) в интернет-энциклопедии Wikipedia.

2. Краткие сведения о творческой деятельности писателя на сайте филологического факультета БГУ (студентом которого он был с 1964-1969 гг.) (philology.bsu.by).

3. На сайте Национальной литературной премии litpremia.by опубликована информация об авторе как победителе в номинации «Лучшее произведение поэзии» в 2016 году за сборник «Птушка вечнасці – душа». Необходимо отметить и ссылки на его работы, продаваемые в интернет-магазине belkniga.by.

4. Белорусская электронная библиотека knihi.com предлагает ознакомиться с книгами и стихами М.Н. Дуксы как на белорусском, так и на русском языке.

5. Государственное учреждение образования «Сольская средняя школа» опубликовала на своём сайте биографические данные М.Н. Дуксы (сотрудник школы) soli.schools.by

6. На национальном поэтическом портале vershy.ru представлена биография М.Н. Дуксы, его стихи.

Но, как показывает практика, этого не достаточно. Краткая, описательная информация о жизни и творчестве писателя не способствует привлечению внимания публики к его персоне и его работам. Именно данный факт, на наш взгляд, не позволяет сформировать устойчивый потребительский спрос на произведения М.Н. Дуксы, использовать художественный потенциал его работ для воспитания молодежи.

Если принимать во внимание, что молодежь является активным потребителем информации, генерируемой в интернет, а также и ее создателем (рецензии на прочитанные книги, комментарии), можно использовать интернет-пространство для позиционирования творческого наследия М.Н. Дуксы, известного в основном в границах своего региона.

Для увеличения интереса к культурному наследию М.Н. Дуксы как части культурного потенциала региона в молодежной среде необходимо:

1. создать сайт писателя, используя Сайты Google – упрощённый

бесплатный хостинг на базе структурированной вики (данный ресурс может функционировать в рамках краеведческой работы центральной публичной библиотеки);

2. создать сообщество/группу, посвященную М.Н. Дуксе в социальных сетях, и постоянно поддерживать в актуальном состоянии ее информационный контент;

3. проводить на базе публичных библиотек для молодежи мероприятия краеведческой тематики, посвященные М.Н. Дуксе;

4. разрабатывать рекламную продукцию (календари, закладки) с изображением М.Н. Дуксы, текстом его стихов;

5. разработать программу интерактивной экскурсии «По тропинкам М.Н. Дуксы» в рамках литературного краеведения (данная работа может быть частью деятельности районного краеведческого музея).

Популяризация литературного наследия М.Н. Дуксы может осуществляться через использование белорусскими эстрадными исполнителями текстов писателя в рамках республиканских фестивалей (Национальный фестиваль белорусской песни и поэзии «Молодечно-20__» (г. Молодечно); фестиваль белорусской культуры «Вытокі» (г. Минск), фестиваль авторской песни «Витебский листопад» (г. Витебск) и.д.).

Вышеперечисленные направления, направленные на популяризацию литературного наследия М.Н. Дуксы в молодежной среде, могут быть реализованы как в рамках деятельности отдельных учреждений культуры региона (библиотек, музеев), так и в рамках сотрудничества учреждений культуры с учреждениями образования (школы, гимназии), архивами, общественными объединениями, которые занимаются изучением культурного потенциала страны через литературное наследие представителей творческой интеллигенции.

Таким образом, популяризация литературного наследия М.Н. Дуксы как части культурного потенциала региона/страны в молодежной среде является сегодня действенным средством привлечения молодежи к национальной культуре, формирования у них чувства любви к Родине, в том числе и к малой родине, формирования ответственности за ее будущее. Использование разных каналов распространения информации о жизни М.Н. Дуксы, в том числе и интернет-пространства, позволяет охватить, с одной стороны, широкий круг читательской аудитории, с другой стороны, сделать литературное наследие писателя – его идеи, взгляды, модель мышления и миропонимания – максимально доступной для молодежи как наиболее мобильной группы общества.

Литература

1. Лишь половина белорусов читает книги. Социологи назвали пять самых популярных «своих» авторов [Электронный ресурс] / ООО «ТУТ БАЙ МЕДИА»: информационно-сервисный портал : сайт. – 2000–2019. – Режим доступа: <https://news.tut.by/culture/609931.html>. – Дата доступа: 01.09.2020.

2. Уроженец Борисова рассказал, как спасти белорусскую литературу от вымирания [Электронный ресурс] / EX-PRESS.BY : новостной портал

Борисова : сайт. - ... - 2019. - Режим доступа: <https://exp-press.by/rubrics/novosti-borisova/2019/02/15/urozhenez-borisova-rasskazal-kak-spasti-belorusskuyu-literaturu-ot-vymiraniya>. - Дата доступа: 02.09.2020.

3. Шайхлисламова, Л. И. Культурный потенциал: определение, сущность, специфика [Электронный ресурс] / Л. И. Шайхлисламова // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии : сб. ст. по материалам XXIII Междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск : СибАК, 2013. – Режим доступа: <https://sibac.info/conf/philolog/xxiii/32841>. – Дата доступа: 02.09.2020.

УДК 821.161.2'01.09

А. А. Бакієва
/ м. Маріуполь /

«ВЕЛЕСОВА КНИГА»: ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Дослідження витоків національної культури, цілісне та достовірне їх відображення є актуальною та цікавою проблематикою. Метою тез є виявлення причетності літературної пам'ятки «Велесова книга» до ряду культурних надбань українців та її аналіз, як можливого історичного джерела, або сфальсифікованої підробки.

Аналіз останніх публікацій і досліджень з проблематики питання щодо походження та історичної і культурної цінності «Велесової книги» свідчить, що науковці розглядають у своїх працях різні теорії її походження, мають різні погляди стосовно лінгвістичної складової тексту та його оригінальності. За автентичність пам'ятки виступають такі автори як: Р. Рудницький, А. Тюняєв, А. Ліпатов, В. Гнатюк та ін. Створеною у новітній час «Велесову книгу» вважають: Б. Рибаків, О. Творогов, В. Козлов, В. Виноградов, Н. Котляр та ін.

«Велесова книга» являє собою книгу, що складається з дубових дощечок, розміром 38x22 см й завтовшки до 1 см. Всього дощечок було 35 або 37. На кожній з дощечок у кутку було зображення сонця і тварини, а на поверхні були накреслені лінії, під якими розміщувався текст. Окрім малюнків, кожна дерев'яна табличка книги мала по два отвори, через які продівався шкіряний ремінець або мотузка для скріплення «сторінок».

Після смерті людини яка знайшла «Велесову книгу» – Федіра (Алі) Ізенбека у 1941 р., оригінали дощечок загубилися. Проте інформація про унікальну книгу продовжувала поширюватися по всьому світу. Нажаль, у вчених можливість дослідження знахідки обмежувалась писемними копіями, малюнками та однією фотографією, зробленою Ю. Миролубовим. Саме нестача матеріалу для вивчення і перекладу та відсутність дощечок породили безліч дискусій серед істориків і лінгвістів стосовно оригінальності книги.

Одним з перших дослідників «Велесової книги» та прихильником автентичної концепції був історик Сергій Лісний (Парамонов). Вчений

стверджував, що «Велес-книга» – це безперечно пам'ятка дохристиянської писемності, яка заслуговує на визнання та подальше вивчення. Свою позицію вчений підтверджував такими аргументами [1]:

1. Фальсифікатору було б не вигідно записувати свій текст на дереві – експерти зразу б виявили підробку, тому що дерево «старіє» поволі. Йому, фальсифікатору, набагато вигідніше було б використати пергамент.

2. Алфавіт, уживаний автором «Велесової книги», дуже своєрідний, хоча й близький до нашої кирилиці. Жоден історичний документ не писаний цим алфавітом, – знову ж таки факт, надзвичайно небезпечний для фальсифікатора.

3. Мова книги своєрідна, неповторна. Чому ж автор не пішов значно вигіднішим для себе шляхом – не писав свою підробку церковнослов'янською мовою?!

4. Кількість «підробленого» матеріалу величезна, – то чи ж варто було тратити стільки часу на його підробку! Цілком було б достатньо й десятої долі того.

5. У «Велесовій книзі» дуже багато подробиць, які можуть бути підтвержені тільки маловідомими або майже забутими старовинними джерелами. Це свідчить, що фальсифікатор мав би бути тонким знавцем давньої історії. Але ж при таких знаннях краще було б стати відомим дослідником, ніж невідомим фальсифікатором.

6. Кому могло спасти на думку зайнятися апологетикою язичницької віри і нападками на християнство? Це ж могло тільки відштовхнути від них потенційного покупця, бо пахло чорнокнижництвом.

7. Звертає на себе увагу те, що все у «Велесовій книзі» зосереджено на півдні Русі, а про середню й північну її частини майже не йдеться. Чому? Виключаючи середню й північну частину, автор зменшував інтерес до своєї «підробки», та й робив її менш цікавою з політичної точки зору (треба взяти до уваги існування Російської імперії з її північними центрами – С.-Петербургом і Москвою).

Це основні аргументи С. Лісного на користь автентичності «Велесової книги», як бачимо, його логіка досить переконлива [2, 19-20; 3, 37].

Також, наголошує дослідник, А. Ізенбек навіть не намагався продавати дощечки – значить, аргумент про його матеріальну зацікавленість відпадає. Не шукав А. Ізенбек і слави, навпаки, йому можна тільки докорити, що він тримав їх майже в таємниці і не допускав до них учених. Нарешті, дощечки не могли бути і предметом жарту, тому що для їх виготовлення необхідно витратити дуже багато часу, що зовсім не виправдовує жарт. Найголовнішими доказами на користь справжності дощечок є вони самі, характер їх письма, а головне, зміст. Як відомо, стверджує С. Лісний, усяка підробка прагне «підробитися» під якийсь уже відомий зразок. У дощечках А. Ізенбека таке прагнення абсолютно відсутнє – у них все оригінальне і несхоже на все нам відоме [3, 39].

Ще одним прихильником версії автентичності був проф. В. Шаян. Він був переконаний у справжності «Велесової книги». Він побачив багато

спільного між давньоіндійськими віруваннями та вірою наших предків, тому питання автентичності «Велесової книги», яка й висвітлювала питання віри, фактично не виникало. Розуміння й пояснення В. Шаяном «Велесової книги» було системним, тобто всі складники його інтерпретації були взаємопов'язаними, а це свідчить, що в його твердженнях міститься велика доля істинності [4, 50].

Наприкінці 80-х років, скориставшись послабленням радянської ідеології, про «Велес книгу» заговорили і українські вчені. Вагомі дослідження історії, змісту та перекладу належать українському філологу Борису Яценко, який зазначав: «Із такої спадщини, якою є «Велесова книга», складається досить повне уявлення про життєво-творчі сили і можливості нашого народу, його духовне багатство з глибини приблизно трьох тисяч літ.» [5, 8].

До противників теорії автентичності можна віднести лінгвіста й палеографа Лідію Жуковську. Саме вона перша публічно наголосила на підробленості книги у статті «Підроблений докириличний рукопис» у журналі «Питання мовознавства» («Вопросы языкознания»). Її висновок ґрунтувався на вивченні мови пам'ятки. Дослідниця виявила в тексті дощечки деякі мовні моменти, які, на її думку, не були характерними для мови IX ст. і могли з'явитися значно пізніше [2, 15-17].

Також, дослідниця звернула увагу на те, що графіка пам'ятки наближається «в ряді рис до інших древніх абеток» [6, 23]. Стаття Л. Жуковської на довгий час припинила в СРСР будь-які розмови про «Велес книгу». Десятилітню мовчанку порушив поет І. Кобзев, він надрукував в журналі «Російська мова» («Русская речь») статтю «Про любов та не про любов» («О любви и не о любви») [5], у якій стверджував автентичність «Велесової книги».

У 1990 р. російський лінгвіст О. Творогов категорично висловлювався про «Велесову книгу» як про підробку. Як і Л. Жуковська, він досліджує мову пам'ятки та знаходить у ній численні невідповідності «класичній» давньоруській мові – мові «Повісті временних літ» та «Слово о полку Ігоревім». У «Велес книзі», зазначає він, «зустрічається багато старопольських та старочеських слів. Чимало мовних елементів немовби потрапили у «ВК» з наступних періодів розвитку мови» [2, 32]. Тож, підсумовує він: «Аналіз мови ВК не залишає жодних сумнівів у тому, що перед нами штучна і вкрай невміло сконструйована «мова»...» [7, 56].

На причинах, чому дослідження «Велесової книги» просувалися так повільно, наголошував і В. Козлов: «Велесова книга» перебуває «під сумнівом і навіть заборонаю в СРСР»; дослідників «відлякувала ціла когорта емігрантів, з іменами яких виявилася пов'язана ця пам'ятка» [8, 76].

Отже, підсумовуючи викладений матеріал, зазначимо, що на зміст досліджень та висновків радянських вчених (Л. Жуковської, І. Уханової, О. Сулакадзева, В. Козлова, О. Твороова) безумовно, впливали ідеологічні фактори: активізація вивчення давньоукраїнської пам'ятки ворожою радянській владі українською діаспорою не могла не насторожувати Москву.

Крім того, сама поява «Велесової книги» змушувала до принципового переосмислення усталених концепцій і теорій в радянській філологічній та історичній науці, які вибудовувалися протягом років довкола так званої «спільної колиски» та «спільного древа» виникнення і розвитку трьох братніх східно-слов'янських народів.

Література

1. Рідна віра. Чи могла бути «Велесова книга»? HYPERLINK "<https://yaro.dp.ua/statti/chi-mogla-buti-velesova-kniga.html>"
2. Клочек Г. Д. Світ "Велесової книги". Навчальний посібник. – Кіровоград: Степова Еллада, 2001. - 160 с.
3. Лесной С. «Влесова книга» – языческая летопись доолеговской Руси. – Виннипег: Trident Press, 1966. –174с.
4. Шаян В. HYPERLINK "<http://diasporiana.org.ua/religiya/2372-shayan-v-vira-zabutih-predkiv-analiza-vles-knigi/>" Віра забутих предків (Аналіза «Влес Книги») . – Лондон –Гага: Млин, 1979. – 58 с.
5. Кобзев И. О любви и не о любви. – «Русская речь», 1970. – №3. – 131 с.
6. Жуковская Л.Г. Поддельная докириллическая рукопись: (К вопросу о методе определения подделок). –Вопросы языкознания, –1960.– 144с.
7. Шаян В. HYPERLINK "<http://diasporiana.org.ua/religiya/2372-shayan-v-vira-zabutih-predkiv-analiza-vles-knigi/>" Віра забутих предків (Аналіза «Влес Книги») . – Лондон –Гага: Млин, 1979. – 58 с.
8. Что думают ученые о «Велесовой книге» – СПб: Наука, 2004. – 238 с.

УДК 002:005

К. В. Білик
/ м. Маріуполь /

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УСТАНОВІ

Інформаційно-аналітична діяльність являє собою особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації у сфері управління, політики, економіки тощо. Інструментальний зміст інформаційно-аналітичної діяльності корелюється зі змістом інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності установ, підприємств, організацій.

Водночас інформаційно-аналітична діяльність є невід'ємною частиною управлінського процесу будь-якої установи. Для управлінської сфери важливим є не тільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, а й випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій. Саме необхідність передбачення, виявлення та прогнозування тенденцій розвитку ситуації обумовлює застосування різних аналітичних методів опрацювання вихідної інформації.

Аналітичний аспект ІАД дозволяє трактувати її як творчу аналітичну діяльність, призначену для оцінювання інформації і підготовки прийняття рішень; як сукупність процесів семантичної обробки даних, з використанням методів та засобів «аналітики» та «інформаційної аналітики», в результаті чого розрізнені дані перетворюються на закінчену інформаційну продукцію – аналітичний документ.

Одним з основних принципів організації інформаційно-аналітичного процесу є ясність викладення матеріалу. Суть реалізації цього принципу полягає в тому, щоб зробити доступними для інших результати роботи аналітика. Адже саме коректне сприйняття інформації робить її переконливою для споживача, а отже, забезпечує успіх справи. Іноді автор забуває про це. Інформаційно-аналітичний документ має бути лаконічним, зрозумілим (доступним) і переконливим.

Інформаційно-аналітичний документ можна зробити зрозумілим, доступнішим для споживача, якщо дотримуватися низки правил. Перш за все зміст повинен мати чітку структуру. Кожну думку краще висловлювати кількома короткими простими реченнями. Викладати думку бажано простою (але не побутовою) мовою, намагаючись, уникати надмірного вживання спеціальних термінів. Не можна забувати, що єдине призначення спеціальних термінів у інформаційно-аналітичній роботі – точна та коректна передача споживачеві змісту повідомлення [1].

Щоб викладене у документі повідомлення було достатньо переконливим, воно має відображати суттєві причинно-наслідкові зв'язки у доступній, зрозумілій для реципієнта формі. Обов'язковою умовою виконання цього правила є високий рівень кваліфікації аналітика, його вміння знаходити необхідні аргументи для доведення своєї точки зору на проблему, що розглядається. Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми приводять до необхідності її вивчення у системі координат, що задається різними рівнями методології науки [2].

Основними групами методів, які застосовуються в процесі інформаційно-аналітичної діяльності є: загальнонаукові методи – аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння; методи емпіричних досліджень – соціологічні методи, опитування, спостереження, експеримент, статистичний аналіз; інформаційно-прогностичні методики – когнітивне картування, моделювання, експертна оцінка; методи створення інформаційної продукції – згортання змісту інформації (бібліографування, реферування, анотування, фрагментування), узагальнення змісту інформації (створення оглядової інформації); методики інформаційного обслуговування користувачів – методика поточного інформування, методика довідково-інформаційного обслуговування [3].

Результатом аналітичної діяльності будуть такі вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми. Такі інформаційні документи містять так зване вивідне знання у вигляді висновків, рекомендацій, прогнозів. Це, насамперед, огляди, щорічні доповіді, аналітичні довідки. До різновидів оглядової інформації слід

віднести також інформаційні релізи, підготовка яких потребує аналізу первинної інформації, її розподілу на основну та надлишкову, відкриту та конфіденційну, головну та периферійну.

У сучасній Україні функціонують численні аналітичні служби (за даними УкрІНТЕІ, їх загальна кількість досягає 70). Серед основних інформаційних продуктів і послуг, які надаються цими службами, результати соціологічних досліджень, моніторинг засобів масової інформації, підготовка довідкових і аналітико-прогностичних матеріалів тощо. Однак діяльності згаданих інформаційно-аналітичних підрозділів бракує координації. Часом важко з'ясувати не тільки, яку інформацію вони готують, для кого вона призначена, а й взагалі визначити факт її існування, оскільки ця продукція не надходить до системи загальнодоступних документальних комунікацій.

Отже, інформаційно-аналітична діяльність являє собою особливий напрям інформаційної діяльності, який пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Результатом інформаційно-аналітичної діяльності будуть такі вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми. Такі інформаційні документи містять так зване вивідне знання у вигляді висновків, рекомендацій, прогнозів. Це, насамперед, огляди, щорічні доповіді, аналітичні довідки. Продукт, створений у результаті інформаційно-аналітичного процесу повинен бути придатним для використання замовником, корисним для нього з моменту створення.

Література

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. / В.М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с
2. Інструкція з організації діловодства у Маріупольському державному університеті. – Маріуполь: МДУ, 2017. – 48 с.
3. Матвієнко О.В. Інформаційний менеджмент: опорний конспект лекцій у схемах і таблицях: навч. посібник / О.В. Матвієнко, М.Н. Цивін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 170 с.

УДК 021.4

М. А. Глуха
/ м. Вінниця /

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ

У сучасному розумінні бібліотека перестає бути лише місцем для зберігання книг, а стає дійсно публічним та громадським центром для інформаційної діяльності, змістовного відпочинку та спілкування з максимально зручними та адаптивними місцями, зонами релаксу, секторами розумової діяльності, ініціатив і творчих ідей. Одним із головних завдань сучасної бібліотеки стає створення нового простору для можливості реалізації

освітніх, дозвільних, культурних та інших потреб, що необхідні для життя людей нового покоління. Це вимагає перегляду всіх пріоритетів у функціонуванні бібліотек, створення необхідної динамічної структури, привабливого середовища та комфортного простору з використанням сучасних комп'ютерних та мережевих технологій.

Популярним терміном в бібліотечних установах є «трансформація бібліотечного простору», тобто перебудування приміщень, реставрація або заміна меблів, а також їх розміщення, створюється вільний доступ до фондів, відокремлення та створення нових зон для різних потреб відвідувачів бібліотек. Бібліотечні установи неабияк намагаються за допомогою колон, рам, меблів, декоративних елементів, спеціальних стелажів виділяти різні зони, а саме: інформації, відпочинку, Інтернет та інші.

Для поліпшення діяльності бібліотечні фахівці враховують досвід кращих вітчизняних та зарубіжних бібліотек по роботі з інноваціями у сфері дизайну та бібліотечного простору. Наприклад, у фінській моделі суспільства знань бібліотека розглядається як інститут, який забезпечує функціонування системи поширення інформації, знань і культури, навчаючи своїх громадян користуватися цими можливостями. Фінська бібліотека - це гібридна бібліотека, яка оснащена новою технікою і технологіями, поєднуючи традиційне бібліотечне обслуговування і сервіси електронної бібліотеки. У бібліотеках Фінляндії створюються комфортні умови для користувачів завдяки різним кімнаткам, куточкам, кав'ярням, бутікам, де можна і випити кави чи перекусити, щось придбати, почитати і поспілкуватись, усамітнитись і навіть подрімати. Бібліотеки Польщі повністю відмовляються від читальних залів або об'єднують їх з абонементами, або повністю комп'ютеризують. В австрійських публічних бібліотеках вдало поєднані сучасний дизайн і комфорт. Приміщення та зони надзвичайно просторі, гарно вмєбльовані, оснащені всіма найновішими медійними та технічними засобами [1, с. 3].

Політика діяльності бібліотек Данії спрямована на надання соціальних послуг через бібліотечні установи. У статті доцента кафедри інформаційних досліджень Копенгагенського університету Хенріка Йохумсена описується чотирипросторова модель бібліотеки, що останніми роками стала широко використовуватися як серед професійних бібліотекарів, так і архітекторів і дизайнерів, що займаються бібліотеками.

Чотирипросторова модель використовується не тільки в Данії, але й є актуальною темою міжнародних бібліотечних дебатів та подій, адже відповідає нагальній необхідності встановлення спільного бачення та системи відліку, що стосується розвитку бібліотеки, будівництва та дизайну інтер'єрів [2, с. 586]. Як очевидно, модель втілює чотири загальні цілі для публічної бібліотеки: Натхнення / Досвід; Розширення прав і можливостей; Залучення; Інновації.

В Україні динамічно з кожним роком з'являються бібліотеки, що втілюють нові ідеї та можливості. Вони поєднують в собі поліфункціональні культурні комплекси, кафе, ігрові майданчики, клуби за інтересами та Інтернет-центри. Прикладом вітчизняного досвіду зонування бібліотечного

простору та впровадження нових інноваційних технологій є Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. В 2014 році дана публічна бібліотека з досвіду своєї роботи видала навчальний посібник «Бібліотечний дизайн: історія, розвиток, майбутнє». Він знайомить читача із теоретичними основами бібліотечного дизайну, специфікою дизайну бібліотечних приміщень, кращим досвідом дизайнерських рішень у бібліотеках України та світу [3, с. 4].

Ще на початку 2014 року питання зонування активно почали вивчати у бібліотеці імені Б. Хмельницького м. Запоріжжя, де були створені окремі зони, а саме: ділового читання, релаксації, буккросингу, періодики, краєзнавчої та народознавчої зон.

Прикладом сучасної організації бібліотечного простору може бути і проєкт «БібліоSmileSity: інформаційно-пізнавальний центр дозвілля» КЗК «Центральна бібліотека ім. І. С. Тургенєва ЦБС Комінтернівського району м. Харкова», який передбачає зонування бібліотечного простору, створення комфортних умов для користувачів [3, с. 3].

На сьогодні висуваються нові вимоги щодо забезпечення вільного доступу до інформації, створюється новий формат «бібліотеки з відкритими дверима», вільним доступом до фонду, налагоджується довіра між бібліотекою та відвідувачем. «Бібліотека з відкритими дверима» - це система, що забезпечує доступ до інформації та інформаційних ресурсів, включає в себе комфортне середовище, технічне забезпечення, матеріально-технічну базу, доступ до глобальної мережі Інтернет, легкий пошук літератури з фонду не виходячи з дому, нові форми роботи, відкритість та доступність на офіційному сайті або на сторінці в соціальній мережі бібліотеки. Аналізуючи сайти країн-сусідів можна побачити безліч варіантів «нової» у відкритому форматі бібліотеки з безліччю можливостей для користувачів. У бібліотеках проводяться сімейні свята, святкують усі календарні та релігійні свята, вітають з днем народження, проводять у різній формі масові заходи.

Отже, актуальним є зміна звичного режиму та способу роботи бібліотек, їх дизайну та простору, адже це єдиний, реальний крок для розвитку та подальшого функціонування. Необхідно створювати формат бібліотек нового типу, які мають бути доступними для різних категорій користувачів, незалежно від соціального статусу чи вікової групи. Особлива увага приділяється продуманому дизайну та інтер'єру. Психологи стверджують, що оновлення інтер'єру бібліотеки сприймається відвідувачами, як турбота про них, тому трансформація бібліотечного простору є необхідною умовою діяльності сучасних бібліотек.

Література

1. Концептуальні засади роботи з молоддю [Електронний ресурс]: аналітичний огляд-консультація / С. В. Кравченко.- Рівне: РОБМ.-2014, с. 15.- Режим доступу: <https://www.slideshare.net/yunilibr/ss-40679923>.- Дата перегляду: 12.09.2020

2. Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. and Skot- Hansen, D. (2012), "The four spaces – a new model for the public library", *New Library World*, Vol. 113 No. 11/12, pp. 586-597.

3. Бібліотечний дизайн: історія, розвиток, майбутнє : навч. посіб. / Упр. культури і туризму Вінниц. облдержадмін., Вінниц. обл. універс. наук. б-ка ім. К. А. Тімірязєва, ГО "Асоц. б-к Вінниччини" ; уклад.: Н. І. Морозова [та ін.]. — Вінниця : ПП Балюк І. Б., 2014. — 115 с.

УДК 025.5:004.65

Л. С. Гула
/ м. Маріуполь /

ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА ЯК ОСЕРЕДОК ЗНАНЬ

Сьогодні більшість бібліотек здійснює роботу з користувачами за допомогою ресурсів мережі Інтернет, що дозволяє спростити процес пошуку необхідної інформації. Для читачів, які звернулися до бібліотеки усе більш важливою стає функція надання доступу до зовнішніх ресурсів, що існують в електронній формі [3].

Сучасна бібліотека – це не лише сховище для книг, а й своєрідний електронний архів, місце, де можна отримати доступ до інформації як на традиційних носіях, так і в електронному вигляді. Це соціальний інститут, діяльність якого спрямована на забезпечення рівного доступу до інформації, за умов розвитку процесів гуманізації освіти, її інформатизації, відкритості й формування освітніх інформаційних потреб, який здатен якісно забезпечити і технологічний, і соціальний, і освітній доступ до інформації [3].

Функціонування бібліотек в інформаційному суспільстві вимагає нових технологічних рівнів діяльності. Аналіз запитів віртуальних довідкових служб свідчить про зростаючі потреби користувачів у повних текстах електронних документів, формування колекцій [3].

Електронна бібліотека – розподілена інформаційна система, що дозволяє зберігати і використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео тощо) завдяки глобальним мережам передачі даних в зручному, для кінцевого користувача, вигляді [1].

Важливо з'ясувати основні задачі електронної бібліотеки. Першочерговим пріоритетом є інтеграція інформаційних ресурсів – це їхнє об'єднання з метою використання різної інформації зі збереженням її властивостей, особливостей представлення і можливостей її обробляти. Об'єднання ресурсів може відбуватися як фізично, так і віртуально. Але при цьому таке об'єднання повинно забезпечувати користувачу сприйняття необхідної інформації як єдиного інформаційного простору: електронна бібліотека повинна забезпечити роботу з базами даних і високу ефективність інформаційних пошуків. По-друге, ефективна навігація в електронній бібліотеці – це можливість користувача знаходити інформацію, яка його цікавить, в усьому доступному інформаційному просторі з найбільшою повнотою і точністю при найменших витратах зусиль [2].

У функціональній структурі електронної бібліотеки виокремлюють [4]:

інформаційний фонд (електронні документи); програмно-технологічний комплекс підготовки інформації; засоби поширення інформації та призначені для користувача сервіси; засоби зберігання даних; підсистему управління і ведення ЕБ.

Крім основних відомостей, які б відповідали встановленим критеріям, інформаційний фонд має містити і супровідні, що полегшує взаємодію користувачів з електронною бібліотекою. Програмно-технологічний комплекс підготовки інформації складається з мережі автоматизованих робочих місць, на яких здійснюється повний технологічний процес опрацювання даних, а також контроль і управління за ним [4].

Бібліотека, як інформаційний центр, є незамінним соціальним інститутом в соціокультурній інфраструктурі. Використання та пошук нових технологій позитивно впливатиме не тільки на хід еволюції бібліотечного фаху, а й бібліотечної справи в цілому [2].

На сьогодні електронні бібліотеки та усі їх ресурси, полегшують не тільки роботу з опрацювання та доступу до інформації, а й модернізують роботу бібліотеки як сучасного інформаційного осередку.

Література

1. ДСТУ 7448:2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – Чинний від 01.07.2014 р. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 41 с.

2. Ланде Д. В., Баркова О. В. Електронна бібліотека як середовище адаптивного агрегування інформації / Д.В. Ланде, О.В. Баркова // Бібліотечний вісник. – 2013. – № 2. – С. 12-17.

3. Палеха Ю. Бібліотека як потужний інформаційний центр сучасності / Ю. Палеха // Міжнародна наукова конференція «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору». – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/422>.

4. Трачук Л. Електронні бібліотеки та колекції документів на сайтах обласних універсальних наукових бібліотек України / Л. Трачук // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 7. – С. 33-37. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_7_11.

УДК 021.2(477.81)

В. В. Деліман
/ м. Маріуполь /

БІБЛІОТЕКА ОСТРОЗЬКОГО КОЛЕГІУМУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ТА НАУКОВИХ СТУДІЯХ

У доповіді здійснена спроба розглянути історичну долю книгозбірні першого закладу вищої освіти православного спрямування в Україні – Острозького колегіуму. В процесі роботи над доповіддю використані праці сучасних вітчизняних дослідників: М. Бондарчук [1], Я. Ісаєвича [2],

М. Ковальського [3], В. Микитася [4], Т. Мяскової [5] та матеріали з Енциклопедії «Острозька академія XVI–XVII століття» [6].

В 1576 р. під патронатом князя Костянтина-Василя Острозького (1526–1608) – впливового в Європі православного магната Речі Посполитої, щедрого мецената освіти і культури України, в місті Острозі був створений культурно-освітній центр українського національного спрямування, який складався з «триязичного ліцею» – слов'яно-греко-латинського колегіуму, друкарні та науково-літературного гуртка. Офіційно Острозький колегіум (1576–1634) був навчальним закладом середнього типу, проте за наявності викладачів високої кваліфікації фахівців він досяг академічного (університетського) рівня. Його приватний характер сприяв започаткуванню в Україні світської публічної освіти, незалежної від держави і церкви.

Незважаючи на велику кількість досліджень про Острозький колегіум, бракує інформації про бібліотеку школи. Дослідники вважають, що богословська література грецького походження надходила до книгозбірні з Близького Сходу, а світські видання – зі Західної Європи. Історія бібліотеки колегіуму починається з його заснуванням, хоча до нашого часу не дійшли конкретні свідчення про книгозбірню, не збереглися її інвентарі списки, тому судити про неї можна лише на підставі опосередкованих джерел. Таким джерелом є і вислів придворного поета князя К.-В. Острозького – Симона Пекаліда, датований 1600 р., що «В Острозі славиться бібліотека – достойний плід спільної праці».

У комплектуванні бібліотеки брали участь К.-В. Острозький, його племінниця і меценат колегіуму Єлизавета (Галишка) Гулевичівна Острозька, викладачі вишу і друкарі (до 1582 р. – особисто Іван Федоров). Її фонди налічували понад 3 тисячі книжок, зокрема твори авторів Античності, Середньовіччя та Відродження, праці з філософії, теології, медицини, астрономії, математики, історії, природознавства, мистецтва, словесності, риторики, граматики.

Значну частину бібліотеки склали рукописні матеріали: курси лекцій, твори викладачів, студентів, матеріали з історії церкви, літописи, хроніки, полемічні твори, книги богослужбового змісту, праці релігійних діячів. Так, із першої передмови до Острозької Біблії 1581 р. відомо про пошуки біблійних текстів на території Священної Римської імперії, Німеччини, Кіпру, Греції, у константинопольських, сербських та болгарських монастирях. З Росії при посередництві дипломата Михайла Гарабурди було отримано список т. зв. Геннадіївської Біблії (1499). Інший список Біблії привіз від Папи Римського Григорія XIII Діонісій Раллі Палеолог. У книгозбірні колегіуму зберігалися чеське та низка польських видань Біблії, зокрема краківське католицьке (1561), берестейське кальвіністське (1563), несвізьке антитринітарське Симона Будного (1572); лютерівські переклади «Книг повчань Сірахових» (1563), «Притч Соломонових» (1535); «Новий Завіт» Мартина Чеховича, «Про правдиву смерть, воскресіння і вічне життя» Павла Гжегожа.

Серед книг, що були видані в друкарні Острога та зберігалися в бібліотеці колегіуму, можна назвати «Новий Завіт і Псалтир» (1580), «Біблія»

(1581), «Хронологія» Андрія Римші (1581), «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького (1587), «Книжиця» Василя Суразького (1588), «Маргарит» Іоанна Златоустого (1595), «Опис на лист...отця Іпатія, Володимирського і Берестейського єпископа» Клірика Острозького (1598), «Апокрисис» Христофора Філалета (1599).

Бібліотека Острозького колегіуму підтримувала зв'язки з друкарнями Волині, Києва, Львова, Москви, Білорусі, Литви, Венеції, Праги, Польщі. У її фондах зберігалися книги друкарні Вуковичів (Венеція), Мамоничів (Вільно), друкарні Святодухівського братства (Вільно), Києво-Печерської лаври (Київ), друкарні Тимофія Вербицького (Київ), Спиридона Соболя (Київ), Анонімної друкарні (Москва), Друкарського двору (Москва), друкарні Франциска Скорини (Прага), друкарні Федора і Гедеона Балабанів (Стратин).

За припущеннями дослідників, до Острога перейшла бібліотека Милянцевського літературно-перекладацького гуртка після смерті у 1583 р. його засновника, російського дисидента князя Андрія Курбського. Принаймні у 1586 р. у Вільнюській друкарні Мамоничів побачила світ «Кґраматыка словенська языка», отримана з «славного града Острога» і скомпонована гуртком Курбського.

Згадки сучасників про насиченість і різноманітність книжкового фонду бібліотеки колегіуму засвідчує високий рівень освіти, яку одержували її вихованці, різноплановість наукових студій його викладачів та українську національно-духовну спрямованість діячів Острозького культурно-освітнього центру, особливо у полемічній діяльності.

Після смерті князя К.-В. Острозького у 1608р. його син Януш не приділяв належної уваги колегіуму і він поступово почав занепадати. Частина книгозбірні перебрали спадкоємці князя, інша потрапила до Дубенського та Дерманьського монастирів, приватних бібліотек викладачів академії, зокрема, Мелетія Смотрицького. Літургічні книги були віддані храмам у маєтках Острозьких. Ще у 1616 р. Януш Острозький зберігав у Дубенському замку скриню «оправлених руських книжок» із книгозбірні батька. Разом з тим, існує гіпотеза про те, що бібліотеку успадкував острозький єзуїтський колегіум. Саме Янушу приписують ідею про відкриття єзуїтського колегіуму в Острозі. Реалізувала у життя цю ідею в 1624 р. його дочка, ревностна католичка Анна-Алоїза Острозька-Ходкевич, яка збудувала для нього окреме приміщення. Ректором новоствореного закладу було призначено Яна Борщинського. Анна-Алоїза постійно опікувалася колегіумом: упродовж 1624–1640 рр., вона відписує колегіуму близько 20 сіл, відкриває лікарню, конвікт (гуртожиток) та виділяє кошти на відкриття двох нових класів: філософського та богословського, що автоматично прирівнювало Острозький єзуїтський колегіум до вищого навчального закладу.

На відміну від єзуїтського колегіуму, Острозький слов'яно-греко-латинський колегіум, не підтриманий матеріально та духовно, починає остаточно занепадати, поступово перетворюючись на нижчу школу, а згодом, у 1634 р., і зовсім закривається, що було прямим наслідком діяльності ордену єзуїтів, активної підтримки католицької експансії в українські землі не тільки

урядом Речі Посполитої, а й українськими магнатами того часу.

Для забезпечення навчального процесу при єзуїтському колегіумі діяли велика бібліотека та обсерваторія. Існує припущення, що бібліотеку заснувала сама княгиня Анна-Алоїза, а в подальшому цей заклад поповнювався шляхом закупівлі і дарування. Джерел щодо історії та функціонування бібліотеки мало, тому висновки можна зробити, спираючись в основному на загальновідому історію Острозького єзуїтського колегіуму та за допомогою маргінальних записів, що залишилися на книгах.

Таким чином, 20–40 рр. XVII ст. – це десятиріччя створення основного фонду бібліотеки католицького колегіуму, який поповнювався шляхом пожертвувань, на що вказують дарчі написи на книгах. Невелика різниця між роками виходу книг з друку та їхнє надходження до книгозбірні свідчить про ймовірну закупівлю керівництвом колегіуму поточної літератури. Згідно з маргінальними записами на сторінках книг, всі надходження вносилися до каталогу.

У серпні 1648 р. під час Національно-визвольної війни козацько-селянські війська під проводом Богдана Хмельницького захопили Остріг і зруйнували будівлю колегіуму. Тікаючи від повстанців поляки вивезли частину майна колегіуму, серед якого й книги з бібліотеки, які єзуїти сховали в Дубно, а потім у Княгинині.

Колегіум відновив роботу в 1656 р., проте бібліотека повернулася до Острога лише на межі XVII–XVIII ст. Попит на книги в той час був невеликий через тимчасове закриття колегіуму в 1660–1661 рр. та в 1671–1672 рр. Але поступово колегіум відроджується, в 1684–1685 рр. відкриваються нові класи: поезії та риторики, в 1693–1694 рр. викладають моральну теологію. Збільшується кількість студентів, викладачів, відповідно зростає і книжковий фонд бібліотеки.

Після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795) Волинь увійшла до складу Російської імперії. Навесні 1795 р. було засновано Житомирсько-Волинську православну кафедру. У квітні 1796 р. в Острозі було відкрито Волинську духовну семінарію, яка розміщувалася в приміщеннях колишнього єзуїтського колегіуму, а його бібліотека автоматично перейшла під її юрисдикцію. Будівлю семінарії декілька разів охоплювали пожежі (1797, 1809, 1810, 1812, 1821). Але завдяки зусиллям працівників бібліотеки та семінаристів унікальну книгозбірню вдалося врятувати. Під час Вітчизняної війни 1812 р., побоюючись появи наполеонівських військ, Волинську духовну семінарію разом з бібліотекою і архівом було евакуйовано до м. Кобиляки Полтавської губернії. Під час повернення до Острога на р. Псьол паром з п'ятьма підводами перевернувся, і було втрачено частину книг з бібліотеки.

У квітні 1836 р. Волинська духовна семінарія знаходить притулок у Кременці, на місці ліквідованого та перевезеного до Києва Кременецького ліцею. Перебування бібліотеки в Кременці було одним з найсприятливіших періодів за всю її історію. Це проявилось в тому, що її фонд, в якому були стародруки з книгозбірні Острозького єзуїтського колегіуму, вже не зазнавав поневірянь, характерних для острозького періоду, тому був детально

опрацьований, систематизований і висвітлений в друкованих і рукописних каталогах. Так, викладач семінарії Іван Тихомиров у 1889 р. створив друкований систематичний каталог книг церковнослов'янською та російською мовами, а також рукописне двотомне продовження до нього – «Систематический каталог книг фундаментальной библиотеки Волынской Духовной семинарии, служащий продолжением печатного каталога той же библиотеки». Дослідник історії Волинської єпархії М. Теодорович наприкінці ХІХ ст. стверджував, що в двох підсобних кімнатах семінарії зберігалися книги з єзуїтського колегіуму, призначені для вузького користування та продажу.

Частина книг, зокрема «Книжиця у десяти розділах» (1598) та «Апокрисис» Христофора Філалета (1597) зберігаються у Національній бібліотеці України ім. В. Вернадського (НБУВ) окремим фондом [6, с. 130]. У фонді відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ зберігається також частина бібліотеки Острозького єзуїтського колегіуму у вигляді єдиного масиву документів першої половини ХVІІ–ХVІІІ ст.

Книгозбірня, яка почала формуватися ще за часів Острозького слов'яно-греко-латинського колегіуму була унікальною не лише за змістом і складом книг, передусім вона акумулювала досвід людської думки за три століття і була неоціненним скарбом української історії і культури, фундаментом для розвитку суспільного, освітнього, наукового, бібліотечного, книжного, документознавчого та архівного процесу в Україні.

Література

1. Бондарчук Я. В. Історія Острозької академії: навчальний посібник / Я. В. Бондарчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – 548 с.: іл.

2. Ісаєвич Я. Д. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Д. Ісаєвич. – Львів: Інститут українознавства НАН України, 2002. – 520 с.

3. Ковальський М. П. Етюди з історії Острога: нариси / М. П. Ковальський. – Острог: Видавництво Острозької академії, 1998 – 288 с.

4. Мицько І. З. Острозька слов'яно-грецько-латинська академія (1576–1636) / І. З. Мицько. – К.: Наукова думка, 1990. – 192 с.

5. Микитась Василь. Давньоукраїнські студенти і професори / Василь Микитась. – К.: Абрис, 1994. – 288 с.: іл.

6. Мяскова Т. Є. Бібліотека Острозького єзуїтського колегіуму: історія виникнення, функціонування та сучасний стан / Т. Є. Мяскова // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2007. – Вип. 11. – С. 122–135.

7. Острозька академія ХVІ–ХVІІ століття. Енциклопедія / Ред. колег. І. Пасічник, П. Кралюк, А. Атаманенко, П. Кулаковський та ін. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – 512 с.: іл.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СВОБОДА ТА ДОСТУПНІСТЬ УНФОРМАЦІЇ У СУЧАСНІЙ БІБЛІОТЕЦІ

Перед бібліотечними фахівцями розвинуте інформаційне суспільство ставить завдання удосконалення технологій, всебічної гуманізації процесів обслуговування, що передбачає перш за все їх етичне збагачення. Пріоритетним в роботі з багатьма групами читачів є оперативне надання інформації. Обсяг роботи в цьому напрямку постійно розширюється як за кількістю бібліотечних послуг, так і за складністю виконання довідок. Від бібліотечного працівника надання послуг вимагає не тільки високої кваліфікації, а й знання сучасних норм професійної етики.

Основою бібліотечно-інформаційної діяльності в демократичному суспільстві є концепція інтелектуальної свободи. «В міжнародному співтоваристві загальноновизнаною є концепція інтелектуальної свободи, яка знайшла відображення у статті 19 «Загальної декларації прав людини» – зазначає В. С. Пашкова – В ній проголошується, що кожна людина має право на свободу переконань та на вільне їх висловлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватись своїх переконань та свободу шукати, отримувати і розповсюджувати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [2, с. 37].

На конференції в Стокгольмі в 1989 р. Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій (ІФЛА) проголосила цю статтю основою своєї діяльності. Було створено спеціальний комітет ІФЛА «Доступ до інформації та свобода висловлення».

В одному з документів Американської бібліотечної асоціації зазначається: «Бібліотеки – один з найзначніших оплотів демократії. Вони – живе втілення першої поправки до Конституції бо їх фонди включають голоси згідних і незгідних. Бібліотеки – позапартійні організації, що надають інформацію з усіх точок зору всім, незалежно від віку, раси, релігії, національної приналежності, соціальних або політичних поглядів, економічного статусу та ін.» [2, с. 38]

Стаття 34 Конституції України гарантує право громадян на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1].

«Концепція інтелектуальної свободи в демократичному суспільстві – основний постулат етики бібліотечного працівника, тобто норм поведінки, якими керуються бібліотекарі в своїй професійній діяльності. В 1996 р. конференцією Української бібліотечної асоціації було прийнято Кодекс етики бібліотекаря. – відмічає В.С. Пашкова – В ньому підкреслюється, що в

демократичному суспільстві, членами якого є всебічно інформовані громадяни, бібліотечні працівники покликані сприяти забезпеченню принципів інтелектуальної свободи і вільного висловлення й руху ідей та інформації, свободи читання. Бібліотекарі готові до співпраці з усіма організаціями, установами, об'єднаннями та окремими громадянами, що зацікавлені в розбудові бібліотечної справи в Україні і забезпеченні її громадян повною та об'єктивною інформацією шляхом вільного і рівноправного доступу до бібліотечних матеріалів та ресурсів» [4, с. 38].

ЮНЕСКО розробила програми «Сприяння розвитку комунікацій і розширення використання інформаційних технологій у галузі освіти, нації та культури» і «Розширення прав і можливостей людей на основі доступу до інформації і знань, приділяючи особливу увагу свободі вираження думок». Важливу роль у регламентації питань формування та доступу до світової культурної спадщини також відігравав Стратегічний план дій програми «Інформація для всіх» (2008-2013 рр.), який визначив політику в п'яти пріоритетних галузях: інформація в цілях розвитку, інформаційна грамотність, збереження інформації, інформаційна етика, доступність інформації. У векторі сталого розвитку у 2012 р. була прийнята декларація «Пам'ять Світу в епоху цифрових технологій: оцифрування та збереження», метою якої було сприяння вирішенню проблем загальнодоступності та збереження документованих знань як всесвітньої документальної спадщини. Цифрове збереження визначено у декларації пріоритетним завданням соціокультурного розвитку [5, с. 118].

Захист бібліотекарями прав користувачів на інформацію, на користування бібліотекою, захист їх особистості, в тому числі і через збереження таємниці, це є важливі етичні питання. В демократичному суспільстві взаємопов'язані поняття конфіденційності бібліотечного обслуговування, інтелектуальної свободи, професійного і громадянського обов'язку бібліотекаря. На всіх ділянках бібліотечної діяльності (під час довідково-бібліографічного обслуговування користувачів, при бібліографічному інформуванні, інформаційному пошуку, в процесі видачі літератури) бібліотекарі повинні забезпечувати конфіденційність. Конфіденційною має також бути інформація про коло читання користувача.

В 60-х та 70-х рр. в бібліотеках під нагляд намагались взяти коло читання борців за громадянські права та противників війни у В'єтнамі. Наприклад, в Букнельському університеті бібліотекарів допитували про коло читання членів групи відомих противників війни. В 70-80 рр. на основі аналізу кола читання користувачів бібліотек робились спроби розслідувань їх можливої участі в терористичних угрупованнях, або від бібліотек вимагали відомості про вчителів та школи, які брали в бібліотеці фільми про сексуальне життя для використання під час занять. Як відзначав Р. Гаруджіан, ФБР пильно вивчало доступність бібліотек США для іноземців, коло їх читацьких інтересів, начебто для того, щоб захистити країну від шпигунів. Відомий випадок 1987 р., коли у працівника бібліотеки Колумбійського університету представники ФБР намагались одержати певну інформацію про

читачів - іноземців. Директор одного з підрозділів саме цієї бібліотеки Паула Кауфман ознайомила громадськість з «Бібліотечною програмою» ФБР, згідно з якою бібліотекарі мали повідомляти ФБР про користування бібліотекою читачів із Радянського Союзу, Східної Європи та інших іноземців. В 90-ті рр. деякі сили намагаються отримати в бібліотеках необхідну їм інформацію про тих, хто цікавиться читанням з питань окультизму, сатанізму тощо. Відомий випадок в штаті Орегон, коли представники судової влади вивчали відбитки пальців на бібліотечних матеріалах в процесі розслідування справи [2, с. 41].

В м. Декатур, штат Техас в 1990 р., коли слідчі, не маючи інших засобів розслідувати справу про відмову від дитини, в публічній бібліотеці міста зажадали відомості про всіх читачів, які на протязі останніх дев'яти місяців читали літературу про народження дітей – назви книг, дати їх отримання і повернення в бібліотеку тощо. В поліції не було офіційних підстав для твердження, що винен хтось із читачів бібліотеки. Директор бібліотеки відмовив поліції. Цю відмову офіційним рішенням підтвердив суддя округу та анулював запит поліції. Але якщо уявити, що суд не виніс би такого рішення, то всі читачі бібліотеки, які в той час читали літературу про народження дітей, автоматично стали би підозрюваними лише на основі того, що вони читали. Цей мужній вчинок директора бібліотеки, яка захистила право своїх читачів на конфіденційність бібліотечного обслуговування, був високо оцінений її колегами [2, с. 41].

«Обережно, з врахуванням необхідності зберігання таємниці запитів користувачів необхідно підходити, вважають американські спеціалісти, до здійснення довідково-бібліографічного обслуговування» – зазначає В.С. Пашкова. І наводить приклад: «в рекомендаціях по виконанню довідок з питань медицини, законодавства та бізнесу в довідково-бібліографічних відділах бібліотек, що в 1992 р. підготовлені Комітетом стандартів та керівництв, Відділенням довідково-бібліографічного обслуговування та обслуговування дорослих Американської бібліотечної асоціації, говориться, що конфіденційність запитів читачів повинна забезпечуватись завжди. Запити не можна обговорювати поза бібліотекою, імена читачів ніколи не можна згадувати без їх дозволу. У всіх ситуаціях бібліотекарі, що здійснюють довідково-бібліографічне обслуговування, мають індивідуально підходити до приймання запитів читачів. Якщо важливим є ретельне опитування читача при прийманні запиту, це необхідно робити так, щоб дискомфорт читача був мінімальним. Бібліотекар повинен намагатись з'ясувати необхідне без втручання в особисті справи споживача. Робоче місце бібліотекаря і бібліографа в бібліотеці необхідно організувати таким чином, щоб обслуговуючи читачів можна було забезпечити конфіденційність прийняття запиту, надання їм необхідної інформації, зберігання відомостей про них тощо. Це стосується також обслуговування по телефону, факсу. В той же час увага користувачів звертається на те, що при використанні деяких новітніх інформаційних технологій, наприклад, мережі Internet при інформаційному обслуговуванні конфіденційність не може бути гарантована» [3, с. 42].

Таким чином, основними проблемами бібліотечно-інформаційної етики

сьогодні є доступність інформації та конфіденційність інформаційної діяльності. Етичні проблеми конфіденційності ставлять бібліотекаря перед дилемою: з одного боку, слід дотримуватися комплексу соціальних обов'язків, а з іншого – захищати інтелектуальну свободу користувачів.

Література

1. Конституція України. URL: // <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.01.2020)
2. Пашкова В. С. Інтелектуальна свобода та доступ до інформації в бібліотеках: зарубіжний досвід. Укр. бібл. асоц. 2-е вид., доп. Київ, 1998. 70 с.
3. Кириченко М. О. Інформаційна антропологія й інформаційна етика як складники формування ідеології інформаційного суспільства. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. Вип. 16. С. 51–53.
4. Українська бібліотечна асоціація. URL: <https://ula.org.ua/> (дата звернення: 02.04.2020).
5. Мар'їна О. Ю. Бібліотека в цифровому просторі: монографія. Харків. держ. акад. культури. Харків: ХДАК, 2017. 326 с.

УДК 025.5

А. К. Зборщик
/ м. Маріуполь /

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БІБЛІОТЕК ЗАСОБАМИ АБС «ІРБІС»

В даний час процес автоматизації торкнулися не тільки виробничу, технічну і технологічну сфери діяльності людства, а й інформаційний простір; зокрема бібліотеки, музеї, інформаційні центри. Вже складно уявити життя суспільства без таких понять як інтернет, засоби телекомунікації і т. д., бібліотеки як основні інформаційні центри найбільш сильно відчували на собі процес автоматизації.

Перша версія автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи (АБІС) була розроблена в Державній публічній науково-технічній бібліотеці Росії в 1995 році. За роки, що минули, система пройшла шлях від скромної, з обмеженими можливостями, функціонуючої в MS-DOS, до істинно інтегрованої системи, що відповідає всім сучасним вимогам. В системі реалізовано основні бібліотечні технології на основі взаємного функціонування семи автоматизованих робочих місць (АРМ).

Система автоматизації бібліотек (САБ) «ІРБІС» – це програмне забезпечення створене для автоматизації бібліотечних процесів і призначена для використання у бібліотеках будь-якого типу. Розробником даної системи є Асоціація ЕБНІТ. Система повністю відповідає міжнародним вимогам і підтримує усі вітчизняні бібліографічні стандарти і формати, також система дозволяє опрацьовувати усі види видань, а інтерфейси системи максимально наближені до потреб користувача.

САБ «ІРБІС» сумісна з російським і міжнародними форматами представлення бібліографічних даних RUSMARC/UNIMARC/MARC21 на основі засобів двосторонньої конверсії даних.

Система дозволяє створювати і підтримувати будь-яку кількість баз даних, що містять Електронний каталог або проблемно-орієнтовані бібліографічні бази даних.

Система пропонує технологію автоматичного формування словників, на основі яких реалізується швидкий пошук по будь-яких елементах опису і їх поєднаннях.

Засоби каталогізації дозволяють обробляти і описувати будь-які види видань, включаючи нетрадиційні, такі як аудіо- і відеоматеріали, комп'ютерні файли і програми, картографічні матеріали, ноти і так далі.

Система пропонує засоби для запозичення готових бібліографічних описів з корпоративних ресурсів через Інтернет.

Система підтримує традиційні «паперові» технології, надаючи можливості для отримання широкого спектру вихідних форм: починаючи з листів замовлення і книги сумарного обліку і кінчаючи покажчиками і усіма видами каталожних карток.

Система пропонує засоби для ведення і використання Авторитетних файлів, баз даних УДК, ББК, ГРНТИ і Тезауруса.

Система включає технології, орієнтовані на використання штрих-кодів і радіо-міток на екземплярах видань і читацьких квитках.

Система включає засоби, які дозволяють використати в якості ілюстративного матеріалу будь-які зовнішні по відношенню до бібліографічного документу об'єкти, такі як повні тексти, графіка, таблиці, аудіо- і відеоматеріали, а також ресурси Інтернет.

Система підтримує багатомовність (тобто введення даних на будь-яких мовах) на основі UNICODE [3].

ІРБІС 64 – для Windows 2000/XP і вище, в архітектурі клієнт – сервер – для середніх і великих бібліотек-інтегрована система автоматизації в складі TCP / IP сервера баз даних і семи АРМ. Які АРМ були і додавались наведено у таблиці 1. [1, 2].

Таблиця 1

Версія «ІРБІС-64»	Кількість АРМ	Назви АРМ
2002.2	4	Каталогізатор, Комплектатор, Книговидання, Читач
2003.2	5	Каталогізатор, Комплектатор, Книговидання, Читач, Адміністратор
2005.1	6	Каталогізатор, Комплектатор, Книговидання, Читач, Адміністратор, Книгозабезпеченість
2008.1	6	Залишились: Каталогізатор, Комплектатор, Книговидання, Читач, Адміністратор, Книгозабезпеченість, але до TCP / IP БД «ІРБІС-64» додали: повнотекстовий адміністратор та повнотекстовий читач
2013.2	7	Каталогізатор, Комплектатор, Книговидання, Читач, Адміністратор, Книгозабезпеченість, Коректор

Головними продуктами системи ІРБІС є:

1. ІРБІС64 + – система автоматизації, призначена для створення і ведення електронної бібліотеки.

2. ІРБІС128 – багатоплатформене (Windows, * nix, MacOS і т.д.) рішення на основі Web-технології і розподілених БД, що має триланкову архітектуру (СУБД, сервер додатків, клієнт) – для корпоративних бібліотечних систем і технологій.

3. Web-ІРБІС – для Windows 2000 / XP (і вище) і HTTP-серверів IIS, Apache, WebSite - шлюз для доступу до баз даних ІРБІС по Web-технології.

4. J-ІРБІС 2.0 – модуль для створення бібліотечних порталів і електронних бібліотечних систем (електронних бібліотек). Використовує в якості основи CMS Joomla.

5. ІРБІС Імідж-каталог – для Windows 2000 / XP і вище - система для створення імідж-каталогів на основі розпізнавання сканованих образів каталожних карток.

6. ІРБІС-Аналітика – система повністю автоматичного запозичення аналітичних описів журнальних статей. Джерелом запозичення можуть бути електронні каталоги будь-яких бібліотек, які працюють на ІРБІС64 або використовують Web-ІРБІС32

7. ІРБІС-АРМ центр реєстрації читачів – забезпечення захисту персональних даних в системі ІРБІС.

8. Z-ІРБІС – модуль доступу до ресурсів ІРБІС64 через Інтернет по протоколу Z39.50, включаючи засоби забезпечення роботи в режимі Web-сервісу.

9. СК-ІРБІС – засіб для створення корпоративних (зведених) каталогів [1].

В Україні і країнах СНД система ІРБІС є одним з визнаних лідерів серед програмних продуктів подібного роду. В даний час ІРБІС застосовується в сотнях бібліотек різного масштабу і різного профілю. Відмінною особливістю ІРБІС є те, що, вона орієнтована на користувачів, які не є фахівцями високого рівня в обчислювальній техніці. Використання ІРБІС розширює можливості в обслуговуванні читачів бібліотеки. Дана система володіє широкими можливостями для адаптації до умов роботи конкретної бібліотеки, тобто при передачі і установки системи може проводитися настройка відповідно до специфічних вимог користувача.

Література

1. Офіційний сайт Міжнародної Асоціації користувачів і розробників електронних бібліотек і нових інформаційних технологій (Асоціація ЕБНІТ). Режим доступу: <http://www.elnit.org/>.

2. Система автоматизації бібліотек ІРБІС64. Загальне описання системи. – М.: ГПНТБ, 2004 – 259 с.

3. Українська бібліотечна енциклопедія. Режим доступу: <http://ube.nlu.org.ua/article/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%20>

УДК 021.7

А. К. Зборщик
/ м. Маріуполь /

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Термін «формування позитивного іміджу бібліотеки» став вживатися з середини 90-х рр. для того, щоб змінити ставлення до професії бібліотекаря. Питанням іміджу бібліотеки займалися Самохіна Ж. В. [8], Кірішева О. М. [4], Мацей О. О. [5], Назарук Н. [6], Барабаш С. [1], Білоус В. С. [2].

Створення позитивного іміджу, формування надійної репутації серед широкої громадськості стає основою сучасного бібліотечного закладу та його пріоритетним напрямком. Сучасне становище бібліотек в інформаційному середовищі примушує їх активізувати свої зусилля для того, щоб довести свою значимість, постійно підвищувати свій престиж. Престиж та імідж бібліотеки, в першу чергу, залежить від рівня та комфортності бібліотечно-інформаційного обслуговування. Імідж бібліотеки спрямований на формування громадської думки, створення ціннісних установок. Сформований у масовій свідомості образ бібліотеки визначається ставленням суспільства до неї, її послуг та ресурсів. Ефективність іміджевої бібліотечної політики залежить від діяльності колективу, керівництва бібліотеки, які повинні систематично формувати імідж на основі наявних ресурсів [8].

В наш час відбувається трансформація бібліотек в культурно-інформаційні центри, де в практику роботи впроваджуються різні напрямки реклами та «паблік рілейшнз». Умовно їх можна поділити на три етапи:

– Перший етап – розробка іміджу бібліотеки (інформаційні стенди, бейджі, створення фірмового стилю тощо). Мати позитивний імідж означає – бути першим, бути найкращим, бути не таким, як інші;

– Другий етап – проведення рекламних кампаній та реклама окремих видів послуг або напрямків роботи. Серед них найактивніше використовуються джерела масової інформації;

– Третій етап – «Паблік рілейшнз» бібліотеки (зв'язки з громадськістю, лобювання тощо) [3].

Пріоритетним напрямком діяльності бібліотек вважається створення позитивного іміджу. Завдяки тому, як змінюється суспільство, читач разом з тим змінюється і бібліотека. Імідж бібліотеки – це:

- «Обличчя» закладу, загальне уявлення про бібліотеку;
- Престиж, популярність, репутація;
- Авторитетність в очах колег;
- Конкурентоспроможність [6].

Престиж та імідж бібліотеки, в першу чергу залежить від рівня та комфортності бібліотечно-інформаційного обслуговування. Під поняттям

«комфортність» мається на увазі:

- максимум зручностей;
- технічна оснащеність;
- освітлення;
- художнє оформлення інтер'єру;
- розклад роботи;
- високий рівень інформаційно-бібліотечних послуг;
- атмосфера доброзичливості, тощо.

Всі ці «дрібниці» і створюють позитивний образ бібліотеки та є невід'ємними складовими культури обслуговування, істотним компонентом якої є культура спілкування бібліотечного працівника з читачем. Одним з найважливіших факторів бібліотечного обслуговування є повнота, своєчасність і безвідмовність в задоволенні потреб користувачів. Про якість роботи бібліотеки свідчить послуг, що пропонується бібліотекою [3].

Створення позитивного іміджу бібліотеки створюється за такими напрямками:

1. зовнішній (університет, професійне середовище країни та регіону);
2. внутрішній (бібліотечний колектив).

У основних груп користувачів – викладачі, студенти – є свій образ бібліотеки, котрий можна визначити як суму емоцій, вражень, відчутті, згадок, висновків, так чи інакше пов'язаних з бібліотекою. Образ університетської бібліотеки багато в чому залежить від:

- етики бібліотекаря та культури обслуговування,
- рівня кваліфікації співробітників,
- організації вільного доступу до джерел інформації,
- надання повної інформації про ресурси та послуги бібліотеки.

Позитивний вплив на формування іміджу бібліотеки мають різні форми подачі інформації різним групам користувачів. Для професорсько-викладацького складу підтримка позитивного іміджу супроводжується повнотою наданих інформаційних послуг. Ріст та стійкість значимості іміджу книгозбірні для цієї категорії читачів залежить від якості послуг, які пропонує бібліотека, та від того, наскільки вони відповідають вимогам користувачів.

Читачі-студенти більш емоційні, та іміджевий образ бібліотеки для них багато у чому пов'язаний з етикою, культурою обслуговування, тобто з особистим спілкуванням. Студенти очікують від бібліотекарів більше уваги, ввічливості, спокійних, терплячих, детальних відповідей на поставлені питання.

Працівники повинні мати тверде усвідомлення причетності до реалізації завдань бібліотеки, адже саме вони поширюють всебічну інформацію про її діяльність, ресурси, сервісні послуги й т. ін. [5].

Важливою складовою іміджу бібліотеки – є її Веб-сайт. В останні роки розширилась локальна комп'ютерна мережа бібліотек, бібліотекарі оволоділи комп'ютерами, почалось впровадження системи автоматизації бібліотечних процесів, розпочалась робота над формуванням електронних каталогів, створюються веб-сторінки в Інтернеті. Все це в комплексі сприяє

позитивному уявленню про бібліотеку. Дизайн сайту, спосіб подачі матеріалу, повнота інформації, що на ньому представлена, а також оновлення сайту – одні з головних складових у створенні сприятливого враження про бібліотеку [4].

Бібліотечна реклама виступає інструментом позитивного іміджу та інформує читачів про наповненість бібліотечного фонду, про різноманітність послуг, які надаються у бібліотеці. Самореклама бібліотеки сприяє узагальненню та виявленню потреб користувачів. Однак, на відміну від комерційної, бібліотечна реклама залучає людей до духовних досягнень: запрошує на зустрічі з художниками, музикантами, письменниками, краєзнавцями; організовує семінари, тренінги. Візитною карткою бібліотеки в інформаційному просторі є сайт, з допомогою якого бібліотека залучає нових користувачів і відкриває нові можливості для поширення контенту [7].

Питання щодо формування позитивного іміджу професії бібліотекаря розкриває публікація В. С. Білоус. Оскільки існують негативні стереотипи про професію бібліотекаря, автор пропонує дієві методи їх подолання, то автор вважає ефективним засобом підвищення статусу бібліотек закладів вищої освіти є реклама, котра завдяки застосуванню сучасних інформаційних технологій змінює старі уявлення про бібліотечну роботу [2].

Паблік рілейшнз, як інструмент маркетингових інтересів розглядає С. Барабаш. Автор звертає увагу на технологію управління свідомістю людей, яка просуває інтелектуальну продукцію та послуги, що спонукає користувачів на їх використання [1].

Таким чином, формуючи іміджеву політику бібліотеки, необхідно враховувати основні її складові і турбуватися не тільки про накопичення ресурсного потенціалу, надаючи оперативну і якісну інформацію, але й замислюватися над створенням образу бібліотекаря – головного посередника між джерелами інформації і споживачами. Як неодноразово зазначалось у фахових виданнях, імідж бібліотеки ЗВО залежить від іміджу університету, де книгозбірня є його важливою складовою та невід'ємною частиною.

Література

1. Барабаш С. Паблік рілейшнз як інструмент маркетингової комунікації бібліотеки / С. Барабаш // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 6. – С. 30-33.

2. Білоус В. С. Престиж і привабливість бібліотечної професії та бібліотеки вищого навчального закладу / В. С. Білоус // Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої, науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів. – 2012. – С. 71-84. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pandia.ru/text/80/086/44861-17.php>.

3. Імідж сучасної бібліотеки: метод.- практ. реком. // Управління культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2011. – 25 с.

4. Кірішева О. М. Імідж сучасної бібліотеки в інформаційному суспільстві / О. М. Кірішева // Медичні бібліотеки як соціальні інформаційні бази медичної науки та охорони здоров'я : матеріали міжнар. наук.-практ.

конф., 14-16 травня 2008 р. – К., 2008. – С. 87–92.

5. Мацей О. О. Шляхи підвищення іміджу університетської бібліотеки в сучасних умовах: З досвіду НБ ХНУ/ О. О. Мацей //Гуманізація освіти та традиції просвітництва в бібліотеках вищих навчальних закладів Хмельниччини. – Хмельницький: 2009. – С. 65-71.

6. Назарук Н. Імідж бібліотекаря / Н. Назарук. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/0039197798e742d1620aa>.

7. Презентуем себя: реклама библиотеки: по страницам журнала «Библиотека» / Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва; Unsvet. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://unbib.mk.ua/index.php/2009-06-11-15-23-30/63-2010-11-04-18-43-58/1061-2014-04-09-07-23-46.pdf>.

8. Самохіна Ж. В. Створення іміджу сучасної бібліотеки / Ж. В. Самохіна. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/sites/default/files/msd/1111sam.pdf>.

УДК 028.01

Ю. П. Калюжна
/ м. Маріуполь /

КУЛЬТУРА ЧИТАННЯ В ЕПОХУ ІНТЕРНЕТУ

Для багатьох людей Інтернет стає інформаційним середовищем, без якого вони не уявляють свого життя. І це не дивно, в Інтернеті можна знайти будь-яку інформацію, послухати улюблену музику, купити книгу або обговорити будь-яку тему на форумах. Соціальні мережі стали невід’ємною частиною нашого життя. Ми використовуємо їх для того, щоби залишатися на зв’язку з друзями, отримувати новини, шукати роботу тощо. З кожним днем ми спостерігаємо все більше і більше нових користувачів. Згідно з Statista.com, станом на березень 2019 року найпопулярнішою соціальною мережею в Україні був Facebook, яким регулярно користуються 44% учасників опитування. Instagram зайняв друге місце з часткою 18%, а 13% респондентів взагалі не користувалися соціальними мережами [1]. Попри популярну думку, що зараз люди, особливо діти і молодь, мало читають, вважаю, що завдяки Інтернету кількість читачів збільшилась. Зараз існує дуже багато електронних бібліотек, тематичних форумів, на яких можна скачати/прочитати вподобану літературу, поділитися враженнями від прочитаного.

Класична культура читання включає знання місця книги, газети, журналу серед інших каналів масової інформації в сучасному світі, їх особливостей, специфіки різних видів видань, публікацій різного типу і жанру. Від цього залежить правильний вибір твору, вміння порівняти інформацію, отриману з різних джерел. В епоху інформаційно-комунікативних технологій культура читання змінюється. Вона потребує вміння орієнтуватися в джерелах інформації, раціонально організувати

процес читання, використовувати та застосовувати на практиці отриману з літератури інформацію та дотримуватися основних гігієнічних, фізіологічних і психологічних правил роботи з будь-яким джерелом інформації.

Класична культура читання – це комплекс навичок в роботі з книгою, що включає:

- усвідомлений вибір тематики читання;
- орієнтування в джерелах (насамперед, у системі бібліографічних посібників та бібліотечних каталогів);
- систематичність і послідовність читання;
- вміння орієнтуватися в книзі з метою максимального засвоєння і глибокого розуміння прочитаного;
- вміння використовувати і застосовувати на практиці отриману з літератури інформацію;
- володіння технічними прийомами, що забезпечують закріплення і використання прочитаного (виписки, конспекти і т. д.);
- вміння працювати в бібліотеках і бібліотечних каталогах і в електронних бібліотеках і каталогах в тому числі;
- раціональна організація процесу читання, вміння читати гнучко, контролювати процес читання і прийоми роботи з книгою або статтею.
- дотримання основних гігієнічних, фізіологічних і психологічних правил роботи з книгою.

Отже, щодня велика кількість людей проводять вільний час в Інтернеті: шукають роботу, знайомляться з новими людьми, спілкуються з друзями, колегами, шукають потрібну інформацію, діляться своїми знаннями з іншими і отримують нові. Зараз рідко побачиш молодь, яка читає газети, дивиться новини. Більшість людей звикло, що будь-яку потрібну інформацію можна знайти в Інтернеті і не потрібно докладати для цього величезних зусиль. Наприклад, не потрібно йти в бібліотеку і сидіти там, перебираючи літературу. Можна сидіти вдома за комп'ютером, написати в пошуковий рядок те, що тобі потрібно і Інтернет видасть тобі тисячу результатів. Але читачі приходять в соціальні мережі тому, що знаходять там відповіді на питання «Що читати?», знаходять емоційну розповідь про вподобану книгу, цікаве спілкування на книжкову тему, мають змогу прийняти участь у несподіваних конкурсах та акціях, а навички класичної культури читання допомагають зорієнтуватися у джерелах, раціонально організувати час для читання і зрозуміти прочитане для того щоби почувати себе досвідченою та цікавою людиною.

Література

1. СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ, САМЫЕ ПОПУЛЯРНЫЕ В УКРАИНЕ И СТРАНАХ МИРА 2020//[Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://marketer.ua/the-most-popular-social-networks-in-the-world/>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОТЕКИ У СУЧАСНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР

Інформація є важливим соціальним, економічним і політичним потенціалом людства. До останнього часу саме книга була головним джерелом знання, а бібліотека – місцем отримання потрібної інформації. Нове десятиліття XXI сторіччя, часу електронної інформації, очікувано розпочалося ще більш інтенсивним й агресивним наступом інформаційних технологій. Цей суспільний феномен занурив у хвилі електронно-інформаційного океану й бібліотеки, які разом з читачами стали перелаштовуватися на роботу за нових умов.

Сьогодні бібліотека є справжнім електронним архівом публікацій, місцем, де можна отримати доступ до інформації як на традиційних носіях, так і в електронному вигляді. Це соціальний інститут, діяльність якого спрямована на забезпечення рівного доступу до інформації, за умов розвитку процесів гуманізації освіти, її інформатизації, відкритості й формування освітніх інформаційних потреб, який здатен якісно забезпечити і технологічний, і соціальний, і освітній доступ до інформації.

Електронні бібліотеки можна назвати бібліотеками XXI століття, що являють собою певну мережу, яка засобами новітніх електронних технологій єднає їх із зовнішнім світом. Електронні бібліотеки відрізняються від традиційних тим, що використовують електронний формат видань та забезпечують доступ до віддаленого ресурсу за допомогою телекомунікаційних технологій. Світовий досвід показує, що важливим кроком у розвитку бібліотек і забезпечення ними інформаційних потреб користувачів є обов'язкове створення інформаційно-бібліотечних мереж. Будучи однією з ланок у мережі бібліотечних та інформаційних установ, вона зможе працювати так, щоб забезпечувати доступ до інформації кожній людині, де б та не перебувала. Така мережа має бути спрямована не лише на розвиток інформаційного потенціалу країни, а й на те, щоб забезпечити рівність усіх громадян у можливості доступу до потрібних їм джерел, задовольнити їхні особисті й суспільні інтереси в інформації та підняти престиж освіченості, культури й авторитет бібліотечних установ [1, с. 22–23].

В зв'язку з активним входженням у наше життя новітніх інформаційних технологій, виникли «віртуальні бібліотеки» – розподілена у просторі телекомунікації мережа загального користування, орієнтована на обмін даними між бібліотеками. Документи у віртуальній бібліотеці зберігаються в машиночитаній формі. Користувач, який звертається до пошукових машин глобальної мережі, може отримати їх, не обов'язково будучи читачем бібліотеки.

Зараз усе більш популярним стає створення в наукових і освітніх

установах власних архівів наукової інформації – електронних репозиторіїв, що включають підготовлені їх співробітниками наукові статті, книги, навчально-методичні посібники тощо. Дуже важливо, щоб створення і підтримку таких архівів в цих установах взяла на себе саме бібліотека.

У невеликих за чисельністю жителів містах і багатьох селах, де не залишилося жодних культурних закладів, крім бібліотек, вони стають центрами суспільного життя, де мешканці не тільки отримують інформацію та проводять своє дозвілля, а й обговорюють нагальні проблеми. В основі оцінки якості діяльності сільських бібліотек має бути суспільна думка, а отже, робота має будуватися відповідно до запитів громади.

Як приклад такої організації роботи є бібліотеки Данії. Політика цієї держави спрямована на надання соціальних послуг через бібліотечні установи. Бібліотеки тут виступають центрами інформації, у кожній з них організовано доступ до електронних каталогів і загальнодержавних баз даних з різноманітних аспектів життєдіяльності людини. Вивчаються проблеми громади з метою пошуку можливостей задоволення потреб. Так, в одній із сільських бібліотек люди похилого віку виявили бажання навчитися працювати на комп'ютерній техніці, користуватися Інтернетом і мобільним телефоном. Таку ініціативу було підтримано громадською організацією людей похилого віку та місцевою громадою.

У Польщі діє програма e-bus – електронний автобус, який оснащений чотирма ноутбуками, виходом в Інтернет. Це забезпечує доступ до інформації жителів віддалених населених пунктів, оволодіння ними комп'ютерною грамотністю. Як у Данії, так і в Польщі основою організації роботи в нових умовах є систематичне навчання бібліотечних працівників, що й забезпечує динамічний розвиток бібліотек, надання якісних послуг населенню.

Як бачимо, сьогодні бібліотека стає інформаційним центром, необхідним абсолютній більшості населення.

Новітні телекомунікаційні технології та, зокрема, Інтернет, завдяки відповідному рівню інформаційно-комунікативної культури і свідомості населення, сприяють трансформації уявлень про систему прав та баланс цінностей людини, забезпечують право на доступ до державної інформації; сприяють реалізації права на свободу соціальних трансформацій, надають умови для поширення будь-якої інформації; є вільною комунікацією й інструментом подальшого підвищення рівня інформаційно-комунікативної культури, демократизації суспільства, захисту прав і свобод громадян. Використання інформаційно-комунікативних технологій дає змогу істотно розширити канали взаємодії держави і її громадян, підвищити якість цієї взаємодії та сприяти тим самим зміцненню громадянського суспільства, побудованого на взаєморозумінні, урахуванні інтересів кожного в прагненні до загальних творчих цілей.

Насамкінець слід відзначити, що роль бібліотечних установ у формуванні разом з освітніми закладами кваліфікованої еліти, національно-свідомої і водночас зорієнтованої на загальнолюдські цінності. Вирішенню цього завдання сприяють такі особливості функціонування бібліотек, як їхня

публічність, доступність для загального користування, забезпеченість джерелами з різних напрямів знань. Це завдання набуває останнім часом додаткової актуальності з огляду на активне обговорення в суспільстві та експертних колах питання ротації й оновлення владних еліт в Україні. Підготовку кадрового резерву держави, свідомо налаштованого на захист національних інтересів необхідно здійснювати на базі національного інформаційного продукту, виробленого на основі фондів національної бібліотечної мережі.

Бібліотека сьогодні є не тільки носієм інформації, а й своєрідним містком з минулого, оскільки зберігає безліч пам'яток нашої культури. Має місце також регулярний імпорт і експорт книг, що вимірюється десятками мільйонів примірників [2].

Сучасна парадигма бібліотечного обслуговування ґрунтується не тільки на використанні фонду документів конкретної бібліотеки. Вона передбачає також використання принципово нових можливостей доступу до інформації незалежно від часу й місцезнаходження як документа, так і користувача. Для задоволення інформаційних, освітніх, культурних потреб своїх користувачів бібліотека сьогодні робить доступними не тільки документовані знання, інформацію, що зберігаються в її фондах або на жорстких дисках її серверів. Вона виходить за свої фізичні кордони, переходить з реального простору у віртуальний. З одного боку, вона пропонує доступ до інформаційних ресурсів, що належать іншим суб'єктам інформаційного простору, у тому числі представленим у мережі Інтернет. З другого – створює електронні інформаційні ресурси (бази даних, колекції оцифрованих документів, веб-сайти та веб-портали), що перебувають за її фізичними стінами.

Отже, бібліотека, як інформаційний центр, є незамінним соціальним інститутом в соціокультурній інфраструктурі. Використання та пошук нових технологій позитивно впливатиме не тільки на хід еволюції бібліотечного фаху, а й бібліотечної справи в цілому.

Література

1. Коваль Т. Роль наукової бібліотеки в інформаційному забезпеченні вищої освіти / Т. Коваль // Бібл. форум України. – 2007. – № 2. – С. 20-23.
2. Палеха Ю.І. Бібліотека як потужний інформаційний центр сучасності / Ю.І. Палеха // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 21-23 жовт. 2014 р.) / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. - Київ : НБУВ НАН України, 2014. – С .29-32.

ЭЛЕКТРОННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ ОТКРЫТОГО ДОСТУПА: ВЫЗОВ ИЛИ НОВАЯ КУЛЬТУРА?

Современные информационные технологии превращают библиотечное дело в масштабную отрасль индустрии информации; новые практики позволяют трансформировать традиционные функции библиотек, появляется новое содержание в их базовых технологических процессах (обслуживание, комплектование, каталогизация и др.) – всё это позволяет создать единое информационное пространство, которое в полной мере обеспечивает удовлетворение нужд пользователей. Библиотеки нелегко переживают период модернизации, если раньше читатель приходил в библиотеку за книгой, то сегодня библиотека сама должна прийти к читателю с новым интеллектуальным продуктом и услугой. Сегодня сотруднику библиотеки мало знать точное месторасположение того или иного документа в фонде своей библиотеки, он обязан ориентироваться в электронных фондах мирового пространства.

В этой связи не следует забывать, что в центре самой идеи библиотеки находится текст [5]. Привычная и естественная для библиотек идея равного доступа к информации, к тексту продолжает работать и в новых условиях. Несомненно, нужно учиться перспективному, но при этом продолжать использовать наработанные умения и навыки. Хорошим примером может служить научная деятельность, которая по своей сути методологически слабо меняется с ходом технического прогресса, однако значимо меняются её инструменты. На сегодняшний день наличие в интернете доступных собраний электронных версий печатных публикаций только увеличивает ресурсный потенциал библиотеки.

14 февраля 2002 г. была принята Будапештская инициатива открытого доступа (Budapest Open Access Initiative). Под открытым доступом инициатива подразумевает «открытые для всех публикации в Интернете, которые можно читать, разгружать, копировать, распространять, распечатывать, находить или присоединять к полным текстам соответствующих статей, использовать для составления указателей, вводить их как данные в программное обеспечение или использовать для других законных целей при отсутствии финансовых, правовых и технических преград, за исключением тех, которые регулируют доступ к собственно Интернету» [1]. А. И. Земсков отмечает, что открытый доступ нужен всем: библиотекарям – для решения проблем журнального кризиса; учёным – для повышения уровня цитирования и содействия распространению знаний; экономистам – поскольку он открывает доступ малым и средним предприятиям к новому знанию и технологиям; политическим активистам – как способ снижения сверхприбылей капиталистов; активистам из

развивающихся стран – как способ подготовки докторских диссертаций в этих странах [2, с. 66]. Открытый доступ необходим и специалистам-практикам различных отраслей производства в целях повышения эффективности и востребованности своей деятельности, что детерминируется новизной и актуальностью информационных ресурсов открытого доступа.

Сегодня документы и данные открытого доступа представляют интерес для библиотек и библиотечных специалистов как ресурсы, имеющие научное, образовательное и культурное значение.

Открытый доступ, в первую очередь, выполняет своеобразную фондообразующую функцию для библиотек, позволяет восполнять существующие в фондах лакуны за счёт законного обращения к внешним ресурсам. Выделяют также такие направления в обеспечении библиотеками доступа читателей к открытым ресурсам, как систематизация сведений об открытых журналах по профилю библиотеки и предоставление читателю ссылок на открытые электронные платформы и журналы; поиск открытых статей в гибридных журналах [3, с. 25]. В этом контексте библиотекарям важно уметь определять массивы доступных пользователю открытых полнотекстовых электронных источников, изучать их возможности, принимать решения о возможности отказа от платного доступа к отдельным имеющимся ресурсам, разрабатывать стратегии отражения актуальных ресурсов свободного доступа в справочно-поисковом аппарате библиотеки, продвигать к пользователям электронные информационные ресурсы открытого доступа с целью удовлетворения их информационных потребностей.

Ввиду масштабного распространения электронных информационных ресурсов открытого доступа, их не всегда однозначного качества, актуальной в деятельности библиотек всех типов и видов может стать подготовка соответствующих путеводителей или навигаторов. В общем случае навигаторы представляют собой структурированный каталог ссылок как на полнотекстовые материалы интернета, так и на справочные, библиографические. Чаще в навигаторах указывается название ресурса и его интернет-адрес. Наличие аннотаций повышает информационную ёмкость навигаторов, их практическую и функциональную значимость. Такие навигаторы по электронным информационным ресурсам открытого доступа станут особенно востребованы при информационно-библиографическом обеспечении и сопровождении учебных и исследовательских разработок по определённым направлениям деятельности, узкой проблематике. Также востребованными могут стать методические продукты (рекомендации, памятки и др.) по поиску и использованию электронных информационных ресурсов открытого доступа, различные обучающие мероприятия.

Кроме того, например, в Главном информационно-аналитическом центре Министерства образования Республики Беларусь реализован пилотный проект по созданию межвузовского портала метаданных ресурсов открытого доступа [4]. Предлагаемый подход позволит автоматизировать часть процессов по подготовке и размещению метаданных на межвузовском

портале открытого доступа, а также процессы обслуживания и администрирования портала, включая процессы поиска необходимой информации. Подобные решения расширяют информационный потенциал и значимость как непосредственно электронных информационных ресурсов открытого доступа, так и учреждений, которые вводят поиск, анализ, систематизацию, распространение этих ресурсов в практику своей деятельности.

Несомненно, инициатива открытого доступа не пошатнёт позиции библиотеки и библиотечных специалистов. Современная библиотека смело принимает этот своеобразный вызов. Принимает как консультант, как наставник, как модератор новой культуры.

Литература

1. Будапештская инициатива «Открытый доступ» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/translations/russian-translation>. – Дата доступа: 10.09.2020.

2. Земсков, А. И. Пути научно-технических библиотек к открытому доступу (ИАТУЛ–2018) / А. И. Земсков // Научные и технические библиотеки. 2019. – № 1. – С. 63-79.

3. Иванова, М. Н. Документные ресурсы ГПНТБ России: состав, соотношение, использование, востребованность / М. Н. Иванова, Т. Е. Пантелеева // Научные и технические библиотеки. – 2018. – С. 21-33.

4. Перспективы интеграции научно-образовательных информационных ресурсов открытого доступа / В. И. Бричковский, В. И. Комик, Н. И. Листопад, В. В. Мицкевич // Информатика. – 2013. – № 2. – С. 86-89.

5. Привалова, М. Почему библиотеки не исчезнут в цифровом мире будущего [Электронный ресурс] / Мария Привалова. – Режим доступа: <https://trends.rbc.ru/trends/education/5ec6e3a09a7947ee11d629bd>. – Дата доступа: 02.09.2020.

УДК 025.5

Ю. В. Коновалова
/ м. Мариуполь /

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ

Вивчення інформаційного обслуговування покликане допомагати вирішенню такої проблеми, як розрив між накопичуваною інформацією та її використанням. У сучасному етапі розвитку інформаційної діяльності важливого значення набуває відмежування понять «інформаційне забезпечення» та «інформаційне обслуговування».

The study of information services is designed to help solve such a problem as the gap between the accumulated information and its use. At the present stage of

development of information activities it is important to distinguish between the concepts of "information support" and "information service".

Велика кількість установ займаються інформаційною діяльністю, включаючи й інформаційне обслуговування. Інформаційне обслуговування, умовно, технологічний процес, його результат – інформаційна послуга, яка включає в себе, як складовий елемент – спілкування бібліотечного фахівця та користувача. Надання інформаційних послуг користувачам – це одна з тотальних ознак, яка характерна для всіх бібліотечних установ, які зайняті інформаційним обслуговуванням.

Інформаційне обслуговування користувачів базується на використанні традиційних та новітніх технологій пошуку та надання інформації. Таким чином, уся система інформаційного обслуговування, яка склалася на сьогодні в бібліотеці, створює умови для забезпечення користувачів якісними інформаційними продуктами, сприяє підвищенню якості освіти, поширенню та доступності освітніх ресурсів, що в результаті веде до швидкого розвитку освіти і науки на принципах відкритого громадського суспільства.

У процесі інформаційного обслуговування користувач вступає в безпосередній зв'язок з інформаційними ресурсами, або цей зв'язок опосередковується інформаційним працівником чи матеріально-технічною базою або тим і іншим одночасно. При цьому через інформаційне обслуговування здійснюється зв'язок інформаційної діяльності із зовнішнім середовищем, тому аналіз інформаційного обслуговування дозволяє виявити місце інформаційної діяльності в суспільстві та культурі.

Інформаційне обслуговування – це діяльність, яка забезпечує задоволення інформаційних потреб користувачів [2].

Поняття «інформаційне обслуговування» окреслює виконання усіх заходів щодо обслуговування користувачів за допомогою інформації, відповідно до їхніх постійних та разових запитів (бібліотечно-бібліографічне обслуговування, вибіркове, диференційоване, масове, групове та ін.).

Значущим об'єктом інформаційного обслуговування є інформація, яка є складовою частиною інформаційних ресурсів. Інформація визнається цінністю культури й одночасно цінністю в системі інформаційного обслуговування.

Мета інформаційного обслуговування – задоволення інформаційних потреб користувача. Реалізація цілі може посприяти розвитку знань, культури в суспільстві, а також соціальної адаптації людини в складному сучасному світі.

Об'єктом діяльності інформаційного обслуговування є інформаційні потреби. Предмет праці – запит користувача.

Інформаційне обслуговування здійснюється в певних умовах, в інформаційно-культурному середовищі, відповідно до необхідної технології, виконання якої призводить до результату обслуговування (позитивному – послуги або негативному – відмови) [2].

У 50-ті роки ХХ століття в усіх розвинених країнах стали створювати служби науково-технічної інформації, завданням яких було здійснення

комунікаційного обслуговування різних категорій фахівців. Через інформаційний підхід, який був поширений у той час, комунікаційні потреби були перейменовані в інформаційні, реципієнти – у користувачів інформації, комунікаційні повідомлення – в інформацію, а комунікаційна діяльність – в інформаційну діяльність [4].

Інформаційне обслуговування реалізується за допомогою використання різних напрямів інформаційного забезпечення та задоволення інформаційних потреб фахівців. Кожен напрям інформаційного забезпечення є результатом розвитку та вдосконалення попереднього.

Головним принципом, який забезпечує можливість здійснення відмежування інформаційного обслуговування від інформаційного забезпечення, у системі наукової комунікації є спрямованість ініціативи користувача інформації. Тобто, коли ініціатива належить користувачеві та він самостійно звертається до послуг наукової бібліотеки, то процес задоволення його потреб визначається як «інформаційне обслуговування», а коли ініціатива переходить до фахівців бібліотечної установи, то в такому випадку це «інформаційне забезпечення».

Інформаційне забезпечення тлумачиться як сукупність інформаційних процесів з підготовки та надання наукової інформації користувачу для вирішення наукових завдань, відповідно до етапів їхнього виконання [1].

На сучасному етапі розвитку інформаційної діяльності важливого значення набуває відмежування понять «інформаційне забезпечення» та «інформаційне обслуговування», які досить часто використовують наукові бібліотеки для позначення вкрай різних інформаційних послуг.

«Інформаційне забезпечення» – це напрям науково-інформаційної діяльності бібліотеки, що абсорбував сукупність інформаційних процесів, спрямованих на організацію науково-інформаційного супроводження дослідження на етапах планування, виконання та закінчення як єдиної логічно послідовної цілеспрямованої системи [5].

«Інформаційне забезпечення» – це надання інформації, знайденої в ході робіт із задоволення інформаційних потреб користувача та представленої у вигляді інформаційного продукту у зручному для споживача вигляді [3].

О. Лаврік та Л. Шевченко, здійснювали аналіз значення й окреслювали різницю між поняттями «інформаційне забезпечення» та «інформаційне обслуговування», запропонували ще одне поняття «інформаційний супровід». На їхню думку, саме воно відображає якісно новий етап розвитку інформаційної діяльності з урахуванням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій щодо надання інформації та інформаційних послуг фахівцям [6].

Л. Філіпова та Н. Артамонова не погоджуються із використанням терміна «інформаційний супровід» як поняття, що відображає новий етап розвитку інформаційної діяльності, про це свідчить ряд причин:

– сам термін «інформаційний супровід» не новий, він активно використовувався ще в 80-ті роки минулого століття як одна з функцій інформаційної діяльності (тобто супровід цільових комплексних програм);

– це поняття в сучасному його відображенні співзвучне з інформаційним моніторингом, під яким також мається на увазі інформаційний супровід усіх етапів виконання науково-дослідних робіт [6].

Новий етап сучасного розвитку інформаційної діяльності характеризується комп'ютеризацією та «інтернетизацією» всіх його напрямів, у тому числі інформаційного обслуговування та інформаційного забезпечення наукової та інноваційної діяльності. На думку Л. Філіпової та Н. Артамонової доцільно назвати сучасний етап розвитку інформаційного забезпечення – «електронно-інформаційне забезпечення». Його варто трактувати як якісно нову форму інформаційного забезпечення, що містить сукупність інформаційних процесів щодо регулярної підготовки та надання наукової інформації користувачеві шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, що здійснюються за ініціативою та при активній участі наукової бібліотеки, для сприяння науковій роботі (навчального процесу), підвищення рівня професійних знань та науково-інформаційної підготовки фахівців бібліотечної установи [6].

Отже, вивчення інформаційного обслуговування покликане на допомогу вирішення такої проблеми, як розрив між накопичуваною інформацією та її використанням. Серед інших значущих проблем варто назвати проблеми, пов'язані з пошуком співвідношення між: вимогою вільного доступу до інформації та обмеженням на допуск до інформації, яка становить державну, комерційну таємницю, конфіденційну інформацію; між індивідуалізацією надання інформації та стандартизацією її змісту, що приводить до нівелювання особистості та місцевих культур; між універсалізацією, глобалізацією та диференціацією в інформаційній діяльності, централізацією і децентралізацією інформаційних ресурсів, розвитком інформаційного обслуговування та інформаційною безпекою і відповідальністю; необхідністю відбору інформації та важливістю її повноти для трансляції новим поколінням (проблема інформаційного забезпечення майбутніх поколінь).

Література

1. Блюменау Д.И. Библиотечно-информационное обеспечение научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ / Д. И. Блюменау. – Ленинград : [б. и.], 1978. – 74 с.

2. Дворкина М.Я. Информационное обслуживание: социокультурный поход [Электронный ресурс] / М. Я. Дворкина / МГУКИ. – Москва : Профиздат, 2001. – 111 с.

3. Петрина Н.О. Інформаційне забезпечення процесів освіти і науки в умовах становлення інформаційного суспільства [Текст] / Н. О. Петрина, Л. Т. Ониксимова // Вісник Української академії банківської справи. – 2002. – № 2. – С. 96-99.

4. Соколова І. Відпрацювання технології бібліотечно-інформаційного обслуговування дистанційних замовників в умовах розвитку електронного середовища сучасних бібліотек / І. Соколова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського : зб. наук. пр. – Київ, 2008. – Вип. 21. – С. 218-226.

5. Уваренко А.Р. Информационное обеспечение планирования научно-исследовательских работ по проблемам медицины : метод. рек. / сост.: А. Р. Уваренко, О. Н. Литкевич, В. Г. Дорошенко ; РЦНМИ МЗ Украины. – Киев : [б. и.], 1979. – 20 с.

6. Філіпова Л. Інформаційне забезпечення наукових досліджень: тенденції розвитку (на прикладі медичної науки) / Л. Філіпова, Н. Артамонова // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 11. – С. 24-31.

УДК 024

М. Г. Кузнецова
/ м. Маріуполь /

БІБЛІОТЕКА ТА ЧИТАЧ: УМОВИ ЇХ СПІВПРАЦІ

Сталість функціонування бібліотеки, наповнення її фондів повсякчас відображає стан розвитку інформаційного середовища та є відповіддю на інформаційні потреби читачів. Бібліотеки ніколи не були збірною певного виду документованої інформації. Навіть найперші їх аналоги, що формувалися переважно з рукописів (на папірусі, пергаменті, папері), мали у своєму складі написи на камені, глиняних таблицях, кістках, дерев'яних, металевих пластинах тощо. Бібліотеки певною мірою можна вважати конкурентами музейних установ. У XVIII-XIX століттях до бібліотек влилися потужні масиви друкованої продукції, що надовго стала уособленням бібліотеки. Але на початку XX століття у фонди бібліотек почали потрапляти і записи на воскових циліндрах, платівках, стрічках, ізографічні видання, фотоальбоми тощо. Виникла необхідність сформувати новий, збагачений образ бібліотеки, відповідний тенденціям розвитку інфосфери [1]. Сучасні читачі мають достатньо високий рівень цифрової грамотності, оснащені мобільними телекомунікаційними пристроями. Вони хочуть отримувати будь-яку необхідну інформацію у великих обсягах та на будь-якій відстані. А отже, спостерігаємо тенденції зростаючого дистанційного обслуговування. На таку форму роботи сьогодні націлюються всі бібліотеки та всі її співробітники. Дистанційне обслуговування стає визначальною рисою бібліотек, інфосередовища [2]. Кінець XX ст. відкрив для бібліотек необмежені можливості поповнення їх фондів електронними носіями інформації та використання електронної інформації в мережевому обслуговуванні. Бібліотеки уособлюють з'єднувальні ланки: між типами грамотності, між типами культур, між поколіннями, що виростили в окремих інфосередовищах – традиційних і цифрових, між типами інформаційних ресурсів [3].

Незважаючи на інформатизацію бібліотек та будь-які інші трансформаційні процеси, варто пам'ятати, що головною функцією бібліотеки залишається комунікація в системі «бібліотекар – читач», яка за

умови ефективного зворотного зв'язку дозволяє якісно та в повному обсязі задовольнити інформаційні потреби користувача. Основна умова дієвої комунікації – надання читачеві альтернативних способів зворотного зв'язку (частіше це особиста бесіда, навіть у електронному середовищі є можливості для організації онлайн-спілкування). Первинно читач бібліотеки формує свою потребу. Спілкування в режимі «бібліотекар-читач» є міжособистісною комунікацією. Головною особливістю цього рівня комунікації є наявність постійного зворотного зв'язку. Наступна умова якісного зворотного зв'язку – це увага до потреб людей. Важливо під час спілкування виявляти взаєморозуміння, що в подальшому стає фундаментом для розбудови партнерських відносин.

Отже, бібліотеки як медіатеки, інтегратор всіх носіїв інформації, контенту з усіх каналів інформації чи, хоча б для початку, провідник у позабібліотечні канали інформації, можуть бути загальнодержавними, як наприклад, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека, Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника, Одеська національна наукова бібліотека імені Максима Горького тощо. Все ж майбутнє бібліотек – у багатстві, новизні, якості сервісу. Поки що тут основне: видача документів, доступ до електронних баз (іноді обмежений, зокрема, не до власних, а до міжнародних), абонемент, бібліографічні, фактографічні, книгознавчі довідки, консультації переважно такого ж плану. Традиційний набір послуг є необхідним, проте вочевидь недостатнім. Інформаційно-аналітичні служби стали провідними структурами у поступових бібліотеках і вони розгортають їх як шляхи забезпечення свого майбутнього. Змінилася стратегія підготовки і перепідготовки бібліотечних кадрів. Сьогодні це гармонія традиційного і нового. Звідси можливий вплив нових читачів і нових ідей у бібліотеку.

Література

1. Кириченко, Г. Сучасний читач і бібліотека / Г. Кириченко // Бібліотечна планета. – 2008. – №4. – С.19-20.
2. Настояща, Л. Активні форми роботи з читачами / Л. Настояща // Бібліотечна планета. – 2006. – №4. – С.31.
3. Кислюк, Л. Удосконалення технологій бібліотечного та довідково-бібліографічного обслуговування бібліотек вищих навчальних закладів у перехідний період / Л. Кислюк // Вісник Книжкової палати. - 2011. - № 3. - С. 38-41.

ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ ВТОРИННОГО ДОКУМЕНТА (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

В сучасну добу інформатизації та комп'ютеризації суспільства інформаційні потоки перевищують можливості людства щодо їхнього ефективного використання. Запровадження інформаційних систем, засобів і методів переробки та пошуку інформації дають перспективу користувачам з усього інформаційного масиву обрати потрібну актуальну інформацію. Слід зауважити, що в інформаційних масивах представлені не самі документи, а їх бібліографічні описи, анотації, реферати, тобто вторинна інформація [2].

За рівнем узагальнення інформації розпізнають первинні і вторинні документи. Вторинний документ – це результат аналітико-синтетичної обробки одного чи кількох первинних документів з метою адаптації інформації до інформаційних вимог споживача. Підготовка їх – сфера професійної діяльності інформаційних посередників: бібліографів, каталогізаторів, референтів-аналітиків, інших інформаційних працівників. Це бібліографічні записи, анотації, реферати, бібліографічні огляди тощо. Вважають, що вторинні документи призначені для інформування про інші документи, що вони можуть полегшити споживачам інформації орієнтування як у складі певного фонду документів, так і в змісті тієї інформації, що в них міститься [3].

Співробітники бібліотеки здійснюють науково-дослідну діяльність, підсумки якої висвітлюються у статтях і власних виданнях НБ МДУ, найважливішим напрямком у роботі бібліотеки є створення бібліографічних покажчиків різних за типами та змістом. Проаналізувавши види бібліографічних покажчиків, можна зробити висновок, що робота над їх упорядкуванням триває у декількох напрямках. У покажчику систематизуються монографії, публікації, збірники наукових праць та матеріали конференцій. Укладання бібліографічних покажчиків – справа дуже кропітка.

Наукова бібліотека МДУ є інформаційним, науковим, освітнім та культурно-просвітницьким структурним підрозділом університету, діяльність якого спрямована на документальне й інформаційне забезпечення навчально-виховного та наукового процесів університету, сприяння інтеграції університетської науки до світового наукового простору, а також це один з найважливіших структурних підрозділів, який бере участь у забезпеченні навчальної та наукової діяльності інституту [1].

До фонду наукової бібліотеки входить понад 160 тис. примірників, які мають універсальний характер і складається з вітчизняних та іноземних

документів, котрий формується відповідно до спеціальностей університету. Під час комплектування фонду пріоритетність звісно надається науковим виданням. Загальний фонд бібліотеки складається з книг, брошур, періодичних видань, авторефератів, дисертацій, бібліографічних покажчиків, монографій, електронних видань. Фонд бібліотеки є універсальним та багатогалузевим.

На прикладі бібліографічних покажчиків приведемо приклад створення вторинних документів.

Першовідкривачем видавничої діяльності наукової бібліотеки МДУ був Нікольченко Ю.М., яка розпочалася ще у 2006 році із друку самого першого бібліографічного покажчика «Юзеф Мойсейович Нікольченко: покажчик друківаних праць», який містить бібліографію праць Нікольченко Ю. М., доцента кафедри культурології та інформаційної діяльності університету, заслуженого працівника культури України. Перші три бібліографічні покажчика праць викладачів університету видавалися окремо, і тільки у 2009 році було об'єднано наступні видання у серію «Праці викладачів МДУ. Бібліографічні покажчики». Серія репрезентує науковий доробок викладачів університету, які зробили значний внесок у розвиток університетської науки. Зараз серія нараховує 10 випусків, останній надруковано на початку 2015 року. Він містить бібліографію праць доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історичних дисциплін МДУ Романцова Володимира Миколайовича і приурочений до 60-річчя від дня народження вченого.

Бібліографічні покажчики орієнтовано на наукових працівників, аспірантів, студентів та бібліотечних працівників. Підготовка цих видань потребує тісної співпраці з науковцями університету, налагодження плідної та постійної взаємодії з кафедрами. Бібліографічні покажчики цих серій широко використовуються студентами та аспірантами університету у навчальній та науковій діяльності, в організації бібліотекою книжкових виставок, присвячених науковому набутку університету та його вченим, інших заходах. Також видання серій зберігають інформацію про наукові досягнення науково-педагогічного складу та кафедр університету.

Наукові бібліотеки – це не просто полиці з книжками чи зібрання баз даних. Унікальна роль наукової бібліотеки полягає у тому, що вона надає персоніфіковану інформацію, відповідає на специфічні питання і задовольняє індивідуальні потреби користувачів.

Література

1. Сайт наукової бібліотеки МДУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://slibr.mdu.in.ua/index/vidomosti_pro_biblioteku/0-3.

2. Власова Г.В. Аналітико-синтетична переробка інформації: навч. посіб. / Г.В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 291 с.

3. Сілкова Г. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів // Вісн. кн. палати. – 2001. – № 2. – С. 14-15.

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФРЕСКОВОГО ЖИВОПИСУ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ Х–ХІІІ СТОЛІТЬ

У доповіді аналізується інформаційна складова особливостей фрескового живопису в українській культурі Х–ХІІІ ст. В процесі підготовки доповіді були використані літописні джерела [5], та праці Ю. Асєєва [1], С. Висоцького [2], М. Кресального [3], В. Лазарева [4].

Ментальність українського народу формувалася століттями не лише природним, а й тим культурним середовищем, яке він творив власною діяльністю. Не є винятком і період в історії української культури, пов'язаний з мистецькими здобутками періоду Київської Русі.

Якщо у Візантії перед мистецтвом на першому місці стояло завдання уславлювати імператора, то в Київській Русі з кінця Х ст. на перший план висувалася благосна роль православ'я, уславлення історичного покликання держави, її народу, який «уже зо всіма народами славить Христа». Це змушувало митців застосовувати такі засоби, які б підсилювали монументальність, велич та епічний пафос їхніх творінь і відповідали б великим історичним звершенням.

Протягом століть у візантійському мистецтві виробився певний стиль в іконографії, що відповідав суспільним попитам Київської Русі. Чітка і якісна, побудована на ієрархічних засадах планово – просторова структура хрестово-баневого типу храму, що досягла завершення в ІХ–Х ст., не тільки відповідала культовим призначенням, а й уявленням про піднесено-прекрасне, вироблене естетичними уподобаннями нашого народу. Особливо тішили храми, в яких втілювалося висотне розкриття внутрішнього простору.

Разом з тим, протягом ХІ, ХІІ і ХІІІ ст. у Київській Русі вироблялася власна культова архітектурна традиція та особливості в їх оздобленні. У Давньоруській державі основним видом внутрішнього оформлення храмів була фреска. Фресковий розпис покривав у храмах усі бокові апсиди, склепіння, стовпи та стіни бокових нав, а часом стовпи, арки, галереї, ніші, портали назовні. Поєднання мозаїки і фрески – особливість давньоруського церковного мистецтва, що у Візантії не практикувалося. Визначними зразками цієї системи оздоблення є собор Святої Софії у Києві (1037 р.) і Михайлівський – Золотоверхий собор (поч. ХІІ ст.), Успенський собор Києво – Печерського монастиря (ХІ ст., знищений під час Другої світової війни).

Використали фрески для оздоблення Десятинної церкви, від якої дійшли до нашого часу лише фундаменти, а від оздоблення – фрагменти архітектурних деталей фрескових орнаментів і зображення обличч двох людей. Проте вони такі характерні й виразні, що дали підставу, впевнено вказати на зв'язок з візантійським малярством.

Саме цей стиль фрескового живопису був використаний в процесі

оздоблення Собору Святої Софії у Києві. У соборі домінують синій, білий, пурпуровий і частково зелений кольори. У головній апсиді, поряд з мозаїкою Оранти, розписані епізоди з життя Богоматері та її батьків. У центральній наві зображені найважливіші події з життя Ісуса Христа, друга частина фресок, пов'язана з християнським віровченням. Особливо цікаві розписи світського характеру у центральній наві, де зображені Великий київський князь Ярослав Мудрий і його родина та сцени з князівського побуту і побуту країни: гіподром, полювання, музики та скоморохи.

Поширеніший орнамент – переплетені звитки стебла вписані у геометричні форми; він повторяється у фрескових розписах православних храмів Києва, Чернігова і Новгороду XI–XII ст.

Така особливість Софійського собору обумовила більш складну й ширшу програму монументального декору, порівняно з іншими храмами. Три вівтарі присвячені головному престолу, а бічні – неодмінним жертovníку та дияконнику, а додаткові бічні влаштовані за місцевою традицією. З півночі доданий приділ присвячений Святому Георгію (Юрію). Права сторона від головного вівтаря вища за ліву. Цим Ярослав Мудрий хотів особливо вшанувати свого тезоіменного патрона, чие ім'я він носив у хрещенні. У фрескових сюжетах цього приділу наголос зроблено на мужності й стійкості, відданості вірі, що було особливо актуальним за тих часів на Русі, яка щойно з усіма народами християнськими стала славити ім'я Христове.

У середхресті, в найголовнішій частині храму, крім християнських сюжетів, в західному рамені, на південній, північній та західній стінах написано ктиторську фреску довжиною 16 м, висотою 2,6 м – рідкісні розміри у настінному малярстві. Хто зображений на такий великій та нетиповій для того часу площині доки невідомо.

На щоківній стіні південного рамена, вгорі, вміщено фреску «Розп'яття», а нижче три сцени, тісно пов'язані між собою змістом. «Увірування Хоми» відбиває такий епізод. Коли Христос вперше з'явився перед учнями, то Хоми не було. І коли йому сказали, що бачили воскреслого Христа, то він промовив – «доки не побачу рану від цвяха і не вложу пальця до цвяшної рани, і своєї руки не вкладу до боку Його – не ввірую». Фреска нагадувала нещодавні епізоди хрещення Київської Русі Володимиром, який «не бачив еси Христа, не ходив еси з ним, а став учнем його! Інші, бачивши його, не увірували, ти ж, не бачивши, увірував». Епізод «Зішестя Святого Духа на апостолів» ілюструє слова з «Діянь апостолів».

Жертovníк, як гадають, присвячений апостолам Петру і Павлу, що цілком імовірно, тому що на антах дільниці біля середхрестя навпроти один одного зображено названих апостолів. З фресок у вівтарі збереглися лише епізоди – «Апостол Петро у будинку сотника Корнилія», «Хрещення доньки сотника» та «Проповідь апостола Петра». Це було на Русі важливим для утвердження віри.

Тематика мистецького оздоблення демонструє багатство й розмаїття жанрів: у «Вседержителі», «Молінні» й «Причасті» – символіко – догматичний; в розписах вівтарів – легендарно – історичний; в поодиноких

іпостасях – персональний; ктиторський – в фресці західного рамена середхрестя; в вежах – історичний та святково – розважальний. Жанри християнської іконографії викристалізувалися в міру утвердження християнства.

Оскільки не всі віруючі були письменні, то отці церкви дійшли висновку – щоб славні подвиги святих були намальовані на іконах для нагадування. Вже в ранньому християнстві почали вироблятися певні усталені іконографічні сюжети, прообрази для ікон Вседержителя, Богоматері, євангелістів, пророків, апостолів, святителів, мучеників та мучениць. Оскільки людина створена за образом і подобою Божою, а взірцем для людини є Господь – прекрасний, як сама досконалість, то його зображення повинне бути саме таким. Усі персонажі фресок Софійського собору є взірцем органічної єдності духовної й тілесної краси.

Вражаюча єдність стилю і особливості окремих зображень, обумовлена тим, що архітектуру храму й програму малярського оздоблення (під наглядом замовників), розробляли разом будівничий та митець. Саме цим пояснюється тонке поєднання архітектури храму й малярського декору. Для того, щоб виконати таку величезну кількість фрескових постатей (понад 1,5 тис.), було необхідно спочатку розробити іконографію та колористичне рішення кожного персонажа. Індивідуальні риси фресок обумовлювалися виконавцями. Деякі з них були авторами, а деякі помічниками.

Від середини XII ст. фреску майже цілковито витіснила мозаїка. Найповніший комплекс фресок того часу зберігся в Кирилівській церкві у Києві. На них помітний вплив мистецтва Балкан. З нечисленних пам'яток відомо, що на той час свої мистецькі школи вже мали й Чернігівське, Переяславське, Галицьке й Волинське князівства. Про монументальні фрескові ансамблі церков Львова, Луцька, Володимира, Холма, Хотина та інших міст відомо тільки з Галицько-Волинського Літопису. На підставі збережених фрагментів XIV ст. можна ствердити, що їх техніка була майже однакова з технікою фрески Київських храмів.

Поширення дерев'яного культового будівництва у Київській Русі наприкінці XIII–початку XIV ст. і вживання олійної малярської техніки у настінних декораціях будівель світського характеру загальмували розвиток техніки фрескового живопису.

Література

1. Асеев Ю. С. Джерела. Мистецтво Київської Русі / Ю. С. Асеев. – К: Мистецтво, 1980. – 213 с.

2. Высоцкий С. А. Светские фрески Софийского собора в Киеве / С. А. Высоцкий – Киев: Наукова думка, 1989. – 216 с.

3. Кресальний М. Й. Софія Київська – пам'ятник архітектури XI–XVIII ст. / М. Й. Кресальний – 4 доп., вид. – К.: «Будівельник», 1967. – 95 с.

4. Лазарев В. Н. Фрески Софии Киевской / В. Н. Лазарев // Византийское и древнерусское искусство. Статьи и материалы. – М.: Наука, 1978. – С. 65–115.

5. Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця. – К.: Дніпр,

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БІБЛІОТЕЧНУ СИСТЕМУ ОБСЛУГОВУВАННЯ

В умовах інформатизації суспільства першочерговим завданням було впровадження та подальший розвиток інформаційно-комунікативних технологій, які зробили бібліотеку більш доступною, привабливою і ефективною. З 2017 р. в бібліотечну систему впроваджуються наступні заходи: активний інформаційний агент в мережевому, віртуальному просторі, забезпечуючи вільний доступ населенню, реальним та віддаленим користувачам як до власних, так і до світових інформаційних ресурсів; синтез електронних і традиційних форм роботи з інформацією, якісне і професійне консультування в навігації та виборі джерел; цифрування нерівності різних верств населення та формування інформаційної культури користувачів.

Еволюція мережевих комунікацій та веб-технологій надала чимало можливостей для розвитку бібліотек. Віртуальна реальність стала вагомим сектором спілкування, перетворивши інформаційні мережі в соціальні. Бібліотечні сайти, блоги – мобільні і доступні – стали сучасною формою взаємодії з аудиторією. Сайт бібліотеки не тільки повинен надавати відомості про бібліотеку та її послуги, але й допомагати віддаленим користувачам знаходити необхідні видання, отримувати відповіді на інтересуючі питання, пізнавати щось нове. Щороку розділи сайту редагуються, доповнюються, формуються нові, актуальні рубрики. Так, для зручності користувачів значна кількість документів повинна розташовуватися в спеціалізованих розділах, а для соціально незахищених категорій користувачів, подані з можливістю перегляду на сайті без попереднього скачування. Зростає зацікавленість користувачів в електронних книгах.

Популярні, на теперішній час, у віддаленого користувача такі послуги сайту, як віртуальна довідка та електронна доставка документів, якими переважно користувалася студентська молодь.

Сучасні віртуальні сервіси значно розширюють можливості просування бібліотечних ресурсів в Інтернет просторі, а також в цілому сприяють створенню привабливого іміджу бібліотеки. Впровадження нових технологій в бібліотечну діяльність дозволяє автоматизувати роботу користувачів в бібліотеці і за її межами, що дає додаткові можливості для оптимальної організації бібліотечно-інформаційного обслуговування та впровадження нових послуг.

Сьогодні бібліотека пропонує широкий спектр різноманітних послуг, однак через стрімко розвивається інформаційного суспільства з мінливими

потребами бібліотеці потрібно шукати нові підходи до обслуговування. Одним з варіантів реагування бібліотек на зміни, що відбуваються в суспільстві є впровадження в бібліотечні послуги віртуального обслуговування. Перевагою такої форми обслуговування полягає в тому, що користувач може отримати необхідну інформацію з будь-якого місця і з будь-якого пристрою, що має вихід в Інтернет, і в будь-який зручний для нього час. Головне завдання, яке вирішується в рамках автоматизації бібліотеки – підвищення оперативності обслуговування і збільшення кількості читачів [24].

Одним із таких сучасних сервісів є система «Єдиний читацький квиток». Користувачами такої послуги бібліотеки можуть бути читачі безпосередньо цієї бібліотеки, а головне і будь-який житель України, який побажав скористатися її фондами та сервісами. Такий сервіс дає можливість значно розширювати коло користувачів бібліотеки, а саме за рахунок залучення сторонніх і віддалених читачів, а впровадження в бібліотеку можливості віртуальної записи читачів сприяє реалізації цього завдання. Віртуальним читачем слід вважати користувача (фізичну особу), який пройшов реєстрацію на офіційному сайті бібліотеки.

Технологічно робота сервісу побудована наступним чином. При віртуальній записи в бібліотеку через реєстраційну форму на офіційному сайті користувач: знайомиться з правилами користування бібліотекою; підтверджує свою згоду з даними правилами; вносить в поля реєстраційної форми відомості: прізвище; ім'я; по батькові; адреса місця проживання; дату народження; адресу електронної пошти; номер телефону; фото; підтвердження згоди з Правилами користування бібліотекою.

Після заповнення реєстраційної форми та обробки даних співробітником відділу реєстрації користувачеві привласнюється номер читацького квитка і надсилається на вказану адресу електронної пошти логін і пароль для доступу в Особистий кабінет на сайті бібліотеки.

Після авторизації читач отримує доступ до віртуальних послуг бібліотеки, а саме: - можливість віртуального замовлення літератури для швидкого отримання при відвідуванні бібліотеки; - електронного навчально-методичного комплексу.

Отже, віртуальне обслуговування жодним чином не виключає традиційного, а пошук нових форм бібліотечного сервісу, доповнює і розширює можливості інформаційного обслуговування на більш високому технологічному рівні, який відповідає сучасним тенденціям в бібліотечному обслуговуванні.

Література

1. Громова Е. В. Инновационный подход к организации информационно-справочного обслуживания в современных условиях (на примере вузовской библиотеки) [Электронный ресурс] // Современные научные исследования и инновации. – 2014. – № 8. – Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2014/08/36851>.

**ІНФОРМАЦІЙНЕ ТЛО ПАРАДИГМИ «ТАРАС ГРИГОРОВИЧ
ШЕВЧЕНКО – ХУДОЖНИК»**

У доповіді розглядається місце художньої спадщини Т. Шевченка в українській культурі.

Історіографію доповіді склали праці дослідників: В. Горленка, Г. Грабовича, Є. Кузьміна, Л. Русакової, М. Юр та інших.

Щоб осягнути постать Т. Шевченка як художника, необхідно умовно розділити його творчий шлях на творчі етапи його мистецького життя: перші кроки у малюванні, навчання і робота у В. Ширяєва, зв'язок з академічним мистецтвом у стінах Академії в Петербурзі, подорожі Україною, звичайні роки заслання, академічна творчість в останні роки життя.

Тарас Григорович Шевченко, народився 25 лютого (9 березня за н. ст.) 1814 р. в с. Моринці Звенигородського повіту Київської губернії. Згодом, його батьки переїхали до Кирилівки у мальовничому краї українського лісостепу. Очі маленького хлопчика звикли до розмаїтих краєвидів. Уже тоді в його душі зароджувалася любов до природи рідного краю. Пізніше у своїх творах митець дасть неповторні художні образи української природи, в основі яких лежали враження дитячих і ранніх юнацьких літ.

Вже у ранньому дитинстві, Т. Шевченко почав виказувати пристрасть до малювання, усі стіни і двері у хаті були розмальовані віуглям та крейдою. Самою цінною річчю у ці роки, для майбутнього митця, стала «книжечка з кунштниками» – альбом з гравійованими картинками. У юнацькі роки Т. Шевченко намагався всіма силами поглибити свої навички у малюванні. Художник І. Сошенко згадував про те, що пристрасть до малюнків і книжок не залишала Т. Шевченки ні на хвилину.

Усі ці спроби викристалізували навички щодо розуміння «зворотньої перспективи» при малюванні, згодом допомогли йому осмислити і оргнічно перейти до «перцептивної перспективи», за допомогою якої він не тільки створював свої мистецькі шедеври, а й всебічно опанував техніку офортів – складного, багатоступеневого способу [3, с. 116–118].

За примхами долі Т. Шевченко опинився у Пітербурзі. Це відкрило, перед ним нові можливості для творчого зростання. Він наполегливо здобуває професійні навички художника у малярній артелі В. Ширяєва, майстри якої виконувала відповідальні замовлення щодо розписів у маєтках петербурзької аристократії. Поряд з технікою декоративного живопису (інтер'єрного розпису), В. Ширяєв, навчав своїх учнів створювати міфологічні та історичні сюжети. При цьому він спирався на принципи, прийняті в Академії мистецтв, за якими навчався свого часу й сам. У 1835–1837 рр. відомі такі роботи Т. Шевченка, як: «Смерть Олега, князя древлянського», «Смерть Богдана Хмельницького». Найбільші успіхи у роки перебування у В. Ширяєва і

незалежно від нього, юнак мав у жанрі акварельного портрета. Ранніми акварельними творами молодого художника були портрет П. Енгельгардта (1833) та «Голова жінки»(1834). Вони свідчать про набутий Т. Шевченком досвід, вправність і вільне володіння технікою.

У 1836 р. відбулося знайомство Т. Шевченка з І. Сошенком. Знайомство і дружба з ним мали доленосне значення у подальшій долі талановитого кріпака. Вони стали першим кроком до переламного моменту в його житті – викупу з кріпацтва. Через І. Сошенка він познайомився з іншим студентом Академії мистецтв – А. Мокрицьким. Саме А. Мокрицький сприяв знайомству Т. Шевченка Є. Гребінкою, В. Григоровичем, О. Венеціановим, а згодом, із К. Брюлловим, який не тільки осягнув його талант малювати за допомогою «перцептивної перспективи», а й визнав за ним велике майбутнє художника [2, с. 68]. За сприянням К. Брюллова, І. Сошенка, А. Мокрицького, В. Жуковського та інших митців 22 квітня 1838 р. Т. Шевченко був звільнений з кріпацтва, а 25 квітня, в майстерні К. Брюллова, В. Жуковський вручив юнакові його відпускну.

Засвідчивши відпускну в петербурзькій палаті цивільного суду, молодий художник почав відвідувати класи малювання Академії мистецтв. Його учителем був К. Брюллов. Т. Шевченко прийшов до Академії мистецтв з досить високою підготовкою. Перші іспити він склав на високі оцінки. Він пропрацював у натурному класі Академії до 1844 р. Він спробував свої сили в самостійних композиційних малюнках (перший «Козацький бенкет»), продовжував писати акварельні портрети, аквареллю ж виконав і сюжетний малюнок «Натурщиця», малюнок за поемою О. Пушкіна «Полтава» та інші. Водночас він починає опановувати техніку олійного живопису, найраніший «Натурщик у позі св. Себастьяна» 1839 р. Також треба відзначити картини: «Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці», «Циганка-ворожка», як вияв зрілості техніки учня. Т. Шевченко виступає і як ілюстратор книжкових видань. Початок поклав малюнок «Католицький чернець» до оповідання М. Надєждіна «Сила волі». Потім, було ілюстрування книжки – «История князя италийского графа Суворова-Рымникского, генералиссимуса российских войск. Сочинение Н. Полевого». Там Т. Г. Шевченку належать жанрові сцени, разом – 32 ілюстрації. Також було замовлення на ілюстрування книги М. Полевого «Русские полководцы». У цьому виданні Т. Шевченку належать портрети: Петра I, Шереметьєва, Меншикова, Мініха, Румянцева, Потьомкіна, Суворова, Кутузова, Барклая де Толлі, Вітгенштейна, Дибича та Паскевича. У новій техніці гальванокаустики він виконав ілюстрацію до російського видання книжки Ф. Кобеля «Гальванография, или Способ производить гальванически медные доски для печатания кистью работанных рисунков».

З 1843 р., почалися творчі поїздки в Україну. Це був новий етап в образотворчому мистецтві Т. Шевченка – широке звертання до природи: пейзажі, портрети, жанрові сцени. Художник зробив ще один великий крок – від романтичної школи К. Брюллова, до критичного реалізму. Вершиною його вмінь і прагнень стала «Живописна Україна» – серія малюнків,

виконаних у техніці офорту у 1844 р. Це був альбом, куди ввійшло 6 естампів: «У Києві», «Видубицький монастир», «Судна рада», «Старости», «Казка», «Дари в Чигирині». Альбом отримав позитивні відгуки у пресі. Митець прагнув оформити свої твори, як художнє періодичне видання про історичне минуле, народний побут, звичаї і фольклор, природу й історичні пам'ятники України. Т. Шевченко сам працює над виготовленням гравюр [1, с. 80–82].

За участь у таємному антимонархічному слов'янофільському Кирило-Мефодіївському товаристві 5 квітня 1847 р. Т. Шевченко був заарештований. Його віддали у солдати та відправили на заслання до Казахстану із заборonoю писати й малювати У 1848 р. його зарахували як художника до складу Аральської експедиції. З цього періоду до нас дійшли акварелі: «Пожежа в степу», «Джангисагач», «Форт Карабутак», а також сепії «Шевченко малює товарища», «Портрет невідомого з гітарою».

Загалом, безвідносно до того, коли художник намалював перші твори на засланні, можна з певністю твердити: його активна образотворча праця, розпочалася під час Каратауської експедиції 1851 р. і тривала й далі, хоча, очевидно, з неоднаковою інтенсивністю. Митець опрацьовує ескізи, привезені з експедиції, малює околиці укріплення, виконує портрети офіцерів. За роки перебування у засланні, Т. Шевченко виконав понад сто сімдесят малюнків сепією, аквареллю, олівцем. Важливе місце у творчих пошуках митця займала тема життя місцевого казахського населення. Ряд малюнків, з життя казахів, створено в Аральській експедиції, та Оренбурзі – «Тріо», «Пісня молодого казах», сепії «Казахський хлопчик розпалює грубку», «Казахський хлопчик на коні», акварель «Казах на коні», багато різних ескізів. Це були перші в казахському живопису твори суворого реалістичного малюнка. Разом з іншими творами, на казахську тематик, вони дали підстави видатному сучасному казахському поетові А. Тажибаєву назвати Т. Шевченка «основоположником національного живописного казахського мистецтва». І, недаремно, картинна галерея в Алма-Аті носить ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Нащадки тих, кого він намалював, наші сучасники, вважають його одним з перших казахських художників [4].

У серпні 1857 р. Т. Шевченко залишив Новопетровськ і рибальським човном дістався до Астрахані, а звідти пароплавом прибув до Нижнього Новгороду. Навесні 1858 р. художник прибуває до Петербурга. Червня того ж року, Т. Шевченко, оселився в Академії мистецтв, де жив до самої смерті 10 березня 1861 р. Він вирішив удосконалюватися в гравірувальному мистецтві. Копіював твори видатних майстрів минулого, і працював над власними гравюрами в техніці офорту. Протягом 1859–1861 рр. Т. Шевченко активно працює в техніці гравюри. Він малював і гравірував копії з офортів Рембрандта, відтворював картини російської живописної школи, був і портретистом. З усіх видів гравірування йому подобалося гравірування на міді. Першими граверними роботами, виконаними в Академії, були: 5 копій з гравюр Рембрандта – «Виноградарі», «Сцена в купецької конторі» і інші. У квітні 1859 р., Т. Шевченко звернувся до ради Академії з офіційним проханням удостоїти його званням академіка, або ж дати йому програму для

отримання цього звання і представив на її розгляд свої офорти: «Притча про робітників на винограднику» (за твором Рембрандта) і «Приятелі» – з картини російського художника І. Соколова. У попередньому засіданні академічної ради від 2 вересня 1860 р., Т. Шевченко, був визнаний академіком гравірування «в повагу мистецтва і знань в мистецтві». 4 вересня 1860р. урочисте щорічне зібрання Академії мистецтв присвоїло Тарасу Григоровичу звання академіка.

Т. Шевченка без перебільшення можна назвати геніальним художником усіх часів і народів. В його живописних творах, гравюрах і офортах відбилася вся глибина і самобутність його особистості. Те, що він пережив і передумав і для чого знайшов небувало синкретичне вираження, – вищою мірою виявляє сутність людини взагалі і водночас позначене печаткою могутньої й неповторної індивідуальності, засвідчуючи невичерпне розмаїття людського духу.

Мистецький доробок Т. Шевченка – величезне досягнення української та зарубіжної художньої культури. Він визначив напрями розвитку літератури й образотворчого мистецтва України на шляхах гуманізму, народності, боротьби за кращу долю людей. Слава Т. Шевченка пережила добу, в яку він жив. Його безсмертні твори і сьогодні високо цінують не тільки народ України, а й прогресивне людство, його ім'я відоме в усьому світі.

Література

1. Горленко В. Картины, рисунки и офорты Шевченка / В. Горленко // Киевская старина. – 1888. – Т. 21. Июнь. – С. 80–82. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=4230>

2. Кузьмин Е. Т. Г. Шевченко как живописец и гравёр / Е. Кузьмин // Искусство и художественная промышленность. – 1900. – № 3. – С. 61–75.

3. Русакова Л. І. Мистецький дар Тараса Шевченка та його вплив на сучасні підходи до формування техніки малювання у вищій художній школі / Л. І. Русакова // Психологія і суспільство. – 2014. – 5–6 березня. – С. 116–118.

4. Юр М. Живопис Тараса Шевченка: Художньо-стилістичний аналіз [Електронний ресурс] / М. Юр // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. – 2012. – Вип. 4. – С. 86–91. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmpmn_2012_4_34.

УДК 025.3:004

В. О. Ніколаєва
/ м. Маріуполь /

СИСТЕМА БІБЛІОТЕЧНОГО КЕРУВАННЯ «МАРК-SQL»: РОЗВИТОК ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

Основною характеристикою сучасного суспільства є його активна інформатизація, проникнення інформаційних технологій в усі сфери

діяльності сучасної людини. Уміння орієнтуватися в такому суспільстві є необхідною умовою успішного і комфортного існування в ньому.

Одним з орієнтирів і провідників в світі інформації та інформаційних технологій є бібліотеки на базі яких створюються інтелектуальні центри. Завдяки великому обсягу інформації, що зберігається і її структурованим поданням, сучасні бібліотеки пропонують своїм читачам можливість не тільки знайти необхідну книгу або статтю, але також отримати повну інформацію щодо необхідної проблематики [8].

Одним з засобів пошуку, зберігання, обробки інформації є автоматизовані бібліотечні інформаційні системи – «ІРБІС64», УФД/Бібліотека, UNILIB, програмні засоби сімейства «МАРК», що можуть бути впроваджені в будь-яких бібліотеках з урахуванням їх технологічних і організаційних особливостей та обсягів фондів [1, 6].

Автоматизована бібліотечна інформаційна система «МАРК-SQL» – це бібліотечна інформаційна система третього покоління, розробка якої продовжила процес розвитку автоматизованих інформаційних бібліотечних систем. На даному часі є актуальна програма, яка зараз перейшла до третього покоління засобів «МАРК».

Свій розвиток інформаційна система почала з локального варіанту «МАРК», далі розвивалась у систему другого покоління мережевого варіанту «МАРК» та удосконалилась до системи нового покоління «МАРК-SQL». Основні характеристики розвитку етапів автоматизованої бібліотечної інформаційної системи (АБІС) представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні характеристики розвитку АБІС «МАРК»

Локальний варіант «МАРК»	є ідеальним засобом автоматизації для малих та середніх бібліотек, який забезпечує основні бібліотечні процеси: комплектування, каталогізування, друкування вихідних форм (каталожні картки, книжкові формуляри, інвентарні книги, бюлетені нових надходжень тощо), бібліографічний пошук
Система другого покоління - мережевий варіант «МАРК»	включає 6 автоматизованих робочих місць: «Комплектування», «Обробка», «Абонемент», «Пошук», «Зберігання», «Адміністратор», що працюють в локальній мережі. Він є оптимальним засобом для автоматизації середніх і крупних бібліотек
Система нового покоління «МАРК-SQL»	комплексна автоматизація бібліотечних процесів. Вона дає можливість створювати електронний каталог, обслуговувати читачів, вести статистику, виконувати замовлення літератури через Інтернет. У ній реалізовано сумісність з базами даних, створених за допомогою попередніх поколінь автоматизованих інформаційних бібліотечних систем «Марк»

Окремою системою є варіант «МАРК-SQL Internet», за допомогою якого здійснюється доступ до баз даних бібліотек з метою пошуку та перегляду документів для роботи через Інтернет [9].

На теперішньому етапі більш користуються системою нового покоління, тому що вона має декілька переваг, а саме: надає можливість виконати всі основні завдання по обліку та комплектування бібліотечних фондів; надає можливість формування звітності про діяльність бібліотеки;

забезпечення обліку читачів і виданої літератури бібліотеки; сумісність з міжнародними стандартами надання бібліографічних даних RUSMARC і UNIMARC; не вимагає додаткового програмного забезпечення. Відносно висока вартість системи є значним недоліком [2].

Система використовується в бібліотеках України Жовтководської гуманітарної гімназії імені Лесі Українки (рис. 1, рис. 2), Центральної дитячої бібліотеки м. Києва тощо.

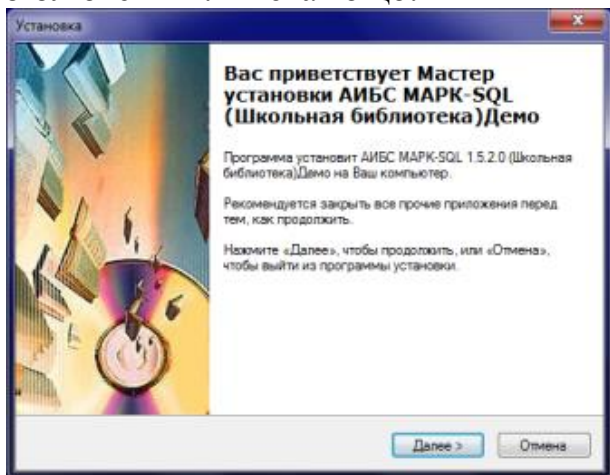

Рис. 1 Встановлення системи MAPK-SQL

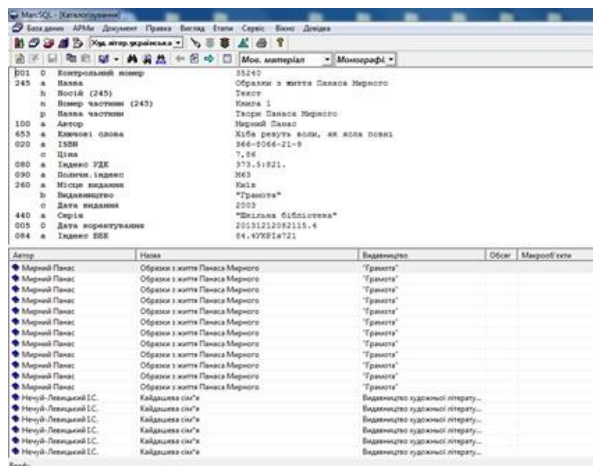

Рис. 2 Формування електронних каталогів книг, підручників та інших інформаційних джерел, що знаходяться в шкільній бібліотеці

Система розвивалась з початку 1990 року і продовжує свій розвиток до теперішнього часу. Перейшла від звичайного локального варіанту «МАРК» до системи нового покоління «МАРК-SQL». Вона не остаточно закінчена система, вона продовжує удосконалюватись та розвиватися, дотримуючись технічних завдань та рекомендацій користувачів. Ефективне впровадження та використання автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи MAPK-SQL у бібліотеці надає змогу автоматизувати традиційні бібліотечні процеси, забезпечити автоматизоване обслуговування читачів та підвищити його швидкість та якість; впровадити нові форми бібліотечних послуг та сформувати один з головних внутрішніх електронних ресурсів бібліотек - електронний каталог.

Бібліотека як головне джерело отримання інформації в цьому контексті має суттєво змінитися для того, щоб відповідати вимогам сьогоденності.

Література

1. Бойцова С. Библиотечная система UNILIB: практика внедрения / С.Бойцова, О.Павлихин // Бібліотечний форум України. – 2003. – №2. – С. 22-25.

2. Організація роботи інформаційно-технологічних систем бібліотеки вищого навчального закладу : методичні рекомендації / Бруй О. М., Гаріна Н. В., Карпенко Т. В., Киричок І. В., Павленко Т. Б., Рижов О. А.; Міністерство охорони здоров'я України, Національна наукова медична бібліотека України, Запорізький національний медичний університет, Одеський національний медичний університет, Харківський національний медичний університет. – Одеса, 2013. – 22 с.

3. Дзюба Н. Дитяча бібліотека та новітні інформаційні технології / Наталія Дзюба. – Випуск 1.: Огляд діяльності бібліотек України для дітей. – К., 2001. – 35 с.

4. Офіційний сайт Жовтоводської гуманітарної гімназії імені Лесі Українки - Режим доступу: <http://www.lesya.org>.

5. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять : ДСТУ 7448:2013. - Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. - 41 с.

6. Карпенко І. Інформаційно-бібліотечна система «УФД/Бібліотека» // Бібліотечний форум України. – 2003. – № 2. – С. 15–17.

7. Коваль Т. Удосконалення комплексного бібліотечного обслуговування користувачів НБУВ засобами АБІС «ІРБІС64» / Т. Коваль, Л. Туровська // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. - 2013. - Вип. 38. - С. 227.

8. Ніколаєв І. В. Використання сучасних інформаційних технологій у роботі бібліотек [Електронний ресурс] / І. В. Ніколаєв, Н. В. Криворучко. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua>.

9. Школа інформатики: Автоматизована інформаційно-бібліотечна програма «МАРК-SQL» [Електронний ресурс]: sci.tspu.ru - Електрон. дан. - Режим доступу: <http://sci.tspu.ru>.

УДК 021.7

В. О. Ніколаєва
/ м. Маріуполь /

СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

У сучасному суспільстві істотне значення має зовнішній та природний тип бібліотеки. Сприятливий імідж бібліотеки допомагає залучити читачів.

Формування позитивного стилю, розвитку репутації для громадськості стає основою поточного бібліотечного інституту та пріоритетним напрямком. Теперешній статус бібліотек в інформаційній сфері змушує їх стимулювати свої зусилля з метою цього, для того щоб привести докази власної важливості, безперервно збільшувати власний авторитет. Імідж і престиж бібліотеки, перш за все, знаходиться в залежності від ступеня зручності бібліотечно-інформаційного обслуговування. Для формування успішного стилю бібліотека повинна впроваджувати його складові компоненти у комплекс. Ключовими елементами з метою розвитку стилю бібліотеки в комплексі повинні стати:

- професійна етика бібліотечних працівників;
- реклама послуг бібліотеки;
- веб-сайт бібліотеки;
- зв'язки з громадськістю;
- оформлення приміщення бібліотеки [2].

Важлива складова іміджу бібліотеки - це її веб-сайт. Він є ефективним інструментом повідомляти користувачів щодо організації бібліотеки, її засобів обслуговування, звершень, який допомагає відшукати зведення щодо заходів, що трапилися чи мають реалізуватися в найкоротший період.

Імідж бібліотеки безпосередньо пов'язаний разом з рекламою. Рекламне оголошення - це один з комунікативних концепцій, внаслідок якої збільшується зацікавленість читачів для застосування перспектив бібліотеки. Реклама впливає на аргументи читання, сприяє формуванню естетики а також семантики бібліотечної сфери [1].

Бібліотекам слід безпосередньо співпрацювати разом з соціальними організаціями, національними установами а також органами уряду і управління, засобами масової інформації.

У формування типу бібліотеки в свідомості читача впливає дизайн реклами - оголошення, вивіски, розділи в фонді тощо. Сюди крім цього перераховуються також виставки, що готові заманити інтерес користувачів для колекцій і матеріалів а також стимулювати застосування бібліотечного фонду [3].

Таким чином, розвиток іміджу, збільшення престижу бібліотеки - дана процедура постійна, здатна збільшити конкурентоспроможність бібліотеки, авторитет бібліотечної спеціальності, визначити, а також збільшити партнерські взаємозв'язки, залучити допоміжні фінансові ресурси. Отже бібліотекам слід покращувати, удосконалювати власний стиль, гарантуючи користувачам якісну властивість пропонованих послуг.

Література

1. Булахова Г. І. Рекламна діяльність бібліотек як інструмент популяризації бібліотечних фондів: сучасні наукові підходи до визначення [Текст] / Г. І. Булахова // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матеріали міжнар. наук. конф., Київ, 21-23 жовт. 2014 р. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада директорів наук. б-к та інформ. центрів - членів МААН. - К., 2014. - С. 269-270.

2. Кірішева О. М. Імідж сучасної бібліотеки в інформаційному суспільстві / О. М. Кірішева // Медичні бібліотеки як соціальні інформаційні бази медичної науки та охорони здоров'я : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 14-16 травня 2008 р. – К., 2008. – С. 87–88.

3. Проценко Т. Формування іміджу сучасної бібліотеки / Т. Проценко // Бібліотечна планета. – К., 2013. – № 3. – С. 10 – 12.

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ТА МЕТОДИЧНОЇ БАЗИ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основні нормативні та методичні документи, що відносяться до бібліотечно-інформаційної діяльності, допомагають регламентувати бібліотечну діяльність, обслуговування та надавання послуг. Основними напрямками державної політики в галузі бібліотечної діяльності є: стимулювання розвитку бібліотечної справи шляхом розширення матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування та морального і матеріального заохочення осіб, які зробили значний внесок в бібліотечну справу; ведення єдиної державної системи реєстрації носіїв інформації; створення умов для зберігання бібліотечних фондів, їх комплектування та матеріально-технічного забезпечення; сприяння науковим дослідженням, розробці та здійсненню цільових програм розвитку бібліотечної діяльності; забезпечення єдиної системи підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів [5, с. 42–43].

Громадяни незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, віку, ставлення до релігії, роду і характеру занять, місця проживання, а також підприємства, установи і організації мають право на доступ до бібліотечних фондів та одержання бібліотечних послуг. Це право забезпечується створенням мережі загальнодоступних бібліотек, заснованих на державній формі власності, та шляхом державної підтримки загальнодоступних бібліотек, які засновані на інших формах власності і забезпечують безплатне надання основних видів бібліотечних послуг.

Розглядаючи бібліотечно-інформаційну діяльність, треба приділити увагу нормативним та методичним документам. Аналізуючи джерела, необхідно розглянути поняття, терміни та визначення нормативної та методичної бази.

У характеристиці нормативно-правової та методичної бази, треба розглянути такі Закони України, як:

– «Про бібліотеки і бібліотечну справу» – визначає статус бібліотек, правові та організаційні засади діяльності бібліотек і бібліотечної справи в Україні. Цей Закон гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки та освіти, що зберігаються в бібліотеках [6];

– «Про інформацію» – регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації [8];

– «Про національну програму інформатизації» – визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми

інформатизації [9];

– «Про доступ до публічної інформації» – визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес [7].

Терміни бібліотечної, інформаційної діяльності та суміжних понять, зазначаються у діючих законодавчих актах України

До характеристики нормативно-правової та методичної бази, слід залучити такі державні стандарти, що регламентують та допомагають у роботі бібліотечно-інформаційної діяльності:

– ДСТУ 7448:2013 «Інформація і документація бібліотечно-інформаційна діяльність терміни та визначення понять» – цей стандарт унормовує українські терміни та визначення понять у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності [3].

– ДСТУ 2226-93 «Автоматизовані системи. Терміни та визначення» – цей стандарт установлює терміни та визначення основних понять у галузі автоматизованих систем (АС) та поширюється на АС, використовуваних в різних сферах діяльності людини (керування, дослідження, проектування тощо), змістом яких є перероблення інформації [1].

– ДСТУ 5034:2008 «Національний стандарт України. Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» - цей стандарт установлює українські терміни та визначення понять, використовуваних у різних сферах науки, техніки, освіти в процесі збирання, оброблення, шукання, зберігання та розповсюдження науково-технічної інформації [4].

У ДСТУ даються такі терміни бібліотечної, інформаційної діяльності та суміжних понять [1; 3–4]:

– електронна бібліотека – бібліотека, яка зберігає свої документи на електронних носіях інформації і має можливість обміну даними на основі використання різних сервісів Інтернету;

– бібліотечне обслуговування – сукупність різного виду діяльності бібліотеки, спрямована на задоволення потреб її читачів у формі надання бібліотечних послуг;

– бібліотечна діяльність – комплекс різного виду робіт, що забезпечують виконання бібліотекою своїх основних функцій;

– бібліографічна інформація – дані, що охоплюють бібліографічні описи та їх перелік;

– електронна бібліотека – бібліотека, у якій документи зберігають і використовують в машиночитаній (електронній) формі, з якою можна працювати на відстані;

– інформація – відомості про суб'єкти, об'єкти, явища та процеси;

– інформаційний пошук – пошук певної інформації, що відповідає певним інформаційним запитам користувачів;

– інформаційний запит – текст, що зазначає певну інформаційну

потребу користувача інформації;

– інформаційне обслуговування – забезпечення користувачів необхідною інформацією, які надають бібліотеки, інформаційні органи, інформаційні центри, інформаційні системи;

– інформатизація – діяльність, спрямована на створення та широкомасштабне використання в усіх сферах життя суспільства інформаційних технологій.

До нормативної та методичної бази також відносять програми, накази та інструкції:

– Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI». Метою Програми є підвищення ефективності використання і забезпечення доступу до документів, які зберігаються у бібліотечних, архівних та музейних фондах, шляхом створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» [2];

– Про затвердження Порядку відбору україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек – визначає механізм відбору україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек у рамках реалізації бюджетної програми «Здійснення концертно-мистецьких та культурологічних загальнодержавних заходів, заходів з вшанування пам'яті, заходів з виявлення та підтримки творчо обдарованих дітей та молоді, заходів, пов'язаних із забезпеченням свободи совісті та релігії, державна підтримка регіональних культурних ініціатив та аматорського мистецтва, поповнення експозицій музеїв та репертуарів театрів та інше [2];

– Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні – з метою популяризації вітчизняної книжкової продукції, підвищення рівня читацької активності, насамперед серед дітей та молоді, забезпечення доступу громадян до інформації, створення сприятливих умов для дальшого розвитку видавничої справи [2].

Таким чином, розглянувши нормативно-правову базу слід відзначити, що процес вдосконалення системи державного регулювання бібліотечно-інформаційної діяльності та інформаційного забезпечення знаходиться в постійному динамічному розвитку і вдосконаленні. Формування та вдосконалення інформаційного законодавства в системі нормативно-правових актів України свідчить про підвищення ролі держави в регулюванні інформаційних стосунків як суспільно-значимих. Необхідність впровадження та реалізації в повсякденну практичну діяльність бібліотек нової сфери діяльності, спрямованої на надання інформації свідчить про успішність її функціонування бібліотек України.

Література

1. Автоматизовані системи. Терміни та визначення. [Текст] : ДСТУ ГОСТ 7.9:2009. – Чинний з 1993-09-09. – К.: Держстандарт України, 1994. – 93 с.

2. Бібліотечно-інформаційна сфера України: стратегічні напрями розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/1377>

3. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. [Текст] : ДСТУ 7448:2013. – Чинний з 2014 – 07 – 01. – К. : Мінекономрозвитку України, 2004. – 72.

4. Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять ДСТУ 5034:2008 [Текст] : ДСТУ 5034:2008. – Чинний з 2019 – 07 – 01. – К. : Український інститут науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ). 2019 – 25 с.

5. Кононученко Л. Становлення та розвиток теорії інформаційних потреб користувачів документо-інформаційних установ / Людмила Кононученко // Вісн. Кн. палати. – 2004. – №7. – С. 42–43.

6. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 01.01.2017 № 32/95-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 7. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>

7. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 01.05.2015 № 2939-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2011. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

8. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

9. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>

УДК 791(477)

С. В. Перепелиця
/ м. Маріуполь /

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО КІНО: РЕАЛІЇ І ПРОБЛЕМИ

Доповідь присвячена дослідженню окремих аспектів інформаційного простору сучасного українського художнього кіно.

У наш час актуальність набула інформаційна складова духовного життя в Україні у контексті осмислення специфіки національного менталітету та осягнення значущості патріотичного виховання соціуму.

Духовною скарбницею українського народу є мистецтво, яке ніколи не в'яне й вічно розпускається, впливаючи на свідомість, згуртовуючи націю для досягнення поставленої мети. Велику роль в цьому відводиться мистецтву кіно, що є одним з визначальних факторів розвитку культури нації, показником духовності та зрілості її суспільства. Кіно – це засіб наймогутнішого впливу на свідомість людини, саме кіно дозволяє нам, простим глядачам, поринути у новий незвіданий світ – світ фантазій, історій та мрій, у якому нам ніколи не побувати насправді, проте який щодня

забарвлює та прикрашає нашу буденну реальність. Зараз навіть важко уявити життя без кіно.

Постійно вдосконалюються технічні засоби аудіовізуальної комунікації розширюють інтерактивне просторів, сферу художньої творчості, можливості для поширення кіно твори, сприяючи, в кінцевому рахунку, і розвитку виразних засобів самого кіно. У сучасному світі глобальних інформаційних процесів кіно – це продукт принципового нового ландшафту культури, реалії які позбавлені яких би то ні було аналогів в минулому.

Проголошення незалежності України дуже змінило напрямок розвитку вітчизняного кіномистецтва. Творчим професіями розв'язали руки – вони вільні створювати національні твори мистецтва, організовувати власні творчі об'єднання без погоджень, отримали вільний виїзд за кордон, змогли відкрито спілкуватися з метою обміну досвідом з іноземними колегами і навіть заручатися їх допомогою і підтримкою.

Так в 1995 році на екрани України випущено лише 6 повнометражних художніх кінокартин, 11 хронікально-документальних фільмів, 13 випусків кіножурналів, а також 5 анімаційних фільмів. 44 кінострічки випущено Національною кінематикою на замовлення міністерств і відомств України в рамках науково-просвітницької програми. З-за мізерного фінансування галузі не покращав ситуацію і Закон України «Про кінематографію» [1].

Позитивні зрушення в українському кіномистецтві відбулися в останнє десятиліття. Значну роль у розвитку та промоції сучасного українського кіно відіграє Компанія «Артхаус Трафік», яка переконує широку громадськість, фахівців і потенційних інвесторів не боятися вкладати кошти у розвиток української кіноіндустрії [4, с. 47].

З 2007 року стає цілком реально просувати вітчизняне кіно у світі. Як приклад творчого союзу з європейськими партнерами з Нідерландів та Німеччини – фільм українського режисера С. Лозниці «Щастя моє» [2, с. 118], відзнятий у жанрі «роуд-муві» (дорожнє кіно). У 2012 році С. Лозниця зняв чудовий фільм «У тумані».

Виходячи з того, що переважна частина фільмів в Україні початку 2000-х знімалась на Державне замовлення, цілком закономірним є очевидний «бум» на картини історичної тематики.

Вони склали більше половини від загального числа ігрових повнометражних картин 2002 року: перша серія проекту «Богдан-Зиновій Хмельницький» Миколи Мащенка, двосерійний відеофільм «Таємниця Чингис-хана» Володимира Савельєва, «Мамай» Леся Саніна.

Прикладом спільної роботи кінематографістів і держави заради майбутнього кіногалузі став закон «Про державну підтримку кінематографії в Україні», який було прийнято у 2017 році. Він збільшив можливості держави фінансувати виробництво фільмів (у порівнянні із тими, які були передбачені раніше законом «Про кінематографію»), запровадив нові механізми підтримки кінематографа, зробив можливим фінансування телевізійних серіалів і посилив захист авторського права в аудіовізуальній сфері.

Центральним органом виконавчої влади в галузі кінематографії є

Державне агентство України з питань кіно. Понад 90% свого бюджету воно виділяє на виробництво національних фільмів, які обирають на конкурсній основі (з 2014 року відбулося чотири конкурсні відбори).

З метою раціонального використання коштів Державною службою кінематографії розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення сприятливих умов для розвитку національної кінематографії)», проекти постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про формування та розміщення державного замовлення в галузі кінематографії», «Про внесення змін до Положення про державну підтримку національних фільмів у продюсерській системі». Завдяки цим новаціям протягом останніх років збереглися позитивні тенденції розвитку кіномережі, пов'язані, насамперед, з інвестуванням у будівництво та переоснащення кінотеатрів у великих містах.

Таким чином, завдяки участі Мінкультури, загальні витрати державного бюджету на кінематограф (і управління у галузі кіно), заплановані у 2018 році, зросли до 1, 018 млрд. грн. (\$37,8 млн. або 31,6 млн. євро) — на 98% у порівнянні з витратами 2017 року [3].

Крім того, створений у 2018 році Український культурний фонд вперше в Україні системно підтримав концептуалізацію, розробку та передпродакшн 36 фільмів і телевізійних серіалів. Загалом, за підсумками першого конкурсу УКФ, гранти отримали 75 аудіовізуальних проектів на 42 млн грн (\$1,56 млн або 1,3 млн євро).

Намагаються фінансувати кіно і регіони — найперше надаючи підтримку кінофестивалю і кінотеатрам, що знаходяться у комунальній власності. Щороку конкурс короткометражних кінопроектів проводить Львівська кінокомісія. Але ці невеликі суми не можуть зрівнятися із обсягами державної підтримки галузі кіно.

Важлива зміна, яка відбулася в українському кіновиробництві останнім часом, пов'язана із його переорієнтацією на взаємодію із європейськими партнерами для створення спільних кінопроектів.

Раніше українські кінокомпанії нерідко надавали сервісні послуги із виробництва фільмів для російських кінокомпаній і створювали фільми (й особливо телевізійні серіали) спільно із ними — із урахуванням інтересів російської аудиторії. Від 2014 року обсяги такої співпраці істотно зменшилися.

За останні роки у спільному виробництві фільмів за участі України було створено чимало помітних (і помічених не лише в Україні) фільмів

На початок 2010 р. за сучасними технологіями кінопоказу було переоснащено близько 200 кінозалів. У кількох великих містах нині діють багато-зальні кінотеатри у складі торговельно-розважальних комплексів, проте, подібні звичаї не спроможні кардинально змінити ситуацію в сфері вітчизняного кінематографу.

Серйозною проблемою української кіноіндустрії залишається доступ українського глядача до вітчизняного фільму. На сьогодні в Україні практично немає кінопоказу як у малих містах, так і в сільській місцевості.

Внаслідок обмеженого фінансування закладів кіномережі з місцевих бюджетів, особливо районного рівня, в останні роки триває скорочення сільської кіномережі. Високохудожні українські фільми є, вони отримують немало міжнародних нагород, у 80% опитаних провідних режисерів фільми прийняті для прокату за кордоном, але український кінопрокат неспроможний донести їх до нашого глядача [5].

Оновлення кінематографа частіше пов'язують з молодим поколінням фахівців, однак довга стагнація вітчизняного кіновиробництва не сприяє розгортанню їхньої творчості, тому процес творчого зростання молоді оцінюється невисоко. Основними напрямками діяльності у сфері кіномистецтва залишається створення середовища для діяльності кіномитців та фінансової підтримки кінематографу. Формування основних засад ефективного функціонування національної кінематографії та створення необхідних умов для гармонійного розвитку вітчизняної кіноіндустрії на сьогодні є одним із найактуальніших питань державної політики в сфері культур.

Нині державна служба кінематографії зосереджує свої зусилля на законодавчому забезпеченні їхньої діяльності та поліпшенні кінообслуговування населення, тому головними цілями ефективної політики у сфері кінематографії є: запровадження ефективної продюсерської системи організації та фінансування кіновиробництва; збільшення виробництва вітчизняних фільмів; внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо включення видатків на державні та регіональні програми підтримки кінематографії до складу видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів; забезпечення фінансування з місцевих бюджетів усіх рівнів заходів регіональних програм з кінообслуговування населення; створення сучасної ефективною системи підготовки кінофахівців, що передбачено Законом України «Про кінематографію» [1].

Література

1. Закон України «Про кінематографію» // Відомості Верховної Ради України, 1998. № 22. – С. 114.
2. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті / І. Б. Зубавіна – К.: ФЕНЕКС, 2007. – 226 с.
3. Інтернет ресурс <https://delo.ua/lifestyle/ukrajinskij-kinematograf-sogodni-pidstavi-dlja-349156/>
4. Куприна Ю. Свой среди своих / Ю. Куприна // Культура-кино – 2013. – № 27. – С. 46–47.
5. Семашко О. Соціокультурні виміри сучасного кінопроцесу в Україні [Електронний ресурс] / О. Семашко // Кіно театр. – 2003. – № 4. – Режим доступу: [http:// www.ktm.ukma.kiev.ua](http://www.ktm.ukma.kiev.ua)

СКІФІЯ У ДЖЕРЕЛАХ

У доповіді аналізуються основні джерела щодо становлення і розвитку Скіфії в I тис. до н.е. на теренах сучасної України.

У світовій історії і культурі досить часто зустрічаються не тільки племена, але й народи, весь родовід яких вичерпується двома-трьома фразами, записаними стародавніми літописцями. Це – «народи-примари». Для Східної Європи, зокрема українських земель I тис. до н. е., одним з перших серед таких загадкових народів давнини залишаються скіфи.

Історія їх вивчення служить наочною ілюстрацією та успіхів сучасної науки, або її невдач. Незважаючи на величезну роботу археологів, які дослідили тисячі скіфських курганів, десятки поселень і городищ, незважаючи на прориви істориків і лінгвістів, що вивчають письмові джерела та значний внесок у скіфознавство представників таких наукових галузей, як антропологія, палеоботаніка, палеозоологія, палеогеографія та інші, у нас немає поки що відповіді навіть на основні питання, що стосуються історії та культури скіфів [1, с. 82-99].

Відомий скіфолог А. Ю. Алексєєв пише: «Скіфи, цей азіатський за походженням, але врешті народ, що став європейським, впливав впродовж кількох століть на культуру та історію своїх близьких і далеких сусідів [1, с. 82-99].

Від гірських хребтів Алтаю і Туви до повноводного Дунаю широкою смугою розкинулися безкраї євразійські степи. На початку I тис. до н.е. тут жили численні кочові племена скотарів, – вони належали до індо-європейської сім'ї народів і говорили на різних діалектах давньоіранського мови [2, с. 25]. А. Ю. Алексєєв вважав, що «скіфи» – загальна назва багатьох близьких за культурою, з господарського укладу, способу життя та ідеологічним уявленням кочових племен Євразії [1, с. 82-99].

Античні автори приділили скіфам багато уваги. Це пояснювалося сусідством обох народів, а також роллю, яку відігравали скіфи у подіях тодішньої історії. Та серед них перше місце, безумовно, посідає Геродот (484-425). Виклад значного фактажу щасливо поєднується у нього з даром письменника. Арістотель (384-322) вважав його визначним істориком, а римський мислитель і оратор Цицерон (I ст. до н. е.) влучно охрестив Геродота «батьком історії».

Наслідком мандрівок стала фундаментальна праця Геродота – «Історія». Перше знайомство античних греків з нею відбулося в 445 р. до н.е. в Афінах. Геродот часто бував там і входив до кола визначних діячів науки і культури з оточення Перікла. Пізніше александрійські вчені поділили твір Геродота на дев'ять книг і кожну з них назвали ім'ям однієї з муз.

Головна тема Геродота – греко-перські війни. Цим пояснюється

посилена увага історика до Переднього Сходу та Єгипту, де на той час панувала Персія, а також до народів Північного Причорномор'я, куди перський цар Дарій I Гістасп рушив приблизно у 514 р. до н.е., щоб начебто покарати скіфів за скоєне ними у Передній Азії. І тут Геродот уже не міг оминати увагою скіфів, які змусили лютих ворогів Греції – персів – ганебно втекти, через що й зажили слави непереможних.

Скіфський логос уміщено, головним чином, у четвертій книзі Геродота. Природні умови Північного Причорномор'я, обшири й етногеографія Скіфії та сусідніх земель, походження скіфів, їхнє перебування у Передній Азії, війна з Дарієм, релігія, побут, звичай скіфських і нескіфських народів, імена скіфських царів – усе це ми знаємо, завдяки Геродоту. Від нього ми дізналися також про самоназву цього народу – сколоти, скіфами ж їх називали елліни. Достовірність багатьох свідчень Геродота підтверджена іншими писемними, а також археологічними джерелами [3, с. 213].

На жаль, твори попередників Геродота відомі фрагментарно – за згадками пізніших авторів. Уперше етнонім скіфи засвідчено найдавнішим грецьким поетом Гесіодом (друга половина VIII ст. до н.е.). Окрім відомої поеми «Роботи і дні», йому, мабуть, належить запис епічної поеми «Теогонія», уривки з якої доніс до наступників грецький географ Страбон. У ній фігурують гіппемолги (доярі кобил), які живуть в оселях на візках і яких названо скіфами.

Одним із найдавніших свідчень знайомства греків-іонійців зі скіфами є згадка про Колаксаєвого коня у поета Алкмана (друга половина VII ст. до н.е.) – вихідця зі столиці Лідії Сарди, який зажив слави своїми гімнами, зокрема парфеніями – хорами для дівчат. Порівнюючи вроду виконавиць з прекрасними кіньми, він писав, що Колаксаїв кінь змагатиметься з лідійським. Одразу пригадується одна з версій Геродота про походження скіфів: першою людиною у їхній землі був Таргітай – син Зевса і доньки річки Борисфен. У нього було троє синів – Ліпоксай, Арпоксай і Колаксай. За В. Флакком, римським поетом I ст., період «діяльності» царя Колакса – сягає часів походу аргонавтів за золотим руном (поема «Аргонавтика»).

На рубежі VII-VI ст. до н.е. скіфи вже добре відомі в Європі. У поета Алкея (кінець VII-VI ст. до н.е.) з м. Мітілена (о. Лесбос), сучасника знаменитої Сафо, йдеться про Ахілла – володаря скіфської землі. Отож, скіфська земля сягала Північно-Західного Причорномор'я. Адже згідно з грецькими міфами герой Троянської війни Ахілл із поховального вогнища перенісся на о. Левке – сучасний о. Зміїний у гирлі Дунаю, і його посмертне життя було пов'язане з цим регіоном. Ахілла особливо шанували ольвіополіти.

На цей час елліни знали скіфів не за чутками. Перекази про них живилися постійними зв'язками колоністів із метрополіями. Потребам такого спілкування слугували карти (першу карту світу склав у першій половині VI ст. до н.е. філософ Анаксаандр із Мілета), перієгеси – описи відомих грекам обширів (наприклад «Опис землі» Гекатея з Мілета), періпли – лоції для морських походів. Після перемоги скіфів над Дарієм їх почали наймати

до грецького війська, а пізніше афіняни використовували їх як охорону. Тому навіть елліни, які не бували у Північному Причорномор'ї, добре знали скіфів. Ця тема була присутня і в художніх творах.

V ст. до н. е. – час розквіту грецької драматургії, позначений іменами трьох великих трагіків – Есхіла, Софокла та Евріпіда, а також великого комедіографа Арістофана. Їхні п'єси — це не лише художні твори високого гатунку, а й своєрідна енциклопедія знань того часу, де звучала й скіфська тема. Вона певною мірою привертала увагу також учених – філософів Платона (427-348), Арістотеля, учня і друга Арістотеля Теофраста (372-288) – автора знаменитої «Історії рослин», якого називають «батьком ботаніки».

I все ж у IV ст. до н.е. інтерес до скіфів згасає, що призводить до їх ідеалізації. Авторитетний історик того часу Ефор оспівує бідних і справедливих абіїв та гіппемолгів, які з часів Гомера зберегли первісну чистоту і жили за законами природи – у рівності та злагоді, що зробило їх непереможними. Саме в такому середовищі міг зрости славетний Анахарсіс, якого Ефор, за свідченнями деяких джерел, зарахував до Семи мудреців стародавнього світу. Надалі така ідеалізація знайшла прихильників серед римських поетів епохи Августа (Горацій, Вергілій та інші).

Постать Анахарсіса (приблизно перша половина VI ст. до н. е.) є унікальною. Виходець із варварського світу потрапив до кагорти учених, що стояли біля витоків грецької філософії. Про нього, починаючи з Геродота, писали багато. Найповніші відомості наведено Діогеном Лаертським у трактаті «Про життя, вчення і вислови славетних філософів» (III ст.).

Загалом час злету Скіфії та її краху прямо не відбито в писемних джерелах. Але є свідчення, що відображають зміну зовнішньополітичної ситуації, зокрема піднесення Македонії та її конфлікт зі скіфами. Початок його викладено давньогрецьким істориком Феопомпом (377-300 рр. до н.е.) в «Історії Філіппа Македонського», продовження – у мемуарах стратега Александра Македонського Птолемея, сина Лага. Цими джерелами користувалися Страбон, римський історик порубіжжя ер Трог («Історія Філіппа»), Руф (I ст.), Арріан (II ст.), Макробій (III-IV ст.) та інші.

Останні події історії Скіфії стосуються участі скіфів на чолі з Агаром (310/309 р. до н.е.) у боротьбі за боспорський престол на боці Сатіра II. Грецький історик Діодор Сицилійський (90-21 рр. до н.е.) описав їх у своїй праці «Історична бібліотека». Він подав відмінну від Геродота, версію ранньої історії скіфів. Доповнив знання про історію і культуру Скіфії Гай Пліній Секунд Старший – визначний державний діяч Римської імперії, автор чудової «Природничої історії».

Уточнити хронологію подій ранньої історії скіфів дають можливість асирійські джерела (скіфи у них фігурують як ішкуза). В них стверджується, що скіфи з'явилися у Передній Азії набагато раніше за час, визначений Геродотом [3, с. 213]. Однак клинописні джерела, в яких ідеться про скіфів, обмежуються добою Асархаддона. Час володарювання скіфів у Передній Азії має відлуння й у «Біблії»: у пророцтвах Єремії, Єзекіїля, Повторенні Закону, а також у «Таблиці (каталозі) народів» (Книга Буття).

Перші офіційні дослідження скіфських пам'яток в українських теренах розпочалися у 1763 р. з розкопок О. П. Мельгуновим великого скіфського кургану у степовій зоні Північного Причорномор'я біля с. Кучерівка, поблизу м. Кропивницького. З означеного періоду і до сьогодні відраховується час польової скіфської археології в Україні.

Література

1. Алексеев А. Ю. Хронография Европейской Скифии VII-IV веков до н.э. / А. Ю. Алексеев. – СПб.: Издательство Государственного Эрмитажа, 2003. – 202 с.

2. Болтрик Ю. В. Скифский курган с ранней уздой из Северо-Западного Приазовья / Ю. В. Болтрик, Е. Е. Фиалко // Боспорские исследования, 2010. – С. 25-50.

3. Геродот. История. Кн. IV «Мельпомена» // Кавказ и Дон в произведениях античных авторов / Составители: В. Ф. Патракова, В. В. Черноус. – Ростов-на-Дону: «Русская энциклопедия», 1990. – 213 с.

УДК 021.1

Д. С. Пирожок
/ м. Маріуполь /

МІСЦЕ БІБЛІОТЕК В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Важливе місце в структурі наукових комунікацій займає бібліотека, оскільки є каналом, що забезпечує передачу і трансформацію інформації в процесі науково-інформаційної діяльності. Місцю бібліотеки в наукових комунікаціях особливу увагу надають як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники.

З середини 90-х років ХХ ст. розробляються можливі моделі розвитку сучасних наукових комунікацій і розглядається проблема місця бібліотеки в системі електронних наукових комунікацій. З'являється бачення бібліотеки як «агентства наукових комунікацій», а також особливого професійного комунікативного середовища, як частини інтернет-середовища. Важливими та широко використовуваними засобами в комунікативному науковому і професійному бібліотечному веб-середовищі стали засоби електронної комунікації. Ці засоби мають певні особливості, яку сформульовано ще в 70-ті роки ХХ ст. Р. С. Гіляревським. Науковець обґрунтував методи, канали і засоби комунікації, що мають велику стабільність, консервативність, а процеси, методи і засоби наукової і масової комунікації, що з'являються, лише доповнюватимуть і збагачуватимуть систему комунікації, і не призведуть до відмирання вже існуючих її форм [1].

Сучасна система наукових комунікацій розглядається як синтез специфічних соціальних інститутів – видавництв, бібліотек, архівів, книготорговельних установ, бібліографічних органів. Залежно від способу розповсюдження інформації в системі формальних комунікацій виділяється

три періоди розвитку – рукописний, поліграфічний і комп'ютерний. Кожний з них зумовлює відповідну структуру й склад бібліотечних ресурсів, форми і методи обслуговування читачів.

Так, протягом століть відбувалася зміна форм документів, що містяться в бібліотечних фондах. Форми документів змінювалися під впливом об'єктивних потреб суспільства, зростання їх кількості супроводжувалося підвищенням ефективності засобів закріплення інформації. З VIII ст. після винаходу паперу рукописна книга розглядається як синкретичне за своєю суттю явище, що є особливим видом джерела, який відображає численні історичні зв'язки та суспільні відносини в галузі духовного життя людства, концентрує наукові та освітні досягнення суспільства, розвиток прикладного мистецтва книги, виробничих технологій обробки різних матеріалів тощо. Рукописна книга сама по собі є неповторною і містить різноманітну інформацію, яка може спираючись на великий масив даних, закласти основу для вивчення загальних проблем історії, культури, науки та освіти писемної доби.

З кінця XVIII ст. на перше місце наукових комунікацій вийшли журнали, а книги все більше починали відігравати в системі наукових комунікацій інтегруючу, узагальнюючу роль. У XIX ст. основною одиницею комунікацій стає наукова стаття. Стрімке зростання кількості статей спричинило суспільну необхідність їх реферування та резюмування, створення бібліографічних покажчиків, що у подальшому давало можливість вченим оперативніше одержувати інформацію про дослідження науки і техніки. Свого часу поява книги не призвела до відміни попередніх засобів комунікацій, зокрема тих, що фахівцями сьогодні відносяться до неформальних процесів [2].

Гострі дискусії про подальшу долю книги точилися на початку комп'ютерного етапу розвитку формальних комунікацій, зумовлених появою теоретичних праць канадського вченого Маршала Маклюєна. Високо оцінивши значення книгодрукування в розвитку цивілізації, він сформулював тезу про приреченість книги в умовах НТР. На його думку, в нових умовах бібліотека перетвориться на центр електронних комунікацій, де споживачі інформації матимуть справу не з книгами і бібліотекарями, а з фільмокопіями і комп'ютерами. З позицією М. Маклюєна не погоджується чисельна група відомих фахівців. На їх погляд культурно-історична роль книги як засобу спілкування і задоволення духовних потреб людини, а також джерела знань – постійно зростає. Вони переконані, що нові технічні засоби не можуть повністю замінити книгу.

Генетичним і логічним вихідним пунктом виникнення бібліотеки, на думку М.С. Слободяника, стала суспільна необхідність кумуляції, збереження і розповсюдження нагромадженого людством знання та об'єктивна неможливість вирішити ці завдання за допомогою діючих на той час каналів неформальних соціальних комунікацій. Тобто, бібліотека стала першим соціальним інститутом, діяльність якого дозволяє протягом тисячоліть зберігати документальну пам'ять людства [2].

У спеціалізованих бібліотеках почали враховувати специфіку неформальних комунікацій у творчих колективах. Це проявляється в цілеспрямованому обслуговуванні інформаційних посередників, що зумовлює синкретичний характер діяльності формальних і неформальних комунікацій для досягнення спільної мети. Погляд на бібліотеку як соціальний інститут, що забезпечує наукові комунікації, дозволив обґрунтувати положення про необхідність здійснювати інформаційне забезпечення комбінування ідей, їх перенесення у суміжні і відділені галузі знань. Інструментарієм для її практичної реалізації Е.Л. Шапіро запропонував обрати перехід до предметно-фундаментального принципу організації бібліотечних каталогів [3].

Осмисленню бібліотекознавством місця бібліотеки в системі наукових комунікацій сприяли дослідження Ю. М. Столярова, який вбачає соціальне призначення бібліотеки в забезпеченні комунікації між її абонентом і знанням, матеріалізованим в формі документа. Проте він обмежує комунікативну функцію бібліотеки винятково документальною складовою, що суттєво обмежує сферу її діяльності.

Найважливішим результатом впровадження досягнень науково-технічного прогресу в бібліотеках Заходу є цілеспрямоване створення інформаційно насиченого середовища, що включає всю сукупність засобів механізації, автоматизації та медіатизації у поєднанні з ресурсами та діяльністю, що дає змогу бібліотеці ефективно функціонувати на основі інформаційних технологій.

Комунікація стала досліджуватися у теорії бібліотеки, як синтетична дисципліна в контексті її еволюції, методів і досягнень, корисних для розроблення теорії бібліотеки в гуманітарному культурно-цивілізаційному підході. Комунікативістика на початковому етапі пов'язана з визначенням інформації в класичному розумінні шенонівської статистичної теорії, згідно з якою кількісний аналіз досягається шляхом відмови від змістовного аспекту повідомлення. Якісний зміст процесу комунікації, полягає в тому, що його учасники розуміють одне одного, сутність цього процесу, близькі смисли і взаєморозуміння висловлювань під час спілкування. Для дослідження суспільства, де головною метою є з'ясування зв'язків, впливів, залежностей, обмін ідеями, зразками тощо. Комунікативістика дозволяє поглибити змістовний аналіз бібліотеки як культурно-цивілізаційного феномену.

У словниках та інших довідкових й інформаційних джерелах зафіксовано довгий шлях поняття «комунікація» від перших тлумачень до нинішніх. Комунікацією вважали шляхи сполучення між місцями розташування армії та її базою й тилом. У ширшому розумінні – це були також і шляхи сполучення між відділеними частинами держави. Такі визначення свідчать про суто технологічне розуміння поняття комунікації і до 1960-х років.

В основу первісного значення комунікації (*communico* – спілкуюся, пов'язую – з грецької), покладено фундаментальні ознаки культури як людинотворення: спілкування та обмін інформацією. В конкретнішому

визначенні комунікація є саме обміном інформацією між людьми в процесі спілкування – смисловий аспект соціальної взаємодії. На початку 1980-х років у зв'язку з дослідженням проблем спілкування в психології комунікація розглядається як «духовне спілкування людей за допомогою мови». Передача й прийняття значень має два аспекти: предметний, який стосується змісту, а також – інтерпретаційний, який включає смисл, що його додають змісту взаємини учасників, і самі учасники. Основою комунікації тут визначається загальна система значень і правила їхнього застосування. Спроби реконструкції ранніх етапів генезису системи соціальних комунікацій в основному вивчалися в межах писемності, документальної культури [4].

На початку ХХІ століття, коли світова цивілізація у черговий раз опинилася перед завданням активного захисту гуманізму, підтримки творчої місії людини, консолідації людей підвищує рейтинг комунікативної діяльності. Комунікативна діяльність за всіх умов, по суті, була незамінною, хоч і здійснювалась в різних формах: «просвітництва», «освіти», «культури», «соціалізації», тобто приведення нових поколінь (у взаємовпливі із старшими поколіннями) до узгодженої норми сприйняття дійсності та відповідної поведінки. Отже, комунікація є не лише ланкою, а й об'єднуючим змістовним процесом, здійснюваним на основі ідей, знань, інформації за допомогою відповідних засобів, починаючи від символічних до реальних – документів, техніки, технологій [5].

Виходячи із міждисциплінарних визначень понять комунікації та досліджень українських бібліотекознавців, можна визначити зміст узагальнюючого поняття «бібліотечна комунікація», який є системною формою універсального механізму обміну документно-інформаційними ресурсами бібліотеки, що складає загальнолюдський тезаурус і передається опосередкованою знаковою системою в процесі спілкування між активними суб'єктами – бібліотекою як постачальником інформації та її користувачем.

Бібліотечна комунікація формується за законами існуючого соціуму і визнає гуманізм комунікативної культури головним виміром міжсуб'єктних стосунків. Розвиток інформатики, цифрових технологій і глобальної мережі Інтернет впливають на бібліотеки так рішуче, що міняють не тільки всю систему комплектування бібліотеки і підготовки бібліотечних кадрів, але і вперше ставлять питання про «межі» бібліотечного простору і самі основи існування традиційних бібліотек і їх функцій. З'являються нові соціальні і інформаційні утворення, готові запропонувати альтернативи бібліотеці – інформаційні портали, інтернет-кафе, технопарки, культурно-дозвіллі центри. Бібліотеки не могли не реагувати на такі істотні потрясіння основ свого існування. Щоб зберегти належну роль в культурному просторі, вони повинні були шукати нові способи професійної життєдіяльності, переглянути свої функції, пристосуватися до нових умов. Багато хто з них продемонстрував могутній інноваційний потенціал: відповідно до запитів користувачів були створені і широко розповсюдилися нові організаційні моделі, частково запозичені з інших культур, частково самостійно обґрунтовані: з'явилися мультимедійні бібліотечні центри, бібліотеки –

центри ділової, правової інформації, бібліотеки – культурні центри, бібліотеки як організаційні майданчики місцевих співтовариств.

Отже, можна вважати, що процеси інформатизації суспільства лише збагачують можливості бібліотек у задоволенні інформаційних потреб користувачів, її нові комунікаційні канали не відмінюють старих. Спираючись на досвід країн світу можна стверджувати, що бібліотека ХХІ століття залишається важливим осередком в системі «людина-знання».

Література

1. Кулева О. В. Электронные каналы и средства научной и профессиональной коммуникации в библиотечной деятельности / О. В. Кулева // Омск. науч. вестн. – 2006. – №4. – С.115–118.

2. Слободяник М. С. Бібліотека та її роль в системі наукових комунікацій / М.С.Слободяник // Бібл. вісн. – 1994. – № 2. – С. 2–16.

3. Сляднева Н. А. Библиография в системе универсума человеческой деятельности: опыт системно-деятельностного анализа / Н. А. Сляднева. – Москва : МГИК, 1993. – 226 с.

4. Чачко А. С. Комунікативістика в системі гуманітарного розвитку сучасної бібліотеки / А. С. Чачко // Вісн. Кн. палати. – 2004. – № 1. – С. 30–32.

5. Черних О. Розроблення термінології комплексу «Сучасні комунікації бібліотеки» / О.Черних // Вісн. Кн. палати. – 2006. – № 4. – С. 24–27.

УДК 7.034.7(477)

А. Д. Попова
/ м. Маріуполь /

УКРАЇНСЬКА БАРОКОВА АРХІТЕКТУРА: ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У доповіді розглядається інформаційний аспект української барокової культової архітектури (друга пол. XVII–остання чверть XVIII ст.). Під час підготовки доповіді використані праці В. Вечерського [1], Д. Леонтєва [2], А. Макарова [3], М. Поповича [4], Ф. Уманцева [5].

Після завершення Національно-визвольної війни 1648-1658 рр. в Україні складається традиційна схема містобудування: на Заході України вона зорієнтована на барокову традицію Речі Посполитої, а на Сході – використовує елементи Російської держави. Архітектурне мистецтво розвивається під знаком Бароко, в якому розрізняють раннє (сер. XVII–кін. XVIIIст.), так зване геометричне Бароко і Бароко періоду розквіту (кін. XVII–кін. XVIII ст.). У культовому будівництві зводяться храми принципово відмінного від традиційного візантійського та римського архітектурно-композиційного рішення.

Коли йдеться про сакральну архітектуру другої пол. XVIII ст., то прикладами найчастіше постають будівлі східної школи українського Бароко, яку ще називають «козацьким бароко» — церкви й собори Києва,

Лівобережжя та Слобожанщини, де композицію побудовано за однією схемою — поєднання горизонтального корпусу й вертикальної домінанти домової церкви. В означений період виникають дві головні школи Бароко — Західна (Галичина, Закарпаття, Прикарпаття) і Східна (Київ, Лівобережжя, Правобережжя).

На західних землях під впливом польської барокової культури на тлі українського пейзажу з'являються костьоли, схожі на римо-католицькі західноєвропейські барокові храми, часто з готичними рисами та греко-католицькі собори. Найчастіше це споруди еліптичної форми з овальними планами, масивним ордером, підкресленим складним карнизом й скульптурою. Головний фасад звичайно прикрашений характерним фронтоном і двома вежами по боках. Серед них — чотири архітектурні шедеври: собор Святого Юра у Львові (1744–1762), архітектори Бернард Меретин та Клеменс Ксаверій Фесінгер), Успенський собор Почаївської лаври (1730–1736, архітектори Готфрід Гофман та Петро Полейовський), домініканський костюл у Львові (1749–1764, архітектор Ян де Вітте) та кафедральний греко-католицький собор у Тернополі (1749–1779, архітектор Август Мошинський).

Собор Святого Юра має центричну пірамідальну композицію; властива костюлам підкресленість головного фасаду поєднується з традиціями архітектури означеного періоду. Собор стоїть на терасі; барокові парадні сходи розміщені біля самого вхідного порталу. Фасад розчленований пілястрами, що надає споруді особливої чіткості й гармонійності. Своєрідною пам'яткою західної школи Бароко є Успенський собор Почаївської лаври, головний фасад якого за католицькою традицією прикрашають дві вежі під кутом 45 градусів до головної осі.

На Сході України у стилі козацького Бароко створено справжні шедеври національної культурної архітектури; його зразки не мають аналогів у світі. Пам'ятки цієї школи можна поділити на три основні періоди Бароко:

- раннє, або геометричне бароко найчастіше датоване 1648–1680 рр.;
- високе, або середнє бароко 1680-х–початку 1740-х рр.;
- пізнє бароко, перехід до класицизму — початок 1740-х–кінець 1770-х рр.

На перший період припадає спорудження Іллінської церкви у Суботові (1653) та Свято-Миколаївський собору в Ніжині (1655–1658). На межі першого і другого періодів були зведені собор Троїцького монастиря в Чернігові (1679) та Преображенський собор Мгарського монастиря, біля Лубен на Полтавщині (1684–1692, архітектори Й. Баптіст та М. Томашевський).

Серед культових пам'яток періоду високого Бароко варто насамперед згадати Микільський собор у Києві (1689), Хрестовоздвиженський у Полтаві (1709), Покровський у Харкові (1689), Спасо-Преображенський в Ізюмі (1684), Георгіївський собор Видубецького монастиря (1696–1701), церкву Святої Катерини у Чернігові (1715), Преображенську церкву в Великих Сорочинцях (1732).

Серед відомих архітекторів означеного періоду були Д. Аксамитов,

Г. Гофман, І. Зарудний, А. Квасов, Ф. Кульчицький, брати Петро і Матвій Полейовські, І. Старцев.

Саме в період високого Бароко церковна архітектура набуває найбільш характерних для цього стилю рис з притаманними йому оригінальною формою бань, плавністю й мальовничістю ліній, пишністю й насиченістю декору. На відміну від високого, пізнє Бароко відзначається більшою лаконічністю й переходом від вибагливих силуетів до простих геометризованих з використанням чистого класичного ордеру і стінами, позбавленими пишного орнаменту. Помітно змінюється й характерна угнута форма бань, у верхах зникає «перехват» — «ковнір».

Період розвитку пізнього культового Бароко на Україні пов'язаний з іменем блискучого архітектор – І. Григоровича-Барського (1713–1785), автора дзвіниці церкви Різдва Пречистої Богородиці у Козельці (1752–1764), дзвіниці на Дальніх печерах (1754–1761) та дзвіниці на Ближніх печерах (1759–1762) Києво-Печерської лаври.

Східна школа українського культового Бароко вбирає у себе кілька місцевих шкіл: київську, чернігівську (Батурин, Глухів, Козелець, Новгород-Сіверський, Путивль, Седнів, Чернігів); полтавську (Великі Сорочинці, Густинь, Мгар, Переяслав, Полтава); слобожанську (Ахтирка, Ізюм, Суми, Харків). Для слобожанської школи Бароко характерний помітний вплив традиційної північно-східної архітектури в поєднанні з українською композицією церков. Ці особливості насамперед відчутні в Покровському соборі в Харкові (1689) та Преображенському – в Ізюмі (1684).

Покровський собор у Харкові – тридільний триверхий двох ярусний храм на підкліті. За пропорціями, силуетом, планом це типова трибанна українська церква. Традиційна для української архітектури пірамідальність та ярусність створюються за допомогою поступового зменшення восьмирічків, поставлених один на другий.

Преображенський собор в Ізюмі (1681) був збудований як складова фортеці. Подібність його до харківського собору, єдність деталей дозволяють припустити, що обидва храми будувалися одним майстром чи групою майстрів. Якщо Покровський собор у Харкові є кращою трибунною спорудою Слобожанщини, то Преображенський собор – кращий зразок хрещатої п'ятибанної споруди. У плані та конструктивному рішенні у Преображенському соборі втілено традиції української дерев'яної культової архітектури. У 1902–1903 р. собор було перебудовано за проектом інженера М. Ловцова – розібрані бічні верхи XVII ст. і замінені не властивими для українського стилю цибулястими банями. У 1953–1955 рр. первісний вигляд собору було відновлено.

Порівняно з попередніми пам'ятками харківської школи, у Покровському соборі в Ахтирці північно-східні впливи менш відчутні. Це триверхий тридільний у плані храм, центральна частина якого перекрита банею на восьмирічку й системою зімкнутих склепінь. Центральна баня завершена шоломоподібною главою з декоративним ліхтарем. Фасади розкріповані карнизом, поділені на два яруси й розчленовані рустованими

лопатками. Вікна обрамлені лиштвами з трикутними та лучковими сандриками (карнізами).

Інші школи східного українського культового Бароко різняться головним чином окремими елементами й деталями. Так, київське Бароко має характерну форму бань, фронтонів, в оздобленні фасадів активно застосовувався соковитий орнамент. Чернігівське Бароко більш стримане, орнамент на фасадах тут використовувався менше. Багато в чому подібна до чернігівської школи й полтавська.

Серед пам'яток київської школи вирізнявся Микільський (згодом Військово-Микільський) собор, автором якого був відомий український архітектор І.Зарудний (?–1727). На жаль, цей шедевр культової барокової архітектури було знищено у радянські часи, в 1934 р. Замовником будівництва собору, як і багатьох інших культових споруд Гетьманщини, був гетьман І. Мазепа (1639/1644 –1709). Монастир, в якому було зведено Микільський собор, мав типове для часів Бароко планування: над головним входом стояла мурована дзвіниця, невисокі трапезна та келії ченців підкреслювали масштабність і монументальність головної сакральної споруди. Собор мав три нави і п'ять бань з характерною «київською» угнутою лінією силуетів; фронтон, вікна та двері були прикрашені рослинним орнаментом, властивим столичній школі.

З найбільш характерних й оригінальних пам'яток Чернігівщини необхідно назвати собор Троїцького монастиря в Чернігові та Успенський монастир у Новгород-Сіверському. Тривалий час автором проекту Троїцького собору вважали А. Зернікау (Adam de Zernikow, тобто «Адам з Чернігова»), але останні дослідження підтвердили авторство німецького архітектора Й. Баптиста (?–?), прихильника православ'я.

Троїцький собор у Чернігові — це тринавний шестистовпний триапсидний храм. Багатство пластики досягається за рахунок відмінного планування першого і другого ярусів: перший втілює давньоруську традицію тринавного триапсидного храму, другий — хрещатий. Троїцький собор має сім верхів: п'ять над основним об'ємом і два над кутовими вежами. У традиції виділення головного фасаду кутовими вежами відчутний вплив як давньоруської, так і західноєвропейської католицької архітектури.

Відомими бароковими пам'ятками Полтавщини є Спасо-Преображенський собор Мгарського монастиря та Хрестовоздвиженський собор у Полтаві. Преображенський собор настиря за своєю композицією в основному схожий на Троїцький собор у Чернігові. Подібні вони й за планом, але інтер'єр першого відзначається більшою зібраністю. Якщо розвиток композиції Троїцького собору йде по горизонталі, що зближує його з базилікою, то інтер'єр Преображенського собору має вертикальне розкриття. На відміну від чернігівського собору тут ледь виділено бічні нави, вони двох, а не трьох'ярусні. За первісним проектом Мгарський собор мав також сім бань, але після реконструкції у 1754 р. їх кількість зменшили до п'яти. Тоді ж собор було прикрашено ліпниною.

Хрестовоздвиженський собор у Полтаві є тринавним шестистовпний

храм з однією гранчастою апсидою й сімома верхами (п'ять верхів розміщено по осях згідно з українською традицією, два з боків західного фасаду за давньоруською традицією.) Собор розчленований карнизом по горизонталі і прикрашений різноманітної форми вікнами, декоративними нішами та порталами.

Беззаперечно, що українська культова барокова архітектура була важливим ланцюжком, який уявно з'єднував два християнські світи – православний і католицький, і дві європейські культури – Східну і Західну.

Разом з тим, перспективність дослідження полягає у тому, що архітектура регіонів України, за різних природних, історичних і суспільних умов, зберігала і продовжує зберігати спільні традиції й базові ознаки за розмаїтості структурних і художніх форм. І ця проблема заслуговує подальших наукових студій.

Література

1. Вечерський В. В. Архітектурна й містобудівна спадщина доби Гетьманщини. Формування, дослідження, охорона: [монографія] / В. В. Вечерський. – К.: Головкивархітектура: НДІТІАМ, 2001. – 349 с.

2. Леонт'єв Д. Архітектура України: Велика ілюстрована енциклопедія / Д. Леонт'єв. – Харків: Веста, 2010. – 224 с.

3. Макаров А. М. Світло українського бароко / А. М. Макаров. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.

4. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. — К.: «АртЕк», 1998. – 728 с.

4. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: історичний нарис / Ф. С. Уманець. – К.: Либідь, 2002. – 328 с.

УДК 025.5:004.65

А. Ф. Попова
/ м. Маріуполь /

ЕЛЕКТРОННЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРІГАННЯ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Електронні видання стали невід'ємною частиною сучасного світу та відіграють важливу роль в будь-якій сфері суспільної діяльності. Вони значно відрізняються від традиційних видань та мають певні особливості, наприклад, те, що електронні ресурси фіксуються на різних фізичних носіях інформації, для перегляду яких необхідне спеціальне обладнання у вигляді техніки, а саме: ПК, телефону, планшета та інших пристроїв. Складання бібліографічного опису на електронні видання дозволяє полегшити пошук потрібного документа користувачу в мережі Інтернет, дає уявлення про зміст, призначення тощо.

Актуальність теми визначена тим, що на сьогодні все активніше використовується електронне середовище як засіб отримання потрібної

інформації.

Об'єктом дослідження є електронні інформаційні ресурси, керовані комп'ютером.

Завданням є дослідження теперішнього стану електронної форми надання інформації.

«Нова електронна форма збереження інформації та міжнародна мережа Інтернет відкрили нові можливості для передачі інформації, що відобразилось на роботі бібліотечних установ. При цьому використання найновіших комп'ютерних технологій і засобів телекомунікаційного зв'язку стає найважливішим стратегічним ресурсом для більш ефективного залучення бібліотечно-інформаційного потенціалу до наукового, суспільного і культурного обігу. В нових умовах бібліотеки зберегли свої традиційні форми роботи з читачами з використанням паперових карткових каталогів і картотек, з видачею літератури в друкованому вигляді. Але разом з картковими з'явилися електронні каталоги і картотеки, а разом з книгосховищами друкованої продукції в бібліотеках активно створюються електронні бази даних, які містять статті, дисертації, книги, тематичні колекції тощо. Використання електронних носіїв інформації відбивається на всіх процесах бібліотечної роботи, змінилися процеси введення інформації для її збереження, зчитування та здійснення пошуку в інформаційних масивах, упорядкування, сортування і каталогізації. В епоху Інтернету процеси наукової комунікації зазнали радикальних змін, з'явилась можливість отримувати інформацію в режимі онлайн. Електронний ресурс, який використовується науковцями, дуже неоднорідний, частково він збирається та впорядковується бібліотеками, частково формується в мережі Інтернет», - вважає дослідниця І.В. Соколова.

Більше ніж півтора десятиріччя формує свій електронний ресурс Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Одним з ключових завдань НБУВ є формування національної електронної бібліотеки, державного депозитарію електронних видань та електронних версій друкованих видань, координація робіт з переведення бібліотечних фондів на паперових носіях в електронну форму. На сьогодні бібліотекою здійснено надзвичайно велику роботу зі створення електронного пошукового апарату. Так, електронні каталоги та картотеки містять 3,5 млн бібліографічних записів, зокрема, функціонує електронний каталог бібліотеки; дев'ять спеціалізованих каталогів і картотек, розпочато сканування алфавітного генерального каталогу. Створено загальнодержавну реферативну базу даних «Україніка наукова» (301 тис. записів).

Література в електронному вигляді згрупована в електронний фонд (64 тис. документів) та в 16 тематичних та видових зібрань публікацій. Це статті з журналів і збірників, монографії, автореферати дисертацій. Важливо й те, що доступ до цього електронного масиву інформації читачі можуть здійснювати як через комп'ютери в залах бібліотеки, так і через мережу Інтернет, зайшовши на сайт НБУВ [1, с. 146-147].

Керування збіркою електронних ресурсів у бібліотеці - доволі тяжкий

процес, який вимагає не лише доступу до комп'ютерів та Інтернету, але й чіткої організації роботи з електронними ресурсами, розробки технологій щодо їх відбору, каталогізації, пропаганди, аналізу статистики застосування тощо. [2, с. 49]

Таким чином, електронний ресурс в інформаційному забезпеченні наукових досліджень – це нова сторінка в розвитку світової науки і бібліотечної діяльності. На даному етапі розвитку інформаційного суспільства дуже поширеним стало використання різноманітних електронних ресурсів при проведенні наукових досліджень або написанні навчальних матеріалів. Інформаційні матеріали в цифрових форматах користуються підвищеним попитом з боку користувачів за умов активного використання Інтернету як єдиного комунікаційного середовища.

Література

1. Соколова І. Електронні ресурси в інформаційному супроводі наукової діяльності / І. Соколова // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. - 2009. - Вип. 25. - С. 146-154. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2009_25_17.

2. Ярошенко, Т. Колекція ресурсів вільного доступу - складова сучасного бібліотечного фонду [Текст] / Тетяна Ярошенко // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 1. – С. 49-51.

УДК 025.7/.9

М. М. Пригуляк
/ м. Маріуполь /

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДІВ (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Яскравим прикладом успішного комплектування бібліотечного фонду можна з гордістю вважати досвід Наукової бібліотеки МДУ. Бібліотека є структурним підрозділом університету, що здійснює документальне та інформаційне забезпечення навчально-виховного та наукового процесів. Бібліотека заснована в 1991 році. У наш час це сучасна бібліотека закладу вищої освіти, а її системна діяльність спрямована на створення електронного та документального інформаційного середовища університету, на забезпечення доступу користувачів бібліотеки як до вітчизняних, так і світових електронних інформаційних ресурсів. Варто зауважити, що важливим аспектом роботи бібліотеки є формування інформаційної культури майбутніх фахівців.

Бібліотека має універсальний фонд за різними галузями знань. Загальний фонд (навчальної, наукової, художньої, довідкової літератури, іноземних видань) складає більше, ніж 158 тис. примірників. Бібліотека підтримує життя наукових, науково-практичних, політико-економічних,

інформаційних та різногалузевих журналів не тільки українських, але й іноземних видавництва. Така праця дає змогу підтримувати доволі високий рівень кваліфікації нових фахівців, оскільки їхній увазі запропоновані широкі можливості задоволення інформаційних потреб.

Бібліотека відповідає сучасним стандартам XXI століття: комп'ютеризована, має локальну бібліотечну мережу, вихід до Інтернету, інформаційно-бібліотечну програму ІРБІС. Програма надає широкий спектр можливостей: добирання потрібної літератури за будь-якою частиною бібліографічного опису, здійснення тематичного пошуку, формування списків літератури тощо. Перевагою сьогоденної практики роботи НБ МДУ є можливість для читачів отримувати за допомогою зон Wi-Fi бездротовий доступ до мережі Інтернет у читальних залах.

Найважливішою частиною бібліотеки є довідково-бібліографічний фонд, який знаходиться в бібліографічному відділі. У фонді зосереджені довідкові та бібліографічні матеріали, що становлять підручний фонд бібліографів. Це найбільш активно використовувана частина, яка постійно поповнюється за рахунок нових надходжень. Існують випадки неправильного включення видань у довідково-інформаційний фонд (надалі ДІФ), тоді публікація може відразу опинитися в пасивній його частині. Остання так само формується за рахунок природного старіння видань, зміни їх більш новими й актуальними.

Завдання фахівців бібліотеки полягає в тому, що б не допускати надмірного збільшення ДІФ, разом з тим, постійно підтримувати оптимальний рівень відповідності оперативної частина ДІФ інформаційним потребам читачів, з іншого ж боку важливим є регулярне очищення активної частини ДІФ від застарілих і не актуальних матеріалів, передаючи їх в основне сховище. Поряд з матеріалами ДІФ в бібліографічному відділі частина довідкових, і особливо бібліографічних видань, є також в інших підрозділах бібліотеки (переважно в читальних залах).

Довідково-інформаційний фонд у свою чергу представляє собою зібрання джерел інформації певної тематики. Фонд комплектується на основі вивчення інформаційних потреб тієї категорії споживачів, яких він покликаний обслуговувати. У функції ДІФ входять: збір, обробка і зберігання як опублікованих матеріалів, так і неопублікованої науково-технічної документації (звіти, проекти, раціоналізаторські пропозиції рукописи, що депонують, і т.п.); пошук інформації за певним тематичним профілем; забезпечення підприємств, організацій і окремих фахівців первинними і вторинними джерелами інформації, а також фактичними відомостями (т.з. фактографічна інформація).

Призначення ДІФ – оперативне доведення необхідної інформації до відповідних споживачів на високому якісному рівні. Довідково-інформаційний фонд призначений забезпечувати підприємства, організації в цілому та окремих спеціалістів трьома видами інформації:

- поточною (повсякденною) – про дослідження та розробки, які проводяться в наш час;

- ретроспективною – про дослідження та розробки, які проводилися в минулі роки;

- перспективною – про дослідження та розробки, які заплановані на майбутнє.

Прийнято розглядати основні цілі ДІФ: цілеспрямоване накопичення документів (комплектування довідково-інформаційного фонду); систематизація документів; створення довідкового апарату до документів; обробка документів з метою вилучення з них найбільш вагомих відомостей для видання оперативної інформації; введення інформаційно-пошукових систем (повний та оперативний пошук необхідних документів та оперативних даних); забезпечення споживачів інформації необхідними видами документів; ведення довідково-інформаційної роботи; розмноження інформації; передача інформації.

Довідково-інформаційний фонд, перш за все, повинен надавати споживачам окрім необхідних документів та відомостей про них, конкретні фактичні дані за запитом. Це означає фактично забезпечувати спеціалістів не тільки документографічною, але й і фактографічною інформацією. Існує три види інформаційного пошуку: внутрішньо бібліотечний, бібліографічний та фактографічний.

Під внутрішньо бібліотечним мається на увазі пошук за запитом будь-яких документів (книжок, періодичних видань, статей тощо).

Бібліографічний пошук – це вже уточнення бібліографічних описів або виявлення конкретної теми (тематичні бібліографічні довідки).

Під фактографічним пошуком розуміється пошук за запитом конкретних фактів чи обраних з документів.

Внутрішньо-бібліотечний та бібліографічний пошук розуміють як різновиди документографічного пошуку. А фактографічний пошук може бути чисто-фактографічний (пошук тільки конкретних фактів) або факто-документографічним (пошук фактів та супровідної документації).

Для виконання цих завдань кожен довідково-інформаційний фонд повинен мати відповідні документальні джерела та добре організований довідковий апарат – без цього збережені знання не будуть корисними читачам.

До складу ДІФ відноситься фонд першоджерел інформації та довідково-пошуковий апарат до нього. В ньому збираються та зберігаються різні типи та види документів. Наприклад, до таких документів відносяться опубліковані друковані документи (книги, журнали, спеціальні види технічної літератури), які видають різні видавництва, відомства, інформаційні органи тощо, неопубліковані документи (науково-технічна документація; дисертації, переклади, депоновані рукописи та препринти).

Хвилі цих опублікованих документів надходять в інформаційні та бібліотечно-бібліографічні організації. У яких виконується безпосередньо державний облік та подальша реєстрація, їхнє зберігання, централізована обробка документів та підготовка обліково-реєстраційних, сигнальних бібліографічних та реферативних видань. Саме завдяки такій організації ДІФ

можуть проводити планомірне і, головне, систематичне комплектування своїх фондів необхідними й потрібними документами.

Але складним завданням є збирання неопублікованих науково-технічних документацій або систематичне отримання інформації про їх походження та місце зберігання.

Системи ієрархічного типу передбачають диференціацію довідково-інформаційних фондів на декілька рівнів, які відрізняються повнотою комплектування та функціями в задоволенні запитів користувачів. В таких системах запити споживачів інформації, які не можуть бути виконані в довідково-інформаційних фондах більш нижчого рівня передаються в фонди більш вищого рівня, комплектувані більш повно. Перевагою такого типа систем є можливість обходитися більш простим системним довідково-пошуковим апаратом, а недоліком – переадресація великої кількості запитів та низька оперативність задоволення таких запитів. Даний тип організації системи довідково-інформаційних фондів полягає в основі діючої системи міжбібліотечного абонементу.

Отже, з'ясовано основні підходи та досвід організації довідково-інформаційного фонду на прикладі Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету. Вважаємо перспективним завданням подальше дослідження перспектив розвитку ДІФ НБ МДУ.

Література

1. Положення про Наукову бібліотеку МДУ / Бібліотека Маріупольського державного університету. – Маріуполь, 2012. – 10 с.
2. Ванеев А.Н. Справочник библиографа / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – СПб.: Профессия, 2006. – 592 с.

УДК 930.22(477)

К. В. Приходько
/ м. Маріуполь /

С. Г. КУЛЕШОВ І ЙОГО РОЛЬ В СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОГО ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Важливою ланкою діяльності суспільства є така дисципліна як документознавство. Ця наукова дисципліна досліджує процеси створення й функціонування документів та розробляє принципи побудови документно-комунікаційних систем та методи їхньої діяльності та значущості у наш час, адже ми досить часто стикаємося з документами чи передаємо певну інформацію саме через документ, як першоджерело.

Отже, сьогодні важливо визначити роль Сергія Георгійовича Кулешова у становленні українського документознавства та увиразнити його внесок у розвиток цієї науки.

Сергій Георгійович - керівник розроблення низки національних стандартів України, зокрема, ДСТУ 4163-2003 «Державна уніфікована

система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. вимоги до оформлювання документів» (2003 р.), ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. терміни та визначення понять» (2004), ДСТУ 4423:2005 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами» (Ч.1-2) (2007 р.), а також Стандарту Держкомархіву України СОУ 92.5-22892594-00102004 «Галузева система науково-технічної інформації з архівної справи та документознавства. Структура та основні напрями функціонування» (2005 р.). Нині у його доробку 170 публікацій.

С. Г. Кулешов працює в низці колегіальних органів, зокрема, він- член Наукової ради Держкомархіву України, Нормативно-методичної комісії цього державного комітету, експертної ради ВАК України з історичних наук, Технічного комітету зі стандартизації ТК 144 «Інформація і документація», заступник голови спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій при УНДІАСД. Він є членом редакційних колегій щорічника «Студії з архівної справи та документознавства», міжвідомчого збірника наукових праць «Архівознавство. Археографія. Джерелознавство» [1], археографічного щорічника «Пам'ятки», збірника наукових праць «Термінологія документознавства та суміжних галузей знань», журналів «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія», «Вісник Книжкової палати», «Бібліотечна планета» тощо.

С. Г. Кулешов бере активну участь в підготовці висококваліфікованих кадрів з документознавства. під його керівництвом захистили кандидатські дисертації такі документознавці та архівознавці, як Н. М. Христова, С. В. Сельченкова, О. М. Загорецька, І.Є. Антоненко, Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш, а також книгознавці Л. О. Ткачова (нині доктор політичних наук, професор), В. Ю. Соколов. Він - професор кафедри документальних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, був розробником першого навчального плану підготовки документознавців у цьому закладі вищої освіти (1999 р.). С.Г. Кулешов – автор низки навчальних видань для студентів, зокрема, навчального посібника «Управлінське документознавство» (2003 р.) [2]. Працю вченого на науковій ниві та підготовку ним кадрів відзначено нагородами, зокрема, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, знаком «Відмінник освіти України», почесними грамотами Державного комітету архівів України, Міністерства освіти та науки України, Міністерства культури і туризму України, відзнакою міського Голови м. Києва; за заслуги перед помісною Українською православною церквою Київського Патріархату С. Г. Кулешова нагороджено орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня.

Таким чином, якщо оцінювати творчий доробок С. Г. Кулешова останнього десятиліття, маємо визнати його непересічне значення для розвитку вітчизняного документознавства. Монографічні концепційні студії з історії, теорії документа і науки, яка його вивчає, активна участь у розробленні нормативно-правової бази документаційного забезпечення управління (у т. ч. і в архівній справі), стандартизації ділових процесів,

виступи з найактуальніших питань у фаховій періодиці.

Окрім того, С. Г. Кулешов став одним із перших серед вітчизняних дослідників, хто порушив у постановочному й освітньому плані питання теорії та історії історичного документознавства, управлінського документознавства [48], співвідношення його за змістом із теорією діловодства та керування документаційними процесами. Авторські концепції загального й спеціального документознавства, їх побутування у міждисциплінарному просторі стали не лише «академічним явищем», але й суттєво вплинули на прикладну сферу застосування знань про документ, перш за все, діловодство.

Необхідність ретельного вивчення й освоєння доробку С. Г. Кулешова - це не просто задоволення історіографічного інтересу, а потреба успішного розвитку документознавства завтрашнього дня. Праці науковця є фактом, котрий вартий уваги задля демонстрування еволюції суб'єктивних поглядів ученого й об'єктивної картини розвитку науки.

С. Г. Кулешов приділяє увагу не лише уніфікації типових документів постійного зберігання, що створюються протягом діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств і організацій, а й унікальним документам Національного архівного фонду, бере участь у створенні методики віднесення документів національного архівного фонду до унікальних, грошової оцінки документів Національного архівного фонду тощо. Отож Сергій Георгійович демонструє нам унікальне поєднання теоретика і практика документознавства та архівознавства, який працює в дуже складному науковому світі, що постійно змінюється [3].

Сучасний період діяльності С. Г. Кулешова пов'язаний з обґрунтуванням та розвитком теоретичних (насамперед, це вирішення понятійно-категоріальних питань) та практичних засад управлінського і електронного документознавства в аспектах електронного документостворення, обігу електронних документів та документних потоків, різних видів документів та специфіки функціонування у різних сферах суспільства, уніфікації, стандартизації, нормативно-правової регламентації процесів створення, реєстрації, обігу, зберігання електронних документів, організації автоматизованих інформаційно-пошукових систем, збереженості, пошуку та захисту інформації та доступу до неї, правових питань стосовно юридичної сили електронного документа. Це має особливе значення у зв'язку із відкриттям нового наукового напрямку ВАК України - «соціальні комунікації», куди віднесено й документознавство, архівознавство, книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, за якими присуджуються наукові ступені - «історичні науки» та «соціальні комунікації», а також формуванням комплексу наукових дисциплін документально-комунікаційного напрямку. С. Г. Кулешов брав активну участь у розробці паспорта спеціальності «Документознавство, архівознавство», що відкрилася у незалежній Україні та функціонує понад десять років.

Отже, Сергій Георгійович безпосередньо сприяє розвитку сучасного

комплексу наук в галузі соціальних комунікацій, доводить необхідність врахування тенденцій, що характеризують сучасний стан та подальше оформлення цього напрямку в документознавстві, архівознавстві, книгознавстві, бібліотекознавстві, бібліографознавстві, у період глобальної інформатизації та формування суспільства знань, трансформації діяльності бібліотек та архівів як наукових центрів у галузі соціально-комунікаційної діяльності та формування нових складових документально-комунікаційної діяльності.

Література

1. Збірники наукових праць Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий зб. наук. пр. – Вип. 7. (2005р) 256 с. (Ум. друк. арк. 14,9)

2. Кулешов С. Г. Документология как учебный курс и научная дисциплина / С. Г. Кулешов // Документация в информационном обществе : законодательство и стандарты : докл. и сообщ. на XII Междунар. науч.-практ. конф.(Москва, 22–23 нояб. 2006 г.) / Росархив,

3. Сергій Кулешов : учений-документознавець : до 60-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / Держкомархів України, УНДІАСД ; уклад.: Л. В. Андрієвська, С. С. Артамонова, Г. К. Волкотруб, Р.В. Романовський. - К., 2010. - 124 с.

УДК 001.89:378

О. Я. Садівська
/ м. Маріуполь /

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРУКТУРНОГО ПІДРОЗДІЛУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні загально визнаною стала теза про те, що без накопичення й умілого використання інформації неможливий науково – технічний і соціальний прогрес. Інформація є визначальним чинником розвитку міжнародної, економічної, технічної та наукової сфер людської діяльності. При цьому, звертає на себе увагу одна така властивість інформації: будучи акумульованою і опрацьованою з певних позицій, вона дає нові відомості, приводить до нових знань. Тому природно, що інформаційні ресурси, які є продуктом інтелектуальної діяльності найбільш кваліфікованої і творчо активної частини працездатного населення, в останні роки збільшуються особливо швидко. Тому, дослідження процесів інформаційно–аналітичної діяльності в освітній галузі є перспективним напрямом, що й визначає актуальність теми доповіді. Тракткування теоретичних основ інформаційно–аналітичного забезпечення містять праці Л. Філіпової [5]; організація інформаційно – аналітичного забезпечення закладів освіти є темою

публікацій М. Кисіль [1], С. Наєнко [2], Ю. Триус [4] та інших науковців.

Нові принципи, засоби, форми і методи управління закладом вищої освіти (далі ЗВО) потребують зміни її змісту, потоків, масивів, форм отримання, обробки, передавання та використання інформації. Змінюється програма управління – відповідно змінюється і система інформаційного забезпечення.

Інноваційне управління є стійким розвитком освітнього процесу у ЗВО передбачає, перш за все, формування інноваційної системи інформаційно–аналітичної діяльності як основного інструмента управління. Однією з основних характеристик будь-якої системи, що визначає у результаті ефективність її функціонування, є комунікативність, характеристика циркулюючих в ній інформаційних потоків (Зміст інформації, міра її централізації, джерела здобуття, вивід на рівень ухвалення рішень). Вимоги до цих характеристик різко підвищуються в умовах демократизації вищої школи. При переході в режим самоурядовості особливо зростає потреба в інформації з метою виявлення оптимальних напрямів підвищення ефективності діяльності. Тому дуже важливо пред'являти до відбору інформації підвищені вимоги, а саме: інформація має бути, по – перше, максимально повною за своїм обсягом, по – друге, гранично конкретною.

Збір і аналіз даних для забезпечення стійкого розвитку освітнього процесу в університеті повинен здійснюється з використанням електронних ресурсів локального і видаленого доступу і направлений на здобуття наступної інформації про: а) задоволення споживачів (студентів, їх батьків, стейкхолдерів, засновників ЗВО та ін.); б) відповідність вимогам щодо результатів освітнього процесу у ЗВО; в) характеристики і тенденції розвитку процесів, умов їх реалізації і досягнутих результатів, включаючи можливості проведення застережливих дій; г) «постачальників» абітурієнтів (загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії, коледжі, училища, технікуми тощо).

Для управління стійким розвитком освітнього процесу ЗВО необхідно: 1) визначити свої потреби в різних видах інформації як зовнішньої, так і внутрішньої; 2) визначити і забезпечити доступ до внутрішніх і зовнішніх джерел інформації для всіх зацікавлених сторін; 3) проводити своєчасну оцінку адекватності і актуальності інформації; 4) використовувати дані, інформацію для постановки і реалізації цілей і стратегії ЗВО; 5) забезпечувати відповідну безпеку і конфіденційність інформації [2, с. 63].

В сучасних соціально–економічних умовах вимоги до ефективності управління ЗВО знаходяться у суперечності з можливостями традиційної організації управління. Перспективним напрямком розв'язання такого протиріччя є автоматизація процесів управління навчальним закладом, пов'язаних із прийняттям стратегічно важливих рішень, що потребують ретельного обґрунтування і особливої уваги з боку керівника [53]. Існує єдиний ефективний шлях інтенсифікації – інформатизація системи управління ЗВО на основі створення автоматизованих інформаційних систем і технологій, які забезпечують вирішення завдань збору, обробки, зберігання та ефективного використання інформації у процесі управління.

Система управління ЗВО має створюватися на загальному комплексі моделей, що відображає взаємозв'язок управління навчальним процесом у ЗВО із державною нормативно–інформаційною базою Міністерства освіти і науки.

Повноцінна інформаційна система управління ЗВО має забезпечувати функціонування таких підсистем, як: управління навчально–виховним процесом; управління кадрами; управління контингентом студентів; управління науковою діяльністю; управління фінансово–економічною діяльністю; забезпечення інформаційно–бібліографічної підтримки; перспективний маркетинг та інше.

Процеси управління організацією навчання і управління навчанням мають спільним загальну теорію управління, тому має сенс доповнити модель загальної інформаційної системи управління ЗВО підсистемою, що відповідає за розробку, використання та обробку результатів використання навчальних програмних засобів у межах чітко визначених методичних, технічних та програмних стандартів.

Найпоширенішою автоматизованою системою керування (далі АСК) вищим навчальним закладом є АСК «ЗВО», яку розроблено Науково–дослідним інститутом Прикладних інформаційних технологій Кібернетичного центру Національної академії наук України. Науково–дослідний інститут пропонує закладам вищої освіти рішення автоматизованої системи управління (далі АСУ). Автоматизована система «ЗВО» – ефективний інструмент для комплексної або часткової автоматизації процесів керування ЗВО всіх рівнів акредитації. Використання системи автоматизації суттєво впливає на конкурентні переваги навчального закладу на ринку освітніх послуг, підвищує швидкість і якість роботи з контингентом студентів і співробітників, забезпечує надійність і цілісність управління в цілому.

АСУ ЗВО вирішує велику кількість автоматизованих функцій управління, у тому числі: електронну реєстрацію, обробку даних та документообіг в єдиній інформаційній системі для кожного структурного підрозділу окремо і установи в цілому; планування, контроль та аналіз навчальної діяльності; оперативний доступ до інформації, що супроводжує навчальний процес; єдину систему звітів як внутрішніх, так і за вимогами МОН України; системи безпеки даних з урахуванням вимог законодавства. Переваги АСУ «ЗВО»: унікальні можливості безпосереднього обміну даними з ІВС «Освіта» та «Education»; високий рівень надійності і безпеки бази даних, регулярне оновлення і постійна сервісна підтримка; управління та розподіл прав доступу системи з використанням апаратно–програмних засобів; індивідуальне навчання по роботі з системою.

На даний момент в Україні існують пакети комп'ютерних систем «Деканат», «Бібліограф», «Колоквіум», «ПС–персонал», випущені підприємством «Політек–Софт». Однак, не розроблено єдиної інформаційної системи управління ЗВО [3].

Автоматизована інформаційна система є одним з головних чинників підвищення ефективності діяльності ЗВО за рахунок вирішення завдань щодо

відображення навчальних планів і розкладу, оперативного доступу до поточної успішності. Час локальних версій систем (наприклад, у масштабах факультету) вже є не актуальним, і мова йде про створення повнофункціональних ІС, що пов'язують всі основні структури ЗВО (деканати, кафедри факультети, бухгалтерію, відділ кадрів та ін.). До складу автоматизованої ІС повинні входити декілька підсистем. Основними є: деканат, кадри, бухгалтерія, навчально–методичне управління. Функціонування web–серверу і баз даних забезпечуватимуть єдиний інформаційний простір деканатів факультетів, які виступають в якості центральних ланок ІС та основних служб і підрозділів ЗВО.

Основні функції та потоки інформації навчально–методичного управління: внесення навчальних планів спеціальностей в ІС; формування та редагування навчального плану; перевірка навчального плану на відповідність вимогам Державного стандарту. Підсистемі «Ректорат» оперативно надається інформація з центральної бази даних про всі аспекти функціонування ЗВО (деканати, кафедри, відділи) [3].

Таким чином, з огляду на сучасні реалії розвитку інформаційного суспільства, актуальним є автоматизація процесу управління ЗВО. Використання такої системи дозволяє: підвищити ефективність процесу управління (за рахунок оперативності в отриманні достовірної інформації про стан об'єктів управління та скорочення часу управління); звільнити органи управління всіх рівнів від рутинної праці зі збору інформації та складання звітів; скоротити паперові потоки документообігу та перейти на безпаперове діловодство; стандартизувати діловодство; використовувати інформаційний ресурс управління освіти зовнішніми користувачами.

Комплексне, раціональне поєднання документаційного забезпечення діяльності освітніх установ та інформаційного забезпечення процесів управління освітньої галузі (управлінського документа та інформаційної складової) дозволить перейти до раціональної моделі функціонування освітнього закладу.

Література

1. Кісіль М. В. Вимоги до вищої освіти в контексті формування інноваційно-інформаційного суспільства [Електронний ресурс] // Прикарпатський вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Думка / гол. ред. В.М. Мойсишин. – Вип. 3 (11). – Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ імені В. Стефаніка, 2010. – С. 41–50. – Режим доступу: <http://vidomo.if.ua/index.php/2012-03-17-10-02-11/329-2012-03-17-10-01-12>

2. Наєнко С. Удосконалення організаційної структури управління державним вищим навчальним закладом / С.Наєнко // Освіта і управління. – 2007. – Т.10. – С. 61–67.

3. Обухович В.Г. Інформаційні технології у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / В.Г.Обухович // Народна освіта. – 2007. – № 2. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2007-2/07ovgvnz.htm>

4. Триус Ю.В. Інформаційно-аналітична система управління

навчальним процесом ВНЗ [Електронний ресурс] / Ю.В.Триус, І.В.Стеценко, І.В.Герасименко [та ін.] // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – № 9. – С. 40–49. <http://ite.ksu.ks.ua/2011>

5. Філіпова Л. Я. Аналітична складова інформаційної діяльності: уточнення сутності, ознак і процесів [Електронний ресурс] / Л. Я. Філіпова, І. В. Захарова // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. – Х. : ХДАК, 2009. – Вип. 28. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/vkhdak/2009_28/V28-2-01.pdf

УДК 792(477)

А. В. Садовська
/ м. Маріуполь /

АМАТОРСЬКИЙ ТЕАТР В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ІСТОРИОГРАФІЇ

Аналіз феномену аматорського театрального мистецтва в Україні показує, що у вітчизняних культурологічних, філософських, соціологічних, мистецтвознавчих, історичних та етнографічних працях ці питання недостатньо досліджені та висвітлені. На жаль ще не існує достатньої кількості наукових досліджень, в яких би узагальнювалася історія розвитку аматорського театрального мистецтва України, окрім, переважно, статей в газетах та публікацій у соціальних мережах. Слід зазначити, що сучасне аматорське театральне мистецтво є суттєвим внеском в історію української культури, воно відіграло і відіграє значну роль у поширенні української мови, формуванні національної свідомості, в утвердженні демократичних ідеалів та істотно впливає на процес національної ідентифікації.

Розвиток національної професійної театральної школи традиційно досліджується українським та зарубіжним мистецтвознавством у контексті загальної теорії художньої творчості та її спеціалізованої багатожанровості. Порівняно менш дослідженою залишається культурно-історична еволюція українського аматорського театру, заснованого на сценічній діяльності самодіяльних режисерів, акторів та музикантів.

Проте, попри значимість доробку вчених, дослідження аматорського театрального мистецтва України в аспекті національної культурної традиції та в проекції мистецьких тенденцій ще потребує історичного та мистецтвознавчого аналізу, на що вказують театрознавчі публікації О. Кисіля, М. Єсипенка, Б. Романицького та ін.

Значення і вплив аматорських театральних колективів та любительських гуртків на розвиток театрального мистецтва в Україні висвітлено в працях з історії театру Н. Андріанової, О. Красильникової, М. Йосипенка, О. Кисіля, Б. Романицького, Й. Федаса та ін. Окремі аспекти становлення аматорського театрального мистецтва розкриваються в історико-культурологічних, мистецтвознавчих роботах В. Бурдуланюка, Л. Дорогих.

З проблем розвитку аматорського мистецтва в Україні протягом досить

довгого часу з'являються лише поодинокі роботи. Так, проблему функціонування аматорських театрів частково висвітлювали у своїх дослідженнях Л. Архимович, О. Шресер-Ткаченко, А. Ольховський, О. Васюта, О. Волосатих. З мистецтвознавчої літератури дожовтневого періоду доцільно виокремити працю історика театру М. Дризена, присвячену історії аматорського мистецтва в підросійській Україні у галузях живопису, літератури, музики і театру.

З поміж сучасних фахових розвідок з історії аматорського мистецтва України слід виокремити дисертаційну роботу Т. Никоненко про діяльність культурно-мистецьких дворянських салонів в Україні другої половини XVIII–XIX ст. Предметом дисертаційного дослідження Н. Чечель стала діяльність українського романтично-мелодраматичного публічного театру XIX ст. Він етнографічно розвинувся з староукраїнського аматорського театру, який поступово набував урбанізованого професійного вигляду.

Для середини XIX ст. було характерним функціонування аматорського інтелігентсько-українофільського театру, який з XX ст. поступився реалістичному (соціальному та психологічному) побутовому театру, закоріненому в українське народне театральне мистецтво.

Слід наголосити на тому, що для цієї доповіді дуже важливою є думка вчених, які вивчали українське театральне мистецтво – Д. Антоновича та С. Чарнецького про те, що аматорський театр був початком, відправним моментом в історії українського театрального мистецтва у цілому. У працях О. Казимиrowa, Ю. Кулікова, Ю. Петрова аматорський театр досліджується як культурне явище.

На сучасному етапі аматорське театральне мистецтво досліджують: Л. Дорогих як історико-культурне явище України другої половини XIX ст.; О. Матола досліджує діяльність

аматорських театральних осередків в культурі України у XIX ст.; І. Ян розглядає український аматорський театр Східної Галичини та Наддніпрянщини кінця XIX–початку XX ст. Цікавим є дослідження Р. Коломієць щодо традицій, канонів і новації українського театру XIX–початку XX ст. [4].

У розвідці О. Ізваріної «Аматорські театри в Україні XIX–початку XX ст. як чинник формування українського оперного мистецтва» досліджено значення вітчизняного сценічного аматорського мистецтва у справі становлення української національної опери [2].

Висвітлення не вирішених раніше частин загальної проблеми щодо вивчення регіональних традицій аматорського театрального мистецтва є невичерпним об'єктом дослідження духовної культури суспільства на сучасному етапі. Аматорське театральне мистецтво у Миколаївській області досліджують Л. Калініна і А. Стокроцька в контексті сучасних соціокультурних процесів [3].

Діяльність аматорських театральних колективів Миколаївщини досліджується як невід'ємна складова української театральної культури, як національне історико-культурне явище. Висвітлюються витоки виникнення та

розвитку аматорських театрів, зроблено детальний аналіз діяльності аматорських театральних колективів, визначена їх етно-зберегаюча, етно-консолідуєча роль у процесах національного культуротворення, національно-культурного відродження та збереження культурної ідентичності.

Історико-культурний контекст становлення українського аматорського театру Наддніпрянщини як невід'ємної складової української театральної культури в проекції мистецьких тенденцій потребував історичного та мистецтвознавчого аналізу. Цим і був зумовлений вибір теми статті, запропонованої І. Ян, метою якої є дослідження специфіки розвитку українського аматорського театру Наддніпрянщини кінця ХІХ–початку ХХ ст. у структурі тогочасних соціокультурних процесів [5]. Актуальність теми її дослідження полягає у тому, що у процесі національної самоідентифікації на сучасному етапі актуалізуються питання вивчення особливостей національної культурної спадщини, реконструкції культурно-мистецьких процесів, висвітлення творчої атмосфери мистецького минулого.

Дослідження українського аматорського театру Наддніпрянщини в контексті національної культурної традиції дає змогу відтворити загальне культурно-історичне тло, проаналізувати провідні тенденції розвитку національної театральної культури, висвітлити діяльність провідних українських театральних митців означеного часу. Проте залишалася малодослідженою проблема культуротворчого впливу аматорського театального руху та його осередків на формування українського стаціонарного професійного театру. Тому мета і актуальність її статті – висвітлити процес розвитку аматорського театру як першооснови стаціонарного професійного театру – зумовлена наявними прогалинами у дослідженні даної проблеми.

На думку дослідниці, аматорські театральні колективи Наддніпрянщини у час тотальної русифікації, імперських заборон та етнічних переслідувань були важливими чинниками національно-культурного відродження. Їх творча діяльність сприяла консолідації українського суспільства, популяризації української мови, етнографічних особливостей, звичаїв українців, національному самоутвердженню та збереженню культурної ідентичності.

Важливі аспекти театального життя Українського Приазов'я, зокрема розвиток аматорського театру у Маріуполі, всебічно досліджує викладач Маріупольського державного університету, кандидат історичних наук О. Демідко [1]. Молодий вчений аргументовано довела, що цей самобутній мистецький феномен потребував наукового осмислення з позицій розуміння його національно-культурної цілісності у період ХІХ–ХХІ ст., коли відбувалось і продовжує відбуватись формування, творче становлення та пошук власного шляху у театральному мистецтві та розвиток своєрідної театральної культури регіону.

Разом з тим, на думку дослідниці велика кількість ще неопрацьованого матеріалу щодо аматорського театру в Українському Приазов'ї зосереджено та зберігається в афішах, театральних програмках та у періодичних виданнях різних історичних періодів. Дослідження культурно-історичних аспектів

виникнення, розвитку та сьогодення аматорського театрального мистецтва в означеному регіоні України є важливим і перспективним.

Отже, в умовах плідних і довготривалих взаємовпливів любительського і професійного українського театрального руху в Україні став помітним явищем національної культури й першоосновою стаціонарного професійного театру. З другої половини ХІХ ст. до проголошення радянської влади в Україні його поширенню активно сприяли прогресивні представники української творчої та демократичної інтелігенції. Музично-театральні салони виконали, зокрема, важливу підготовчу місію для справи утворення нового українського театру: тут формувалися професійно компетентні актори, режисери й драматурги – патріоти українського національного театру.

У незалежній Україні аматорський театр користується значною популярністю у навчальних закладах як засіб ідейно-національного впливу на суспільну свідомість молодого покоління держави.

Перспективи щодо подальших досліджень проблеми:

– аматорський театральний рух в Україні у цілому та в її регіонах, зокрема в Українському Приазов'ї, спрямований на розвиток аматорських театрального і збагачення досвіду їх діяльності у національно-культурному поступу;

– раніше аматорське театральне мистецтво було здобутком обмеженого кола спеціалістів і любителів, а тепер воно виступає не тільки посередником, а й провідником у світі сучасного українського мистецтва, який розкриває своїм глядачам особливості цього виду мистецтва, поєднуючи у собі комунікативні та естетико-виховні функції;

– серед різних видів естетичної діяльності аматорська театральна діяльність посідає особливе місце – вона сприяє формуванню не тільки спеціальних, а й загальних здібностей особистості до творчої діяльності, і все це відбувається завдяки унікальній функціональності як театрального мистецтва взагалі, так й мистецтва аматорського театру зокрема.

Література

1. Демідко О. О. Ілюстрована історія театральної культури Маріуполя. Монографія / О. О. Демідко. – Київ: КИТ, 2017. – 276 с.

2. Ізваріна О. М. Аматорські театри в Україні ХІХ–початку ХХ ст. як чинник формування українського оперного мистецтва / О. М. Ізваріна // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. пр. – К., 2010. – Вип. 18. – С. 146–152.

3. Калініна Л. А. Культурно-історичні аспекти аматорського театрального руху на Миколаївщині / Л. А. Калініна, А. О. Стокроцька // Молодий вчений. – 2018. – № 4 (56), квітень. – С. 433–437.

4. Коломієць Р. Г. Традиції, канони і новації українського театру. початок ХІХ–початок ХХ ст. / Р. Г. Коломієць. – К.: Інтертехнологія, 2008. – 135 с.

5. Ян І. М. Український аматорський театр Наддніпрянщини: кінець ХІХ–початок ХХ ст. / І. М. Ян // Мистецтвознавство. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2016. – № 4. – С. 124–128.

ВПЛИВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НА ПРОЦЕС ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

Автоматизація розуміється як застосування програмно-технічних засобів, економіко-математичних методів і систем управління, частково або повністю звільняють людину від виконання рутинних операцій в процесах збору, перетворення, передачі і використання інформації.

Метою автоматизації є підвищення продуктивності і ефективності праці, поліпшення якості інформаційної продукції і послуг, усунення одноманітних трудомістких і монотонних операцій.

Для бібліотечної практики притаманні такі основні переваги автоматизації: усунення рутинних ручних операцій, немінучих при обробці інформації; істотне прискорення процесів обробки і перетворення даних; підвищення точності облікових і звітних даних; розширення можливостей організації і різнобічного використання інформаційних ресурсів за рахунок, зокрема, використання високоорганізованих структур даних і систем управління ними; вивільнення часу працівників для вирішення творчих завдань. Однак, в бібліотечні технології автоматизація вносить також ряд додаткових переваг, відомих усім працівникам автоматизованих бібліотек [2, с. 34].

Бібліотека являє собою заклад, який містить інтелектуальні цінності суспільства і забезпечує використання цих цінностей для цілей освіти, наукових досліджень і культурного розвитку особистості. Бібліотека грає важливу роль в навчально-виховній і науково-дослідній роботі закладу вищої освіти. Автоматизація і механізація бібліотеці – бібліографічних процесів покликані вирішувати такі завдання, як полегшення бібліотечної праці, підвищення її продуктивності, поліпшення обслуговування читачів.

Поняття «сучасна бібліотека» має широкий зміст. Її основна відмінність від «традиційної бібліотеки» у використанні нових методів бібліотечного обслуговування на базі комп'ютерної технології, які дозволяють сучасному читачеві знайти необхідну інформацію в досить розвиненій сучасній бібліотечній системі.

Теоретичні проблеми автоматизації бібліотеки – бібліографічні процеси, які носять комплексний багатогалузевий характер.

Для бібліотеки, в силу її особливостей, соціальної спрямованості і пріоритетної ролі людського фактора особливу роль в процесі проектного дослідження і розробки грає етап допроектного дослідження, що вимагає ретельності і повноти проведення всіх основних його складових. Успішне вирішення проблеми побудови АБІС базується на оптимальному виборі або розробці програмно-апаратного забезпечення, вироблення ефективності автоматизованої технології і пов'язаного з нею комплексу інформаційно-

лінгвістичних засобів і організаційно-управлінських рішень. Розробка основних компонентів АБІС проводиться відповідно до загальної метою автоматизації та завданнями об'єктів автоматизації, відповідно до обраних критеріїв ефективності на платформі системного аналізу та з урахуванням вимог сучасних інформаційних технологій.

Всебічне, наукове обґрунтування і націлене на успішну практичну реалізацію рішення проблеми автоматизації бібліотечно-інформаційний систем вимагає дотримання базових принципів побудови АБІС і сукупності рекомендацій щодо практичного впровадження результатів розробки.

Науково-методичної платформою ефективної побудови АБІС і мереж є наступні базові принципи: ідентичності, апаратною сумісності, інтегрованості і модульності програмного забезпечення, технологічності однократності, корпоративності, мережевої інтеграції, моніторингу та управління, міжнародної кооперації [4 с. 37-38].

Отже, сучасна бібліотека безпосередньо пов'язана з розвитком інформатики та інформаційної техніці; інформаційні технології дозволяють набути їй сучасної, актуальної та оперативної установи в наданні інформації. Інформаційні технології в бібліотечній справі базуються на основі апаратних засобів і програмних продуктів.

Апаратні засоби відносяться до числа опорних технологій. Опорні технології – це такі інформаційні технології які можуть застосовуватися в будь-якій сфері людської діяльності.

Програмні продукти поділяються на операційні системи, призначені для користувача оболонки, допоміжні програми, комунікаційні програми, антивірусні програми.

У меншій мірі можна віднести до опорних технології, так звані пакети функціональної обробці інформації. До них відносяться текстові і табличні редактори, системи управління базами даних, офісні інтегровані пакети, програми синтезу і розпізнавання мови і програмні продукти забезпечення розподіленої обробки інформації. В даний час у зв'язку з бурхливим розвитком наукових знань і числом професійних завдань виникає ієрархічна система управління, в тому числі система управління бібліотечно-бібліографічними процесами; де на кожному ступені управління створюється автоматизоване робоче місце. В основу робочого систематизованого місця покладені принципи системності, гнучкості, стійкості, ефективності, де: системність, гнучкість, стійкість, ефективність.

Ефективність досягається тільки при раціональній організації процесу і розмежуванням обов'язки між людиною і машиною. Автоматизоване робоче місце (АРМ) може бути: індивідуальне, групове, колективне. У більшості випадків стосовно бібліотечно-інформаційної галузі АРМ виступає в ролі таких різновидів – «користувача», «комплектатор», «бібліотекар», «бібліограф», «адміністратора мережі».

АРМ насамперед повинні бути обладнані: технічним забезпеченням, програмне забезпечення, а також прикладні програми, забезпечення для організації професійних завдань бібліотечної інформаційної діяльності

(яскравим прикладом може служити автоматизована бібліотечно-інформаційна система MARC і MARCSQL), інформаційне забезпечення, організаційне забезпечення, правове забезпечення, дотримання норм безпеки.

Робота бібліотек неможлива без використання в своїй роботі можливостей системи Інтернет, її ресурсів і пошукових систем. Впроваджені такі пошукові системи Інтернет – Yandex, Rambler, Google тощо.

Технологія пошуку в системі Інтернет має на увазі наявність каталогів і пошукових серверів.

Найпростіший запит – формулювання фрази в рядку запиту. У відповіді отримуємо списки адрес документів, які зустрічають всі ці слова в різних відмінках, числах і словоформах. На початку списку виявляться документи, де слова запиту зустрічаються найбільшу кількість разів і стоять як можна ближче один до одного. А якщо необхідно отримати тільки ті документи, де слова фрази запиту стоять поспіль, необхідно їх узяти в лапки. Для додавання певних ознак і понять необхідно дописати до лапок дужки, де вказати через кому ці ознаки. Якщо необхідно обмежитися деякими словами з формулювання запиту, що підлягає пошуку візьмемо в дужки, а решта непотрібне винесемо за межі.

З появою MARC-SQL бібліотеки знайшли нову можливість більш оперативного і якісного обслуговування користувачів і обробки документів [3, с. 69-70].

АІБС MARC-SQL відноситься до сімейства третього покоління і є продовженням розвитку автоматизованих інформаційних бібліотечних систем сімейства MARC. АІБС MARC-SQL забезпечує комплексну автоматизацію всіх бібліотечних процесів: комплектування літератури; створення і ведення електронного каталогу; систематизацію; обробку що надходять видань; довідково-інформаційне обслуговування; обслуговування читачів; облік бібліотечного фонду; міжбібліотечний абонемент.

MARC-SQL складається з п'яти АРМ-ів: адміністратор, каталогізатор, пошук, комплектування та абонемент.

У підсистемі «пошук» здійснюється 3 види пошуку: простий, розширений, фіксований, пошук по словникам [1, с. 31-34].

Отже, АІБС MARC-SQL дозволяє надати доступ через Інтернет до своєї бази даних для пошуку, перегляду та замовлення документів, навіть якщо ця база була створена за допомогою розрахованого на одного користувача або мережевого варіанту АІБС MARC. Через MARC-SQL користувач може звернутися на Web-сервер бібліотеки. АІБС MARC-SQL – продукт MARC-Web, яка дозволяє користувачам мати доступ до інших баз даних через Інтернет.

Всебічне наукове обґрунтування процесу інформатизації бібліотечної діяльності націлене на успішну практичну реалізацію рішення проблеми автоматизації бібліотечно-інформаційних систем вимагає дотримання базових принципів побудови АІБС і сукупності рекомендацій щодо практичного впровадження результатів розробки.

Литература

1. Беляева И. Р., Самойлова Л. И. Библиотека вуза – центр распространения знаний, духовного и интеллектуального общения [Текст] /И. Р. Беляева// Университетская книга. –2006. –№6.–С.31–34.
2. Жабко Е. Д. Поэкспериментируем в chat-режиме/ Е.Д. Жабко// Б-ка. – 2002. - № 6. – С. 33–35.
3. Зеленина Г. Н., Гальцева Т. Е. Электронный каталог в библиотеке[Текст] /Г. Н. Зеленина // НТБ.–1995.–№ 10–11,–С. 68–72.
4. Кононученко Л. Вплив комп'ютерних технологій на інформаційні потреби користувачів бібліотек України : (На прикладі ОУНБ України) // Вісник Книжкової палати. – 2005. – № 2. – С. 37–39.

УДК 005.5

С. І. Скрибченко
/ м. Маріуполь /

СУТЬ КАТЕГОРІЙ УПРАВЛІННЯ ТА СЛУЖБИ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ АБО ІНШИМИ ПЕРВИННИМИ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність теми зумовлена тим, що розвиток продуктивних сил суспільства супроводжується поглибленням поділу праці, що породжує об'єктивну необхідність координації різних видів і різновидностей праці в добре організованих соціально-ринкових системах. Управління є необхідним елементом ефективної форми організації колективної діяльності людей. Воно має місце скрізь, де виникає необхідність впливу на об'єкт або на певну систему з метою її упорядкування або переведення її з одного стану в інший. Тому управління необхідно здійснювати практично на всіх стадіях виробництва.

У системі суспільного виробництва управління здійснюється в різних його видах. Це технічне управління природними і технологічними процесами: подача електроенергії, рух літаків, обробка деталей тощо. Це державне управління соціально-економічними процесами в суспільстві через різні інститути – правову систему, міністерства, відомства, місцеві органи влади та ін. Це ідеологічне управління, яке включає донесення до відома членів суспільства, різних організацій, зокрема комерційних, визначених концепцій їх розвитку [2]. Це господарське управління виробничою й економічною діяльністю різних організацій, які функціонують у системі ринкових відносин. Господарське управління враховує складність соціально-ринкових систем, різновидність факторів, що впливають на їх організацію, підвищену рухливість внутрішніх елементів, здатність до самовдосконалення, підвищення свого організаційного рівня. Виходячи з принципу системного підходу, управління можна визначити як цілеспрямовану діяльність людини, за допомогою якої вона впорядковує і підкоряє своїм інтересам елементи

внутрішнього і зовнішнього середовища об'єкта управління.

Елементи, на які спрямована ця діяльність, створюють об'єкт управління, який має, як правило, параметри як в просторі, так і часі. Об'єктами такого виду управління, перш за все, є різні форми суспільних відносин, поведінки і діяльності людей. На підприємстві об'єктами управління виступають також всі матеріальні й грошові ресурси. У зв'язку з цим широко використовуються такі поняття, як управління фінансами, маркетингом, науково-технічним прогресом, якістю праці і продукції, ефективністю виробництва тощо. Управління можна трактувати як цілеспрямовану дію на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку в зв'язку зі зміною обставин

Управління підприємством або іншими первинними суб'єктами господарювання – це постійний і системний вплив на діяльність його структур для забезпечення узгодженої роботи і досягнення кінцевого позитивного результату. Близьким до згаданого є визначення процесу управління як діяльності об'єднаних у певну структуру суб'єктів управління, направленої на досягнення поставленої мети управління шляхом реалізації певних функцій і використання відповідних методів і принципів управління. Правильно спроектований процес управління забезпечує успіх організації [5].

Об'єктивну необхідність управління будь-яким суб'єктом господарювання зумовлено процесами поділу праці у виробництві чи в іншій діяльності. Розрізняють дві форми поділу праці: горизонтальну та вертикальну. Горизонтальна – це поділ праці через поділ трудових операцій на окремі завдання. Результатом горизонтального поділу праці є формування підрозділів підприємства (фірми), які виконують певні частини загального трансформаційного процесу. Оскільки роботу на підприємстві (фірмі) поділено між окремими підрозділами та окремими виконавцями, хтось має координувати їх дії, щоб досягти загальної діяльності. Тому виникає потреба у відокремленні управлінської праці від виконавчої. Отже, необхідність управління пов'язана з процесами поділу праці на підприємстві (фірмі).

Управління, що є діяльністю спрямованою на координацію роботи інших людей (трудових колективів), є складною системою [1]. Диференціація та координація управлінської праці, формування рівнів управління здійснюється за допомогою вертикального поділу праці.

Поняття «інформаційна служба» є досить загальним і має різнобічне застосування. Воно охоплює різні принципи, цілі, види діяльності і функції. Поняття «інформаційна служба» вживається вільно і в різних значеннях, незважаючи на те, що даний термін складний для розуміння. Він означає як функцію, так і людей, які її виконують: він визначає соціальний посадовий стан і одночасно є навчальною дисципліною і галуззю наукових досліджень.

Фундаментальний оксфордський словник англійської мови вперше виданий ще у 1933 р., дає такі тлумачення: це спосіб та манера спілкування з людьми (працівниками); це влада та мистецтво керівництва; це вміння та адміністративні навички в організації ефективної роботи апарату управління (служб працівників); це орган управління, адміністративні одиниці, служби і

підрозділи.

З наукової точки зору, служба інформації – це уміння використовувати об'єктивні закони і закономірності, які використовуються в галузі управлінської діяльності [7]. Служба інформації розглядає підприємство не тільки як технологічну ланку суспільного виробництва, а й як соціально-виробничу підсистему ринкових відносин.

1. Як процес – інтеграційний, за допомогою якого професійно підготовлені спеціалісти формують організації і керують ними.

2. Як функції управління, за допомогою яких менеджери забезпечують умови для ефективної праці робітників організації: планування – виявляють цілі, завдання забезпечують єдину направленість зусиль колективу; організування – проектування структури організації, визначення конкретних завдань, розподіл їх між працівниками; координування – взаємоузгодження дій різних підрозділів і працівників; мотивування – створення системи стимулів, завдяки якій дії працівників будуть спрямовані на досягнення поставленої мети; контролювання – безперервне порівняння фактичних результатів роботи підлеглих із запланованими результатами, оцінка і коректування їх діяльності.

3. Як люди, керуючі організацією, – це керівники ринкової орієнтації, які своєчасно реагують на кон'юнктуру і динаміку пропозицій.

4. Як орган або апарат управління є складовою частиною організацій. Головне завдання – ефективне використання і координація всіх ресурсів організації.

5. Як наука управління, основу якої складає вся сума накопичених знань у вигляді концепцій, теорій, принципів і форм управлінської діяльності. Виявляє фактори і умови, за яких спільна праця людей є найбільш корисною.

6. Як мистецтво управління базується на тому, що організації – це складні системи, на функціонування яких впливають різні фактори. Цей процес потребує розвитку особистих якостей менеджера.

Аналіз різних визначень служби інформації, а також дослідження проблем на мікрорівні в умовах становлення і розвитку ринкових відносин в Україні дає можливість, на думку доктора економічних наук А.В. Шегди, сформулювати таке його визначення: служба інформації – це функція управлінського апарату розвинутого сучасного виробництва з використання законів і закономірностей суспільного розвитку, які дозволять організувати ефективно, конкурентно спроможне виробництво в умовах, коли постійно змінюється зовнішнє і внутрішнє середовище життєдіяльності [3].

Служба інформації поширена скрізь, де має місце будь-яка діяльність, але з найвищим ефектом здійснюється за умов вільного підприємництва, де переважає ринковий тип господарювання. Тому його можна розглядати як сукупність стратегій, філософій, принципів, методів, засобів і форм наукового керівництва будь-якою діяльністю з метою підвищення її ефективності та задоволення ринкових потреб споживачів. Його складовими є теорія керівництва, мистецтво управління і практичний досвід управління [5]. Можна розглядати як єдине ціле, що складається з елементів (частин). І

такими частинами є цілі і принципи менеджменту, функції, методи менеджменту, курси менеджерів, структура управління бізнесом, техніка і технологія управління, інформація в менеджменті. Сучасна система поглядів на управління відома як “тиха управлінська революція”, тому що вона не руйнує ті системи і методи менеджменту, які уже склалися, а постійно доповнює їх та пристосовує до нових умов. Її початок співпадає зі вступом розвинутого суспільства в інформаційну стадію. Основні складові успіху лежать не в середині, а на зовнішній стороні того чи іншого суб’єкта господарювання (фірми). Успіх залежить від того, наскільки вдало фірма пристосовується до зовнішнього середовища. Ситуаційний підхід є відповідь на вплив зовнішнього середовища. Організаційні механізми пристосовуються до виявлення нових проблем і прийняття нових рішень. Втіленням нового підходу є стратегічне управління, яке передбачає доповнити планування потенціалу фірми розробкою її стратегії, враховуючи прогнози її майбутнього стану. Зміна ситуації викликає зміну стратегії. Нова концепція управління диктує свої умови персоналу, нову управлінську культуру (прагнення до радикальних змін; готовність до ризику, орієнтацію на розвиток нових ефективних можливостей тощо).

Література

1. Плотников М. В. Эффективные коммуникации в организации [Электронный ресурс] / Плотников М. В. – Режим доступа: http://www.elitarium.ru/2008/11/26/kommunikacii_organizacija.html
2. Петрук Н. К. Організація як суспільний феномен: засади соціально-філософського аналізу / Н. К. Петрук. – К.: Центр духовної культури, 2004. – № 43.
3. Беляков О. О. Роль засобів масової комунікації у формуванні екологічної політики [Електронний ресурс] / О. О. Беляков. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=28>.
4. Різун В. В. Теорія масової комунікації [Електронний ресурс] / В. В. Різун. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=1>.
5. Лейхиф Дж. М. Бизнес-коммуникации / Дж. М. Лейхиф, Дж. М. Пенроуз. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
6. Яловега Н. І. Принципи застосування основних комунікаційних інструментів у діяльності підприємств споживчої кооперації [Електронний ресурс] / Яловега Н. І. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/19_NNM_2007/Economics/23199.doc.htm.
7. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1999. – 800 с. 10. Дудар Т. Г. Менеджмент : навч. посібник / Т. Г. Дудар, Р. В. Волошин, В. Т. Дудар.– К.: Центр учбової літератури, 2013. – 336

БІБЛІОТЕЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Роль бібліотек у культурному житті суспільства обумовлена їх загальнодоступністю, можливістю безкоштовного користування інформаційно-бібліотечними ресурсами. На цьому заснована соціально-адаптаційна функція бібліотек, їх стабільний вплив на суспільну свідомість та культуру. Бібліотека як культурний інститут характеризується сьогодні ускладненням функціональної спрямованості діяльності [1].

На етапі стрімкого впровадження цифрових технологій у всі сфери суспільного життя проблеми управління сучасною бібліотекою є надзвичайно актуальними. «Сучасна бібліотека потребує такої моделі управління (менеджменту) та структури, які були б здатними системно підтримувати в колективі інноваційну активність для реалізації традиційних та інноваційних завдань, забезпечення конкурентоспроможності на ринку інформаційних продуктів і послуг, розкриття багатопланового потенціалу. Виконання цих умов дозволить не лише розв'язати проблеми з конкретними реформами, а й створить основу для розробки та впровадження системних нововведень [2].

Сутність бібліотечного менеджменту – визначення місії бібліотеки та пріоритетів стратегічного розвитку (напрямів) і тактики (методів) управління бібліотекою. Як зазначає Т. Вилегжаніна «Сучасна бібліотека – складна система і потребує професійного управління, яке охоплює всі сторони її виробничо-господарської й соціальної діяльності, забезпечує ефективне функціонування на основі планомірного здійснення комплексу організаційних, виробничих, технологічних, соціальних та виховних заходів» [3].

Концепція бібліотечного менеджменту отримала свій розвиток наприкінці ХХ ст. (90-ті рр. ХХ ст.) і широко висвітлена в роботах І. Суислової, яка запропонувала концепцію бібліотечного менеджменту, суть якого полягає «в ефективному використанні людського потенціалу, спрямованого на розвиток здібностей персоналу до спільних дій, невіддільність від організаційної культури, заснованої на чесності та довірі до людей, еволюційний характер розвитку систем і методів, доповнення сформованих структур і поступове їх пристосування до нових умов, передбачення змін, гнучкість і екстреність управлінських рішень на основі підприємливості, ініціативи, творчості, пріоритет стратегічної спрямованості управління» [4, с. 23].

Бібліотечний менеджмент визначає наступні напрями діяльності:

- техніко-технологічна діяльність, що активно втілюється шляхом застосування та освоєння у бібліотеці нових технічних засобів, комп'ютерних технологій, створення інноваційних груп, нових відділів;
- управлінська діяльність з координації дій у внутрішньому середовищі бібліотеки, забезпечення узгодженості технологічних процесів і дій

працівників з метою досягнення конкретних результатів;

- управлінська діяльність з організації взаємодії бібліотеки із зовнішнім середовищем, зокрема взаємовідносини з користувачами, партнерами, спонсорами.

В організації управління діяльністю бібліотеки важливе значення на часі має виконання основних функцій, серед яких:

- координаційна функція управління, що проявляється у погодженні з цілями та термінами дій, розподілі бібліотечних ресурсів, об'ємів та видів робіт між працівниками, підрозділами та бібліотеками для уникнення дублювання;

- функція регулювання – підтримка рівня роботи, окремого процесу у заданому режимі, які визначаються технологічними інструкціями та регламентуючими документами (статут, положення, посадові інструкції інші нормативні документи).

Важливе значення у бібліотечному менеджменті має наукова організація праці (НОП), що включає комплекс заходів із забезпечення раціонального впорядкування діяльності, впровадження якої є реалізація комплексу організаційних, технічно-економічних, соціально-психологічних, санітарно-гігієнічних заходів, що забезпечує покращення умов бібліотечної праці та його ефективності. Високу якість роботи забезпечує саме вдала наукова організація праці: чітка регламентація праці та її оцінка, ритмічність, розподіл та кооперація, ротація кадрів, можливість відпочинку та відновлення працездатності, наявність резерву кадрів.

Сучасний бібліотечний менеджмент має особливе значення у зв'язку з динамікою розвитку діяльності бібліотеки та визначає його головні напрями: стратегічний менеджмент; інноваційний менеджмент; управління персоналом; соціально етичний маркетинг [5]. Окрім того, важливим є такий напрям як ситуативний менеджмент, що утверджується як дієвий засіб управління організацією та має переваги у застосуванні гнучкості змісту, форм і методів управління. Ситуативний менеджмент надає можливість здійснювати адекватний аналіз конкретної ситуації, пошук альтернативних рішень, обираючи найприйнятнішого варіанту дій в існуючій ситуації, що є важливим для адаптації бібліотеки до нового соціально-економічного середовища [6].

В цифрову епоху актуалізується інформаційний менеджмент, який розглядається як новий тип управління бібліотекою на основі комплексного використання всіх видів інформації: науково-дослідної, технологічної, матеріально-технічної, кадрової, фінансової із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, сьогодні бібліотеки, як соціокомунікаційні установи, трансформуються, все більше набуваючи ознак інформаційних центрів, що функціонують в умовах цифровізації суспільства та забезпечують споживачам інтелектуального продукту високий рівень інформаційного сервісу. В таких умовах бібліотечний менеджмент сприятиме ефективному функціонуванню бібліотек в єдиному інформаційно-комунікаційному

просторі України, що є найважливішим завданням сучасного інформаційного середовища.

Література

1. Бібліотечний менеджмент і маркетинг. URL: <https://kmitskd.fmon.npu.edu.ua/pro-kafedru/dystsypliny/za-vyborom-studentiv/476-bibliotechnyi-menedzhment-ta-marketynh>
2. Ніколаєнко Н. Ефективне управління сучасною бібліотекою в умовах структурно-функціональних змін. // Вісник Книжкової палати. 2014. № 12. URL: file:///F:/%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/vkp_2014_12_7.pdf
3. Велегжаніна Т. Менеджмент бібліотеки в сучасних умовах: розподілене керівництво і відповідальність Бібліотечна планета. №1 2009 URL: file:///F:/%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/bp_2009_1_3.pdf
4. Сулова И. М. Менеджмент в современной библиотеке : науч.-метод. пособие . М.:Либерей, 2004. 175 с.
5. Моделі маркетингових рішень в управлінні бібліотекою ВНЗ URL: <http://library.vnmu.edu.ua/conferences/modeli-marketingovih-rishen-v-upravlinni-bibliotekoyu-vnz-seminar-praktikum/>
6. Андреева Н. Е. Эволюция менеджмента как основа формирования концепции управления информационной деятельностью библиотек // Библиотечное дело. 2001: российские библиотеки в мировом информационном и интеллектуальном пространстве: Матер. шестой междунар. науч. конф. (Москва 26–27 апреля 2001 г.). URL: http://libconfs.narod.ru/2001/6s/s6_p5.html

УДК 338.487

А. О. Стукаленко
/ м. Київ /

РОЗВИТОК КОНКУРЕНЦІЇ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ

Нині відбувається посилення конкуренції на рівні туристичних дестинацій, що обумовлює важливість і необхідність глибокого і всебічного вивчення конкуренції на макро- і мезорівні. Особливо це важливо з точки зору розвитку виїзного туризму, тому що на світовому туристичному ринку Україна повинна виступати як надійний провідник для своїх громадян. Поняття конкурентоспроможності визначається дослідниками по-різному. М. Портер визначає конкурентоспроможність як властивість товару, послуги, суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку нарівні з присутніми там аналогічними товарами, послугами й конкуруючими суб'єктами ринкових відносин. Н.З. Сафіуллін, Л.Н. Сафіуллін визначають конкурентоспроможність

як відношення між елементами системи виробничих відносин з приводу порівнянь оптимальності та прибутковості їх господарської діяльності, вираженої в здатності витримувати конкуренцію в системі ринкових відносин.

Для того, щоб туристична індустрія була конкурентоспроможною, необхідно, щоб були конкурентоспроможними не тільки окремі підприємства туристичної індустрії, а й рівень розвитку був збалансований. Це означає, що на мікро-, мезо- і макрорівні туристичної індустрії повинен проявлятися синергетичний ефект, тобто повинні формуватися нові системні властивості туріндустрії. Зокрема, для туризму синергетичний ефект проявляється у формуванні турпродуктів, які створюються спільно декількома підприємствами туріндустрії, наприклад, туроператором, авіакомпанією і готелем. Якщо в дестинації існують привабливі туристичні ресурси і є необхідні місця розміщення, але немає якісних засобів доставки туристів, немає доріг, то така дестинації буде неконкурентоспроможною і неможливо буде забезпечити достатній туристський потік.

У туризмі безпосередньо конкурують між собою ті підприємства туріндустрії, які виробляють аналогічні туристські продукти або продукти-субститути (готелі, авіакомпанії, туроператори і т.ін.). У зв'язку з тим, що турпродукт являє собою сукупність послуг, які пропонують різні підприємства туріндустрії, то поряд з конкуренцією у сфері туризму слід говорити і про систему економічної координації діяльності суб'єктів туристичного ринку (між туроператорами і готелями, туроператорами та авіакомпаніями). Таким чином, можна зробити висновок про те, що в рамках туристичної індустрії між суб'єктами туристичного ринку існують як чітко виражена конкуренція, так і економічна координація діяльності. Економічна координація або співпраця має сенс тільки тоді, коли мета не може бути досягнутою в поодиночці або коли неможливо будь-яке рішення купити на ринку. Співпраця починається, як правило, тільки після того, як вивчені всі можливі шляхи зростання всередині підприємства туріндустрії.

Зараз посилюється конкуренція на світовому туристичному ринку на всіх рівнях. Це пояснюється багатьма причинами, в тому числі:

- фінансово-економічною кризою, яка сприяє загальному зниженню світових туристичних потоків;
- появою на ринку нових учасників туристичних дестинацій, які активно просувають себе як привабливі туристичні напрямки і перетягують на себе істотну частку туристичних потоків, наприклад, країни Південно-Східної Азії, Африки;

- виникненням нових форм проведення дозвілля, які з'являються в місцях постійного проживання потенційних туристів і тим самим зменшують потребу в традиційних подорожах, що веде до скорочення туристичних потоків і посилення конкуренції за споживача;
- зниженням темпів зростання туристичних потоків, що викликає посилення конкурентної боротьби за ринкову частку;
- зростанням кількості однотипних порівнянних за споживчими якостями туристичних продуктів (субститутів), що призводить до насичення пропозиції на туристичному ринку. Однією з особливостей

розвитку міжнародного туризму є його глобалізація.

Діяльність підприємств на ринку туристичних послуг залежить від впливу багатьох факторів, Фактори, що впливають на конкурентоспроможність, представляють матеріальні і нематеріальні умови, які впливають на формування попиту та пропозиції на послуги підприємства. В залежності від конкретних значень цих факторів підприємство може отримати сприятливі, або несприятливі для створення і підтримання конкурентних переваг умови діяльності.

Традиційно фактори поділяють на зовнішні (стосовно організації) і внутрішні. Це найбільш великі групи факторів. Всі інші фактори, що класифікуються за будь-якими іншими ознаками так чи інакше можна віднести до цих двох найбільших кластерів.

При розробці концепцій підвищення конкурентоспроможності на будь-якому рівні туризму необхідно використовувати системний підхід і координувати конкурентоспроможність суб'єктів туристичного ринку на всіх рівнях. При правильній організації координації між суб'єктами туристичного ринку можна суттєво підвищити конкурентоспроможність туристичної системи в цілому. При подальшому вивченні конкуренції в туризмі необхідно виявити та систематизувати основні підходи до оцінки конкурентоспроможності на різних рівнях.

Таким чином, специфіка та особливості конкуренції в туризмі обумовлені тісним взаємозв'язком і взаємозалежністю між різними рівнями конкуренції в туризмі. Синергетичний ефект конкурентоспроможності туристичної системи з'являється тоді, коли конкурентоспроможність забезпечується на всіх рівнях.

УДК 316.77:327

С. О. Цebro
/ м. Маріуполь /

КОМУНІКАТИВНИЙ ДОСВІД СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНА-НАТО

Комунікативний досвід співпраці України з НАТО на сучасному етапі закріплено нормативно-правовою базою співробітництва Україна - НАТО. Взаємини НАТО з Україною зародилися 10 березня 1992 року, коли М. Вернера як генсек НАТО запросив представників нашої країни до співпраці у Раді євроатлантичного партнерства (далі РЄАП) [1]. Основоположними документами, що визначають зміст, характер і створюють договірно-правову основу відносин так званого «особливого партнерства» України з НАТО та якими регулюється співробітництво України з Альянсом є Рамковий документ Програми НАТО «Партнерство заради миру» [2] (далі ПЗМ) (започатковано 10 січня 1994 року, Україна приєдналася 8 лютого 1994 року), Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9 липня 1997 року [3], Декларація про її доповнення від 21 серпня 2009 року

[4] та Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року [5].

Комунікативна сутність рамкового документа «Програма ПЗМ» передбачає досягнення низки цілей, які можна інтерпретувати як: заходи із організації публічного контролювання збройних сил учасників; сприяння підвищенню готовності та здатності приймати активну участь у операціях під патронатом ООН та ОБСЄ; розширення співпраці у мілітаристичному секторі задля реалізації планування маневрів та військової підготовки; підтримка відкритості у плануванні національної оборони, наповненні бюджету армій [2].

Положеннями прийнятої Хартії про особливе партнерство встановлено, що між НАТО та Україною забезпечується активна політична комунікація між Україною та Альянсом та діє Комісія Україна – НАТО, під егідою якої функціонують спільні робочі групи співробітництва Україна – НАТО з питань воєнної реформи, оборонно-технічного співробітництва, планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, з питань наукового співробітництва та з юридичних питань. Відповідно до Декларації про доповнення Хартії, під егідою КУН також розробляються Річні національні програми співробітництва Україна-НАТО (РНП) [4].

Закон України «Про напрямки внутрішньої і зовнішньої політики», який закріплював позаблоковий статус України та фіксував намір України як європейської позаблокової держави продовжувати конструктивне партнерство з Альянсом, засвідчив свою недієвість у ситуації з зовнішньою агресією з боку Російської Федерації. З огляду на це 23 грудня 2014 р. український парламент ухвалив Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості», що дозволило відкрити нові перспективи отримувати допомогу від НАТО для превентивної протидії військовим агресіям у майбутньому. У той же час, до статті 8 Закону України «Про напрямки внутрішньої і зовнішньої політики» була внесена норма, що основними напрямами державної політики з питань національної безпеки України є: у зовнішньополітичній сфері – проведення активної міжнародної політики України з метою, зокрема, поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації» [5].

У джерелах з Рішень йдеться про визначення питань, ухвалень та інших документів стосовно партнерства НАТО з Україною [6].

Місія України при НАТО – дипломатичне представництво при міжнародній організації, що функціонує для підтримки сталої та дієвої співпраці НАТО з Україною та участі у Раді Євроатлантичного Партнерства, заради імплементації та виконання Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО, що була прийнята 9 липня 1997 року у Мадриді [9].

Аналізуючи комунікативну практику Місії України при НАТО, стає зрозумілим, що вона узгоджується з положеннями Конституції України та українським законодавством загалом, інтернаціональними угодами України, указами Президента та уряду, договором між Україною та НАТО.

Кажучи про діяльність Місії, треба сказати про завдання, які покладені до її виконання, а саме: сприяння співробітництва України-НАТО в реформуванні сектору безпеки та оборони, участі в програмах, участі і діяльності у військовій, військово-технічній сферах та у оборонній реформі; встановлення урядових контактів, виконавчої влади країни з органами РЄАП та структурами Міжнародного секретаріату НАТО [7].

Отже, кажучи про сформованість комунікативної культури між Україною та НАТО, то суверенна, незалежна Україна, дотримуючись принципів верховенства права та демократії, зарекомендувала себе невід'ємною складовою євроатлантичної безпеки. Відносини між НАТО і Україною беруть свій початок в 1990-і роки, і з тих пір вони стали одним з найбільш істотних партнерств НАТО. З 2014 року, внаслідок російсько-українського конфлікту, було активізовано співпрацю у важливих областях.

Налагодження конструктивної комунікації почалося після закінчення «холодної війни», коли Україна приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 рік) і програми «Партнерство заради миру» (1994 рік).

Комунікація інтенсифікувалася після підписання Хартії про особливе партнерство 1997 року, відповідно до якої для розвитку співпраці була заснована Комісія НАТО-Україна (КНУ).

Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між НАТО і Україною, підписана в 2009 році, доручила КНУ, через Річну національну програму Україна, сприяти зусиллям України щодо подальшого проведення реформ, спрямованих на реалізацію євроатлантичних прагнень України відповідно до рішень зустрічі НАТО у верхах 2008 року в Бухаресті.

Згодом відбувається поглиблення взаємовигідного співробітництва, при цьому Україна бере активну участь в операціях та місіях під проводом НАТО. Пріоритет надається підтримці всебічних реформ в секторі безпеки і оборони, які мають життєво важливе значення для демократичного розвитку України і для зміцнення її здатності забезпечувати самооборону.

У відповідь на російсько-український конфлікт НАТО посилила підтримку в області зміцнення потенціалу та створення сил і засобів в Україні. Країни НАТО продовжують засуджувати незаконну анексію Росією Криму та її дестабілізуючу і агресивну діяльність на сході України і в регіоні Чорного моря. НАТО збільшила свою присутність на Чорному морі і активізувала морське співробітництво з Україною і Грузією.

Після зустрічі НАТО у верхах у Варшаві в липні 2016 року надається Україні практична підтримка включена у Всеохоплюючий пакет допомоги для України. У червні 2017 року парламент України прийняв закон, який відновлює курс країни на членство в НАТО як стратегічну мету зовнішньої політики і політики безпеки. Президент Зеленський підкреслив своє прагнення дати новий імпульс взаємодії України з НАТО завдяки ряду реформ, кількість та якість котрих була високо оцінена представниками як ЄС, так і військово-політичного блоку НАТО, котрі, в свою чергу, виступили з тим, що Україна буде членом НАТО, але потрібно більш сфокусуватися на реформах, а в свою чергу, країни Альянсу будуть й надалі підтримувати

Україну до євроінтеграції та членства з Альянсом.

У своїх зусиллях з розвитку співпраці з країнами НАТО щодня комунікує з сотнями експертів, політиків, журналістів, студентів та членами Альянсу в цілому світі. Відділ громадської дипломатії НАТО демонструє ефективну роботу на випередження нових комунікаційних викликів для суспільства, цей досвід доцільно врахувати в комунікативній практиці Місії України при НАТО. Завдяки зборам експертів на форумах публічної дипломатії, форумах соціальних медіа, щорічних публічних подіях та стратегічних конференціях з комунікації акумулюється досвід, який поліпшує комунікативну позицію НАТО як в світі, так і в Україні. Комунікативна культура співпраці НАТО-Україна продовжує розвиватися та адаптуватися – 10 років тому почалась спільна робота над цифровою присутністю. У 2015 році відділ громадської дипломатії НАТО запустив свою нову програму вимірювання та оцінки інформації, а з 2018 року разом з партнерами шукає нову інтегровану модель комунікації, щоб посилити конструктивний підхід та спрямованість на роботу з українським народом.

Література

1. Балабанов К. Публічна дипломатія міжнародних інститутів (ЄС, АСЕАН, НАТО) / К. Балабанов, М. Трофименко // Україна Дипломатична = Diplomatic Ukraine : наук. щорічник. – Київ, 2015. – Вип. 16. – С. 836-855.

2. Партнерство заради миру [Електронний ресурс] : Рамковий документ / Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_001.

3. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору [Електронний ресурс] : документ № 994-002 від 09.07.1997 / Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002.

4. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною, підписаної 9 липня 1997 року [Електронний ресурс] : документ № 950-021 від 21.08.2009 / Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021.

5. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс] : Закон України № 2411-VI, редакція від 08.07.2018 / Законодавство України: офіційний сайт. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

6. Україна відмовилася від позаблокового статусу [Електронний ресурс] : інтернет-видання «Українська правда». - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/12/23/705299>.

7. Місія України при НАТО [Електронний ресурс] : сайт на порталі Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу: <https://nato.mfa.gov.ua/>.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК РЕФЕРАТИВНИХ ВИДАНЬ

Реферування, як один з видів обробки документів, відіграє важливу роль у нинішній час, тому що воно є одним із важливих прийомів науково-дослідної роботи. Цей технологічним процесом є дуже затребуваним серед науковців та широко використовується у видавничій, інформаційній та бібліографічній діяльності. Особливе місце реферування займає у роботі всеукраїнських, галузевих і регіональних органів інформації, які займаються підготовкою й випуском реферативних журналів, реферативних збірників, експрес-інформації.

На теперішній час, в умовах постійного зростання інформаційних масивів, найбільш гостро постає потреба ознайомлювати спеціалістів різних галузей знань з науковими роботами, наданими у згорнутому вигляді. Основною проблемою, що стоїть на сучасному етапі перед вітчизняними науковцями є формування національних інформаційних ресурсів. Реферативні видання являють собою одну із складових інформаційних ресурсів і постають зручним джерелом наукової, технічної, економічної інформації. Їх пріоритетом є можливість надавання інформації не хаотично, а системно, у відповідності з рубрикацією. Це дозволяє ефективно проводити інформаційний пошук, оперативно отримувати релевантну інформацію і, таким чином, продукувати нові знання.

В епоху інформатизації суспільства інформаційні потоки перевищують можливості людства щодо їхнього ефективного використання. Впровадження інформаційних систем, ефективних засобів і методів переробки та пошуку інформації дають можливість користувачам з інформаційного масиву вибрати необхідну релевантну інформацію.

Обсяги наукової літератури постійно збільшуються. На сьогодні в світі виходить близько 60 тис. журналів з природничих, технічних і суспільних наук, медицини та сільського господарства, що можна віднести до категорії наукових. У журналах щорічно публікуються 2,5-3 млн. статей [1, с. 57].

Реферування – це інтелектуальний творчий процес, що потребує осмислення, аналітико-синтетичної переробки інформації та створення нового документа – реферату, що має специфічну мовно-стилістичну форму [2, с. 17].

Методика реферування полягає у послідовному здійсненні операцій, пов'язаних з оцінкою, відбором, аналізом і узагальненням відомостей, які містяться у первинному джерелі. Процес реферування базується на виконанні цих логічних операцій.

Результатом реферування документів є вторинні документи – реферати.

В працях сучасних науковців визначення поняття «реферат» поповнилось рядом суттєвих ознак, які краще розкривають його суть.

Т.Г. Горбаченко визначає, що «реферат, як короткий виклад змісту окремого документа, його частини чи сукупності документів, який містить основні відомості та висновки, а також кількісні та якісні дані щодо об'єкта опису, а реферування це процес складання реферату» [3, с. 229].

Н.М. Кушнарєнко зазначає, що «реферат – це стислий виклад змісту первинного наукового документа з основними фактичними відомостями та висновками і без інтерпретації чи критики» [4, с. 238].

Фахівцю будь-якої галузі потрібні не документи, а інформація – факти, концепції тощо. Факти є змістовною основою реферату, це є його принциповою відмінністю від усіх інших інформаційних документів [5, с. 112].

У нашій державі існують спеціальні інформаційні установи, що складають систему інформаційного забезпечення користувачів документальною інформацією універсального, галузевого, проблемно-тематичного змісту.

На сьогодні системі реферування української наукової літератури приділяється велика увага. Службою реферування Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського та Службою реферування Інституту проблем реєстрації інформації – двох найбільших інформаційних установ НАН України із залученням Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського, Національної наукової медичної бібліотеки України, Державною науково-технічною бібліотекою України постало завдання, щодо створення системи реферування української наукової літератури. Мета створення системи реферування української наукової літератури – досягнення якісно нового рівня повноти й оперативності інформування суспільства про наукові напрацювання вітчизняних учених і фахівців.

Узагальнюючі зазначене вище, можна підсумувати, що реферування є видом мікроаналітичного згортання інформації, у процесі якого отримуються вторинні документи, які служать безпосередньо джерелами інформації. Основним завданням реферування є максимально точно відобразити та детально розкрити зміст первинних документів. Реферати дозволяють прискорити відбір документів, призначених для використання, забезпечують підвищення ступені точності, повноти інформації, дають можливість оперативного інформування споживачів, є засобами поточного інформування, щодо нових досягнень науки і техніки.

Література

1. Сорока М.Б. Національна система реферування української наукової літератури / М.Б. Сорока. – К.: НБУВ, 2002. – 209 с.
2. Судіна Т. Стан відображення періодичних видань України з питань педагогіки, психології та освіти в УРЖ «Джерело» (1999-2009) / Т. Судіна, Т. Букшина // Вісник Книжкової Палати. – 2010. – № 4. – С. 21-25.
3. Горбаченко Т.Г. Аналітико-синтетична переробка документної інформації : навч. посіб. для дистанц. навчання / Т. Г. Горбаченко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Університет «Україна», 2008. – 311 с.

4. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів: підручник / Н.М. Кушнарєнко, Б.К. Удалова. – К.: Знання, 2006. – 334 с.

5. Грєчихин А.А. Информационные издания: Типология и основные особенности подготовки / А.А. Грєчихина, И.Г. Здоров. – М.: Книга, 1998. – 272 с.

УДК 72:929Санті

О. Б. Юр
/ м. Маріуполь /

КОРОТКИЙ БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ТВОРЧОСТІ РАФАЕЛЯ САНТІ

У доповіді аналізуються студії дослідників творчості Рафаєля Санті: Джорджо Вазарі, Джуліо Карла Аргана, Сьюзі Ходж.

Протягом п'яти століть стиль живопису Рафаєля Санті (1483–1520) вважається вершиною художньої творчості та втіленням класичного мистецтва, в якому краса поєдналася з гармонією. Шедеври митця є безцінною складовою світового мистецтва, які продовжують захоплювати та надихати і в наш час. Творчу спадщину геніального художника складає велика кількість картин, декоративних та архітектурних робіт, портретів, фресок, але велику частину своєї творчості Рафаель присвятив вивченню та вдосконаленню образу Мадонни. Саме тому особливості творчості Рафаєля викликали такий інтерес і в минулому, і в сьогоденні.

Першим фундаментальним дослідженням творчості Рафаєля слід вважати працю першого історіографа італійського Ренесансу Джорджо Вазарі (1511–1574) «Життєпис найбільш знаменитих живописців, скульпторів та зодчих». Книга побачила світ у 1550 р.; друге, розширене і доповнене видання – у 1568 р. Її окремий розділ був присвячений життю і творчості Рафаєля Санті.

Дж. Вазарі розпочав життєпис геніального художника з його дитячих років, коли першим вчителем майбутнього «титана Відродження» був його батько Джованні Санті (1435–1494) – художник, ювелір та поет. Саме батько відкрив у синові майбутній талант художника і влаштував Рафаєля на навчання в майстерню відомого італійського художника П'єтро Перуджино (1446–1524) [2, с. 276]. Дж. Вазарі зазначав, що Рафаель, вивчаючи та наслідуючи манеру Перуджино настільки перейняв його стиль, що створені ним копії не відрізнялися від оригіналів [2, с. 277]. В Умбрії Рафаель створив свої перші відомі роботи: «Сон лицаря» (1503–1504), «Три грації» (1504–1505), «Мадонна Конєстабіле» (1504), «Заручення Марії» (1504) та інші.

Розглядаючи творчість Рафаєля у Флоренції, Дж. Вазарі писав, що Рафаєлю випала нагода ознайомитися з роботами Леонардо да Вінчі (1452–1519) та Мікеланджело Буонаротті (1475–1564), про творчість яких він неодноразово чув. Саме вивчення робіт цих геніальних майстрів призвело до

кардинальної зміни стилю і самого Рафаеля [2, с. 281]. До найкращих робіт, створених художником у Флоренції, відносять: «Портрет Маддалени Доні» (1505), «Портрет Анджело Доні» (1505–1506), «Мадонна в зелені» (1506), «Мадонна зі щигликом» (1506), «Прекрасна садівниця» (1507) та інші.

Велику частину життєпису Рафаеля Дж. Вазарі присвятив його творчості у Римі, куди він переїхав у 1508 р. за протекцією Донато Браманте (1444–1514). Дж. Вазарі писав, що в цей період свого життя і творчості живописець вивчав шедеври багатьох відомих художників, скульпторів та архітекторів епохи Ренесансу, а також приділив багато уваги мистецтву античності [2, с. 279]. Саме в Римі остаточно сформувалась творча манера геніального художника. Рафаель нарешті зрозумів, що живопис складається не тільки з зображення оголеного тіла, а й що у нього велике поле діяльності, і, що видатними художниками можуть бути й ті, хто добре можуть втілити продумані задуми та виразити себе в створеній роботі [2, с. 310].

У «Життєписах» Дж. Вазарі проаналізував та описав такі видатні роботи Рафаеля, як: «Ватиканські станці» (1508–1511), «Портрет Папи Юлія II» (1511), «Портрет Папи Лева X з кардиналами Людовиком де Россі та Джуліано де Медичі» (1518), «Перетворення Христа» (1517–1520) та багато інших. Особливо Дж. Вазарі відмітив вівтарний образ, який Рафаель створив на замовлення монастиря Святого Сикста в місті П'яченца – «Сикстинська Мадонна» (1513–1515). Він зауважив, що Рафаель створив річ воістину надзвичайну та єдину в своєму роді [2, с. 305].

У 1968 р. виходить друком книга відомого італійського мистецтвознавця та критика художнього мистецтва – Джуліо Карла Аргана (1909–1992) – «Історія італійського мистецтва», у якій всебічно і прискіпливо аналізується творчість Рафаеля, особливо в умбрійський, флорентійський та римський періоди його творчості.

Дж. К. Арган писав, що Рафаель поєднав у свої творчості споглядання П'єтро Перуджино (1446–1524) з оповідальністю Пінтуріккьо (1454–1513), а знайомство з вівтарним образом Джованні Белліні (1430–1516) в Пезаро допомогло живописцю прояснити проблему кольору, як основного елемента видимої форми [1, с. 333]; він прагнув не до переконливості, а до ясності своєї мови. Мистецтво для нього й полягало саме в тому, щоб представити з усією очевидністю і досконалою ясністю істини теології (вчення, предметом пізнання якого є Бог і все, що з ним пов'язано) та історії [1, с. 332]. Аналізуючи картини «Мадонна Конестабіле» (1504) та вівтарний образ «Заручення Марії» (1504), Дж. К. Арган стверджує, що полотна створені з повагою до умбрійських традицій, з прагненням до простоти форм і ясності, без «революційних» намірів, а також, що всі фігури цих творів сповнені ліризму, грації та витонченості, при цьому їх рухи та жести досить природні [1, с. 331–332].

Дж. К. Арган зазначав, що у флорентійський період Рафаель Санті багато часу присвятив вивченню робіт Мікеланджело та Леонардо да Вінчі. Саме це допомогло художнику створити свою власну, неповторну манеру, яка допомогла йому у майбутньому створити чудові образи Мадонни [1, с. 333].

Це спонукало Дж. К. Аргана здійснити детальний аналіз картини «Мадонна зі щигликом» (1507) і дійти висновку, що у полотні поєдналися особливості розімкнутої композиції Леонардо да Вінчі та замкнутої композиції Мікеланджело Буонаротті. Діва Марія зображена, як у Леонардо, в позі, яка не перешкоджає її зв'язку з простором, але разом з тим вона немов замкнена пірамідою, включаючи двох немовлят, що одразу нагадує «Мадонну з немовлям» (1501–1504) Мікеланджело [1, с. 334]. Розглядаючи роботи, створені Рафаелем у Флоренції, автор, окрім «Мадонни зі щигликом» (1507) аналізує та описує такі полотна художника, як: «Портрет Маддалени Доні» (1506) та «Покладення в труну» (1507).

Досліджуючи римський період творчості Рафаеля, Дж. К. Арган зосереджує увагу на одному з найбільш відомих шедеврів геніального художника – циклі розписів папських апартаментів у Ватиканському палаці. В залі Станца-делла-Сеньятура (1508–1511), наприклад, стеля прикрашена великими алегоричними фігурами, що зображують сюжети з богослов'я, юриспруденції, поезії та філософії, які представляли собою такі духовні сили, як: релігію, науку, право та красу. Дж. К. Арган зазначав, що дві великі фрески: «Афінська школа» та «Диспут» – свідчать про творче сприйняття художником античної думки та ідеї християнства [1, с. 341-342].

Цікавим дослідженням творчості Рафаеля є праця англійського історика мистецтва Сьюзі Ходж (рік нар. 1960) – «Рафаель. Життя та творчість у 500 картинах» (2017). В означеній фундаментальній праці аналізуються творчі здобутки художника у різні періоди діяльності: полотна Рафаеля були майстерними та яскравими з самого початку; вміння розуміти та використовувати досягнення майстрів минулого, забезпечило йому репутацію унікального живописця, який володіє винятковими здібностями [3, с. 7]. Слава художника постійно зростала, цьому сприяли унікальний талант, приголомшлива працездатність та невичерпна енергія; вона гриміла по всій Європі – стало очевидно, що Рафаель – великий майстер та прекрасний художник [3, с. 163].

У книзі «Рафаель. Життя та творчість у 500 картинах» привертає увагу розділ «Джерела натхнення та впливу», в якому аналізуються твори художників XVI–XIX ст., майстерність яких вплинула на творчість Рафаеля і, навпаки, тих, на кого суттєво вплинула його творчість: Джорджоне (1478–1510), Корреджо (1489–1534), Тіціана (1490–1576), Якопо да Понтормо (1494–1557), Лоренцо Лотто (1480–1557), Альбрехта Дюрера (1471–1528), Жака-Луї Давида (1748–1825), Едуарда Мане (1823–1883) та інших [3, с. 239].

«Життєпис найбільш знаменитих живописців, скульпторів та зодчих» (1998) Дж. Вазарі, «Історія італійського мистецтва» (2000) Дж. К. Аргана та «Рафаель. Життя та творчість у 500 картинах» (2017) Сьюзі Ходж є важливими аналітичними студіями творчості Рафаеля Санті. Ці роботи різні за напрямом дослідження, але саме вони, доповнюючи одна одну, дають повне уявлення про життєвий та творчий шлях геніального художника.

Література

1. Арган Дж. К. История итальянского искусства / Дж. К. Арган / Пер. с

ит. – Москва: ОАО Издательство «Радуга», 2000. – 533 с.

2. Вазари Дж. Жизнеописание наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих / Дж Вазари. / [пер. с итал. редакция и вступительная статья А. Дживелетова, А. Эфроса.] – Ростов на Дону: Феникс, 1998. – 544 с.

3. Ходж С. Рафаэль. Жизнь и творчество в 500 картинах / С. Ходж / пер. с англ. Т. Новикова. – Москва: Эксмо, 2017. – 256 с.

УДК 26-23

М. О. Юрченко
/ м. Маріуполь /

ОБРАЗ ДРАКОНА У БІБЛІЇ

Дракон згадується у Біблії в іудейських, а потім і в християнських релігійних текстах: Левіафан – морське чудовисько, драконоподібні монстри – образ Сатани, культ святого великомученика Георгія тощо.

У Старому Завіті Сатана – ім'я загальне, як занепале творіння Боже, як бунтівний підданий держави Божої. Згідно з християнською традицією, Сатана вперше з'являється на сторінках Біблії в книзі Буття в образі змія, що звабив Єву спокусою скуштувати забороненого плоду з Древа Пізнання добра і зла, в результаті чого Єва і Адам згрішили і були з раю вигнані, і приречені добувати хліб тяжкою працею. Як частина Божої кари за це, усі звичайні змії змушені пересуватися виключно на череві і харчуватися земним прахом.

Сатана в релігійно-містичних уявленнях іудаїзму і християнства – головний антагоніст Бога і всіх вірних йому сил на небесах і на землі, ворог людського роду, в земному житті – головний натхненник чаклунів і відьом, а в загробному – цар пекла і повелитель демонів. Уже в цьому визначенні міститься дивна двоїстість цього персонажа: з одного боку він спокушає людей на гріх, а з іншого боку, будучи владикою пекла, сам же їх і карає.

У Старому Завіті Сатана, як ангел, вперше з'являється в книзі пророка Захарії. Він виступає обвинувачем на небесному суді.

У Новому Завіті в Апокаліпсисі Іоанна Богослова постає перед нами «великий червоний дракон з сімома головами і десятьма рогами, і на головах його сім діadem». Це, стверджує Іоанн, теж суть Сатани. У нього ж він буде скинутий на землю, програвши в битві з архангелом Михаїлом. А разом з ним на землю впадуть «нечисті духи» або «ангели сатани».

Чотирма коронованими принцами пекла вважаються:

- Сатана – противник, ворог, обвинувач, Володар вогню, Ада, Півдня;
- Люцифер – носій світла, освіти, ранкова зірка, Володар повітря і Сходу;
- Беліала – основа землі, незалежність, Володар Півночі;
- Левіафан – змія з глибин, Володар моря і Заходу.

Левіафан згадується в книгах Старого Завіту – У Книзі Йова: «Його чхання засвічує світло, а очі його як повіки зорі світової, з пащі його виходять полум'я, вириваються іскри вогненні, з ніздрів його виходить дим. Його

подих розпалює вугілля, і з пащі його виходить полум'я. На шиї його живе сила, і перед ним біжить жах. М'ясисті частини тіла його міцно тримаються між собою. Серце його тверде, як камінь, і жорстке. Коли він підіймається, силачі в страху, зовсім губляться від жаху. Меч, що досягне його, не встоїть. Залізо він вважає за соломку, мідь – за гниле дерево. Стріла не зверне його до втечі. Булаву вважає він за соломинку, і з свисту дротика він сміється. Він кипить, мов казан, і обертає море в окріп; безодня здається йому сивиною. Немає подоби йому на землі; він створений безстрашним на все високе дивиться сміливо; він цар над усіма синами гордості» [1, с. 663].

За біблейськими описами Левіафана, можна зробити висновок, що вони наближенні до античних описів дракону, це «вогнедишне чудовисько з блискучими очима, з ніздрів якого виривається пар» [1, с. 664].

В Одкровенні Іоанна Богослова описується Великий Червоний Дракон з сімома головами і десятьма рогами, і на головах його сім діадем, про якого стверджується, що він є дияволом і сатаною: «І інше знамення з'явилося на небі: ось, Великий Червоний Дракон з сімома головами і десятьма рогами, і на головах його сім діадем. Його хвіст захопив з неба третю частину зірок і кинув їх на землю» [1, с. 1511].

Десять рогів – значить, якісь голови мають по одному рогу; наприклад, чотири голови – з одним рогом, а три – з двома. Інші можливі варіанти: п'ять голів з одним рогом, одна – з двома, одна – з трьома; шість голів з одним рогом і одна – з чотирма.

Стає очевидним, що Дракон Іоанна має в своїй основі опису звіра з моря з Книги пророка Даниїла: «З залізними зубами, десятьма рогами, з ногами (невстановленої кількості); далі з'являється одинадцятий ріг, в той час як три з тих попередніх десяти вирвані; новий ріг має очі, подібні до людських, а також рот, щоб говорити надмірно» [1, с. 1104]. Однак звір, описаний Даниїлом, не є драконом, хоча і виникає спочатку з десятьма рогами.

Таким чином, Великий Червоний Дракон Іоанна з набагато більшою ймовірністю нагадує морське чудовисько – Левіафана. Питання, адресоване Богом Йову: «Чи можеш ти удою витягнути Левіафана?» [1, с. 1512] – в грецькій Септуагінті інтерпретується як: «Чи можеш ти витягнути удою Дракона?» [3]. А Ісая каже: «В той день вразить Яхве мечем Своїм важким, і великим і міцним, Левіафана, змія, що прямо біжить, і Левіафана, змія, що вигинається, і вб'є чудовисько морське» [1, с.848]. У грецькому варіанті це виглядає так: «В той день Бог вразить Своїм мечем священним, і великим і міцним Дракона, змія, що прямо біжить, і Дракона, змія, що вигинається, і вб'є Дракона» [2].

Іудейські тексти в складі Біблії уявляють Червоного Дракона, якого описав Іоанн, як гігантську комбінацію з морського змія, багатоголового Дракона – Левіафана, і десятирогого Звіра зі шкурою червоного кольору, при цьому народженого в повітрі.

Необхідно звернути увагу на те, що, відповідно до біблійної версії і іншим міфам, відвідування Землі Зміями-Драконами не було наслідком їх

волі. Іоанн описує битву між Драконом (тепер вже ідентифікується як Сатана) і Ангелом Михаїлом: «І сталася на небі війна: Михаїл та його Янголи боролися проти Дракона, і Дракон і його Янголи боролися проти них, але не встояли, і не знайшлося вже для них місця на небі. І скинений був Великий Дракон, цей Древній Змій, званий дияволом і Сатаною, що спокушує усесвіт, скинутий на землю, і ангели його скинуті з ним» [1, с. 1512]. Грандіозна небесна битва сил добра з силами зла – поєдинок Архангела Михаїла з Драконом-Сатаною.

Вираз «цей Древній Змій» прийнято інтерпретувати як посилання на Змія Едемського саду. Однією з причин такої ідентифікації є припущення, що Сатана вже ототожнений з Едемським Змієм.

Ще одне міркування полягає в тому, що про Древнього Змія сказано, що він зваблює усе населення світу, тоді як Едемський Змій відправився зваблювати Єву, коли вона і Адам становили все людське населення нещодавно створеної землі.

Сатана-Дракон, будучи скинутим з небес, тепер переслідує Церкву на землі: «Коли ж Дракон побачив, що скинутий на Землю, почав переслідувати Дружину, яка народила немовля чоловічої статі. І їй дано два крила великого орла, щоб вона летіла в пустелю в своє місце від Змія... І пустив змія з уст своїх вслід Дружини воду як річку... Але Земля допомогла Дружині, і розкрила Земля уста свої, і поглинула річку, яку пустив Дракон із своїх уст. І розізлився Дракон на Дружину, і пішов воювати з іншими дітьми її, які бережуть Божі заповіді та мають свідоцтво Ісуса Христа» [1, с.1513].

Слід зауважити, що слова «Дракон» і «Змій» тут є взаємозамінними. Також слід зауважити, що Дракон-Змій має в собі значний запас води, що, можливо, є відблиском початкового середовища Левіафана.

Дракон встає на пісок на березі моря, і Іоанн бачить Звіра, що виходить з моря і має підозрілу схожість з Драконом. Він має десять рогів і сім голів; але, на відміну від Дракона, має десять корон, по одній на кожен ріг. На самих його головах немає корон – замість них там знаходяться написи з «богохульними іменами». І ще один момент: він не є змією. Замість цього він має тулуб барса, ноги ведмедя і пащу лева. Дракон дав йому свою силу, свій трон і владу велику.

Одна з голів Звіра була «смертельно поранена», але рана була зцілена, і всі люди землі дивувалися Звіру і схилилися перед Драконом, тому що Дракон дав владу Звіру. І потім вигукнули: «Хто подібний до Звіра цього? І хто зможе поборотися з ним?» [1, с. 1513]. Це опис того, як Древній Дракон «зваблює увесь світ», за допомогою свого помічника-монстра, Звіра з моря, що теж може стосуватися Левіафана.

На противагу негативному образу Дракона, у християнстві протиставляються героїчні образи героїв-змієборців. Одним з них є Святий Георгій. Одним з найвідоміших посмертних чудес святого Георгія є вбивство списом змія (дракона), що спустошував землю одного язичницького царя в Бериті (суч. Бейрут, Ліван), хоча за хронологією ця територія вже давно перебувала під владою Римської імперії. Як свідчить переказ, коли випав

жереб віддати на поталу чудовиську царську дочку, з'явився Георгій на коні й пробив змія списом, врятувавши царівну від смерті. Явище святого сприяло зверненням місцевих жителів в християнство. Ця оповідь часто тлумачилась алегорично: царівна – церква, змії – язичництво. Також це розглядається як перемога над дияволом – «стародавнім змієм».

Встановлено, що в Біблії дракон в одних місцях позначає чудовиськ, в других – біди і страшні нещастя, у третіх – безпосередньо диявола.

Література

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена. – / Перекладачі : митрополит Іларіон і доктор Л. Жабко–Потапович. – Лондон: Британське і закордонне біблійне товариство, року божого 1962 – 1523 с.

2. Исаия [Електронний ресурс] // Septuaginta – Режим доступу: <https://manuscript-bible.ru/OT/Is27.htm#1>

3. Книга Иова [Електронний ресурс] // Septuaginta – Режим доступу: <https://manuscript-bible.ru/OT/Iob40.htm#25>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Адаменко Л. В. магістрантка 2 року навчання спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
- Бабич
Викторія Олеговна студентка 211 групи спеціальності «Культурологія», напрямлення спеціальності «Культурологія (прикладна)» спеціалізації «Менеджмент соціальної та культурної сфери» університету «Белорусский государственный университет культуры и искусств», г. Минск (Республіка Беларусь)
- Бакієва
Аліса Артурівна студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
- Білик
Катерина
Володимирівна студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
- Глуха
Марія Андріївна студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецького національного університету імені Василя Стуса, м. Вінниця
- Гула
Любовь Сергіївна студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
- Деліман
Владислава
Володимирівна студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
- Джуринська
Тетяна Олександрівна магістрантка спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецького національного університету імені Василя Стуса, м. Вінниця
- Зборщик
Анастасія
Костянтинівна магістрантка 2 року навчання спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
- Калюжна
Юлія Павлівна магістрантка 2 року навчання спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь

Коваленко Аліна Віталіївна	студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Козленко Денис Геннадьевич	магістрант спеціальності «Бібліотечно-інформаційна діяльність» утворення освіти «Белорусский державний університет культури і мистецтв», г. Минск (Республіка Беларусь)
Коновалова Юлія Володимирівна	магістрантка спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, фахівець загального відділу Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Кузнецова Марія Геннадіївна	студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Левченко Яна В'ячеславівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Мартищенко Галина Петрівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Міндила О. В.	студент III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Організація міжнародних перевезень» ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь
Мітіна Юлія Олександрівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Ніколаєва Валентина Олександрівна	магістрантка спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Отрода Катерина Олександрівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Перепелиця Світлана Вікторівна	студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Петрачкова Антоніна Іванівна	студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь

Пирожок Дар'я Сергіївна	студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Попова Анастасія Дмитрівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Попова Аліна Федорівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Притуляк Марія Михайлівна	студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Приходько Катерина Володимирівна	студентка II курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Садівська Олена Ярославівна	студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Садовська Анастасія Вікторівна	студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Сивак Д. С.	магістрантка спеціальності «Середня освіта (Математика)» Бердянського державного педагогічного університету, м. Маріуполь
Скрибченко Світлана Ігорівна	студентка IV курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Скрильова Марія Андріївна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецького національного університету імені Василя Стуса, м. Вінниця
Стукаленко Артем Олександрович	магістрант Національного транспортного університету, м. Київ
Цebro Сергій Олександрович	магістрант 2 року навчання спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь

Шнуренко Наталя Вікторівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Юр Ольга Борисівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь
Юрченко Марина Олександрівна	студентка III курсу ОС «Бакалавр» спеціальності «Культурологія» Маріупольського державного університету, м. Маріуполь

ЗМІСТ

Л. В. Адаменко

Бібліотека в умовах карантину: нові виклики і нові можливості
3

В. О. Бабич

Популяризація літературного насліддя писателя в молодіжній среде
4

А. А. Бакієва

«Велесова книга»: особливості інтерпретації
8

К. В. Білик

Організація інформаційно-аналітичної діяльності в установі
11

М. А. Глуха

Сучасні підходи до організації бібліотечного простору
13

Л. С. Гула

Електронна бібліотека як осередок знань
16

В. В. Деліман

Бібліотека Острозького колегіуму у навчально-виховному процесі
та наукових студіях
17

Т. О. Джурина

Інтелектуальна свобода та доступність інформації у сучасній
бібліотеці
22

А. К. Зборщик

Інформаційне обслуговування бібліотек засобами АБС «ІРБІС»
25

А. К. Зборщик

Формування іміджу сучасної бібліотеки
28

Ю. П. Калюжна

Культура читання в епоху Інтернету

31

А. В. Коваленко

Трансформація бібліотеки у сучасний інформаційний центр

33

Д. Г. Козленко

Электронные информационные ресурсы открытого доступа: вызов или новая культура?

36

Ю. В. Коновалова

Інформаційне обслуговування – забезпечення інформаційних потреб користувачів

38

М. Г. Кузнецова

Бібліотека та читач: умови їх співпраці

42

Я. В. Левченко

Практика створення вторинного документа (на прикладі наукової бібліотеки Маріупольського державного університету)

44

Г. П. Мартищенко

Інформаційна складова особливостей фрескового живопису в українській культурі Х–ХІІІ століть

46

О. В. Міндила

Впровадження інформаційних технологій в бібліотечну систему обслуговування

49

Ю. О. Мітіна

Інформаційне тло парадигми «Тарас Григорович Шевченко – художник»

51

В. О. Ніколаєва

Система бібліотечного керування «МАРК-SQL»: розвиток та впровадження

54

В. О. Ніколаєва

Створення іміджу сучасної бібліотеки

57

К. О. Отрода

Характеристика нормативно-правової та методичної бази бібліотечно-інформаційної діяльності

59

С. В. Перепелиця

Інформаційний простір українського художнього кіно: реалії і проблеми

62

А. І. Петрачкова

Скіфія у джерелах

66

Д. С. Пирожок

Місце бібліотек в системі інформаційних комунікацій

69

А. Д. Попова

Українська барокова архітектура: інформаційний аспект

73

А. Ф. Попова

Електронне середовище як засіб зберігання наукової інформації

77

М. М. Притуляк

Досвід формування та зберігання бібліотечних фондів (на прикладі Наукової бібліотеки Маріупольського державного університету)

79

К. В. Приходько

С. Г. Кулешов і його роль в становленні українського документознавства

82

О. Я. Садівська

Особливості організації інформаційно-аналітичної діяльності структурного підрозділу закладу вищої освіти

85

А. В. Садовська
Аматорський театр в Україні: проблеми історіографії
89

Д. С. Сивак
Вплив інформатизації на процес обслуговування користувачів
92

С. І. Скрибченко
Суть категорій управління та служби інформації в системі управління підприємством або іншими первинними суб'єктами господарювання
96

М. А. Скрильова
Бібліотечний менеджмент: теоретичний аспект
100

А. О. Стукаленко
Розвиток конкуренції в туристичному бізнесі України
102

С. О. Цебро
Комунікативний досвід співробітництва Україна-НАТО
104

Н. В. Шнуренко
Становлення та розвиток реферативних видань
107

О. Б. Юр
Короткий бібліографічний огляд творчості Рафаеля Санті
110

М. О. Юрченко
Образ дракона у Біблії
113

Відомості про авторів
117

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Головний редактор Ю. С. Сабадаш

Упорядник С. Янковський

Наукове видання

Феномен бібліотек у сучасному світі

Всеукраїнська науково-практична конференція
30 вересня 2020 року

Маріупольський державний університет

Збірник матеріалів
У 3 частинах

Частина III

Комп'ютерна верстка:
Янковський С. В.,
Дейниченко О. В.

Підписано до друку 23.10.2020 Зам. 160/17
Обсяг 8 друк. арк. Формат 60x84/16. Тир. – 150

Редакційно-видавничий відділ Маріупольського державного університету.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК №4930 від 07.07.2015 р.
87548, Маріуполь, пр. Будівельників, 129